

Bulletin advokacie

Účastník trestního řízení ve světle zásady akcesority účastenství • Vybrané aspekty tr. činu účasti na sebevraždě
• Nevděčná role opatrovníka nezletilého poškozeného v tr. řízení • Předběžná opatření vydaná před zahájením
řízení v opatrovnických věcech • Valorizace vnosů při vypořádání SJM a tzv. „nepravá zakrytá mezera v právu“ •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA

Vedení ČAK představilo veřejnosti nové povinnosti, které mají zvýšit bezpečnost advokátních úschov. Čtěte na str. 4-5.

**Druhý a třetí
TALENT
ROKU 2022
Obě práce čtěte
na str. 7-14.**

Praetor

Advokátní systém pro úspěšné

Zrychlení procesů

Neztrácejte čas s únavným vyplňováním dokumentů, rutinními operacemi nebo přípravou faktur – u nás vyřídíte vše od prvního prověření klienta po fakturaci na pár kliknutí bez zbytečné dřiny.

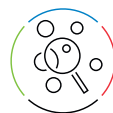
Vše po ruce

Logické vazby všech informací zajišťují, že snadno najdete u spisu subjekty, dokumenty a další údaje.

Zvýšení efektivity celého týmu

Díky automatizovanému upomínání, napojení na rejstříky nebo sdílení rešerší z ASPI bude váš tým využívat informace a čas na maximum.

Úplný přehled o vašem byznysu

Čas jsou peníze. Díky přesným reportům o pohledávkách i vytížení vašeho týmu máte situaci pod kontrolou.

Perfektní služby pro vaše klienty

Budte stále online díky mobilní aplikaci a nabídněte vašim klientům okamžitý přístup k jejich kauze díky klientské zóně.

Bezpečí pro vaše data

Vaše data zálohujeme na Vašem serveru nebo přímo u nás v cloudu. Už nikdy nemusíte bát ztráty nebo úniku dat.

Snadné používání

Intuitivní rozhraní zajišťuje vaše maximální pohodlí.

Veškerá agenda pohromadě

S vedením advokátní agendy souvisí i řada zákonných a dalších povinností. V Praetoru vedete evidenční, finanční a další agendu pohromadě, tedy vše vyřešíte na pár kliknutí.

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonná redaktorka: PhDr. Ivana Cihlářová
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.,
prof. Dr. Alexander Bělohlávek,
JUDr. Petr Čáp,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
prof. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
JUDr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného

zasílejte na adresu: ČAK, Národní třída 16,
110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněně roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá
zdarma. S reklamacemi při problémech
s distribucí se obraťte na pí Dvořákovou,
e-mail dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555
nebo na 606 404 953. Media kit a další
informace naleznete na internetových
stránkách www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též
na internetu (www.cak.cz
a www.advokatnidenik.cz).

Toto číslo vyšlo 18. 8. 2023 v nákladu
16 050 výtisků.

Obálka: tisková konference vedení ČAK
25. 7. 2023 – foto redakce.

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 2571-3558 (Advokátní deník)

Úvodník

Monika Novotná: **Spravedlnost pro „bohaté“ advokáty?** 3

Aktuality

Vedení ČAK představilo veřejnosti novinky v advokátních úschovách Red. 4

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 6

z právní teorie a praxe

Články

**Úloha státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních. Úvaha nad změnou
související právní úpravy** Jakub Sivák 7

Kdy nahradí advokáty v soudní síni roboti? Natálie Kuňáková 11

Účastník trestního řízení ve světle zásady akcesority účastenství Jan Brázda 15

Vybrané aspekty trestného činu účasti na sebevraždě Alena Tibitzlová, Robert Šipula 17

Nevděčná role opatrovníka nezletilého poškozeného v trestním řízení

Tomáš Stavrovský 26

**Mimoprávní mechanismy a procesní prostředky obrany před zásahy
do práva dítěte na soukromí na internetu** Anna Citterbergová 28

Předběžná opatření vydaná před zahájením řízení v opatrovnických věcech

Lucie Martin Nešporová 32

Valorizace vnosů při vypořádání SJM a tzv. „nepravá zakrytá mezera v právu“

Monika Bernardová 35

**Přenesení působnosti provést organizační změnu na dozorčí radu –
je to dobrý nápad?** Jan Nemanský 37

Úvaha nad funkčností právní regulace tzv. černých skládek Tomáš Grulich 41

Z judikatury

**NS: Domácí násilí jako důvod pro disparitu podílů v řízení
o vypořádání společného jmění manželů** 43

**ÚS: K uplatnění zásady kontradiktornosti řízení při rozhodování soudu o nákladech
řízení a k právu vyjádřit se k (ne)uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř.** 45

**ÚS: Soudní ochrana osob se zdravotním postižením
před diskriminací v pracovněprávních vztazích** 47

**NSS: Oprávnění osoby zúčastněné na řízení k podání kasační stížnosti
proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu či zastavení řízení** 50

SD EU: Zohlednění ex officio v trestních věcech 52

ESLP: Ke svazkům osob stejného pohlaví 53

Z odborné literatury

Michal Bobek, Petr Bříza, Pavlína Hubková:
Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie (Marika Zahradníčková) 54

Tomáš Doležal, Adam Doležal: **Informovaný souhlas ve zdravotnictví.**

Právní a etické aspekty (Radomil Kočí) 55

Jakub Sivák: **Pilíře a limity ochrany osobnosti nejen
ve dvacátém prvním století** (Ondřej Frinta) 56

Hana Nová, Nikol Höningová: **Rodinné vztahy v soudní praxi.**

Vzory podání a soudních rozhodnutí (Daniela Kovářová) 57

z advokacie

Z kárné praxe Petra Vrábliková 58

Je cestovní pojištění stále nezbytnou součástí vaší výbavy na dovolenou?

Tereza Poláková 60

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK 61

Pozvánka na 1. golfový turnaj o putovní pohár v Molitorově 62

Pozvánka na 26. ročník sportovních her české advokacie v Nymburce 62

Z právnícké společnosti

Osobní vzpomínka na kolegu a kamaráda Pavla Čupra (Václav Kotek) 63

Nakonec

Kresba Lubomíra Lichého 64

Víte, že... Stanislav Balík 64

Vojtko/Felgr/Hurych/Jině/Vybíral a kol.

Banking & Finance. Všeobecná praxe

2023 | brožované | 356 | 690 Kč | obj. číslo PP187

Kniha přibližuje právníce obcí v České republice všeobecnou praxi v oblasti Banking & Finance. Je koncipována jako praktická příručka určená primárně pro právníky – advokátní kanceláře, právní oddělení bank, korporace apod. – a zabývá se mimo jiné aspekty úvěrové dokumentace, zejména charakteristikou úvěrové smlouvy, mezivěřitelské smlouvy, zajišťovacích dokumentů a dalších dokumentů v českém kontextu. Kromě současné právní praxe poskytuje vyvážený pohled na úvěrovou dokumentaci z pohledu jak věřitelů, tak dlužníků. Zároveň ukazuje postoj stran ke sporným ustanovením. V případě vybraných témat, jako jsou například právní stanoviska, dále přibližuje standard, na němž se shodli všichni autoři publikace, s cílem napomoci vytvořit nejlepší praxi.

Schönfeld/Kuděj/Havel/Sprinz a kol.

2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele?

2023 | brožované | 216 | 490 Kč | obj. číslo M86

Kolektiv autorů složený z vynikajících právníků a znalců problematiky ozdravení podniku směřuje hluboko pod povrch chystané legislativy. Ta má v České republice upravit práve preventivní restrukturalizaci jakožto postup založený na dohodě dlužníka a jeho věřitelů o záchraně podniku směřujícího do finančních potíží. Čtenáři je zde nabídnuta série analýz jednotlivých oblastí legislativního řešení, které rámcově vychází z předpisu evropského. Kniha je velmi kriticky naladěna k některým diskutovaným řešením, nicméně prostřednictvím analýz těchto klíčových bodů precizně objasňuje především obecné zásady vtielené do unijní legislativy, tedy obecné zásady preventivní restrukturalizace.

Daniela Šustrová

Katastr nemovitostí z hlediska praxe a judikatury

2023 | brožované | 164 | 450 Kč | obj. číslo PP191

Smyslem publikace je předložit široké laické i odborné veřejnosti text, který interpretuje právní úpravu katastru nemovitostí a napomáhá její aplikaci. Vlastní obsah je strukturován do kapitol, text je podáván od obecného ke konkrétnímu a je také věnován vybraným novelizačním změnám katastrálního zákona i katastrální vyhlášky. Do publikace je zařazena dostupná judikatura Ústavního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, případně i judikatura nižších soudů, především však judikatura aplikovatelná i v současnosti, včetně té nejnovější. S ohledem na zaměření publikace jsou do samostatné závěrečné kapitoly zařazeny vybrané vzory podání s vysvětlivkami.

Michal Smejkal

Pracovní poměr pedagogických pracovníků

2023 | brožované | 192 | 390 Kč | obj. číslo EPI164

Monografie se zaměřuje na tematiku pracovního poměru pedagogických pracovníků působících na veřejných školách v rámci regionálního školství. Publikace se po obecném vhledu do problematiky zabývá definicí pedagogického pracovníka, předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, pracovním poměrem na dobu určitou pedagogických pracovníků, specifiky jejich pracovní doby a dovolené. Publikace se tématu pracovního poměru pedagogických pracovníků věnuje mimo jiné na podkladě judikatury našich vrcholných soudů a dané téma tak zpracovává způsobem, který je přínosný jak pro teoretické, tak praktické využití.

Kristina Ramešová

Právní regulace kybernetické bezpečnosti a její meze

2023 | brožované | 268 | 550 Kč | obj. číslo EPI167

Publikace přináší analýzu právní regulace kyberprostoru, bezpečnosti informací a kybernetické bezpečnosti v širších teoretických a praktických souvislostech ve snaze objasnit úlohu státu a limity veřejné moci při zajištění kybernetické bezpečnosti jak z pohledu občanů České republiky, tak z hlediska mezinárodního společenství suverénních států. Přináší unikátní vhled do problematiky představením klíčových společenských proměn souvisejících s digitální revolucí a globalizací, hodnot informační společnosti i principů právní úpravy kybernetické bezpečnosti. Přibližuje základní pojmy i problematiku působení práva v kyberprostoru. Nevyhýbá se tématům přičitatelnosti kybernetických útoků, použití tzv. zpětného hackingu, okolností vylučujících připravenost kybernetických operací nebo vlivu evropské sekundární normotvorby (předně směrnice NIS a NIS2).

Spravedlnost pro „bohaté“ advokáty?

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

červenec je za námi, a tak je jisté, že přes slib ministra spravedlnosti Pavla Blažka se advokáti k 1. červenci nového advokátního tarifu nedočkají. V čem se vše zadržlo? Budiž poznamenáno, že úpravu tarifu představenstvo ČAK vyjednává již se čtvrtým ministrem spravedlnosti a že až nyní byla připravená novela poslána do meziresortního připomínkového řízení. V něm se vzápětí objevily námitky, že jde o zásah do státního rozpočtu, že na zvýšení tarifu není vhodná doba, když se musí naopak hledat úspory. V pozadí pak vnímáme myšlenku, že „bohatí“ advokáti tarifní navýšení vlastně ani nepotřebují. Nic není víc odtržené od reality.

Stávající advokátní tarif neplní dvě funkce, které plnit má. Tou první je spravedlivá odměna advokáta za činnost, kterou hradí stát, typicky obhajoby *ex officio*. Druhou je náhrada nákladů právního zastoupení, přiznávaná procesně úspěšnému účastníkovi, která by se – v ideálním světě – měla blížit odměně, kterou účastník skutečně svému advokátovi zaplatil. Typickým důsledkem toho, že tomu tak ve skutečnosti není, je, že advokát ve sporech, které jsou bagatelní nebo kde je určena tarifní hodnota paušální částkou, musí účtovat klientovi vyšší odměnu, než kterou následně nahradí protistrana. To na jednu stranu vede k tomu, že např. běžní spotřebitelé neuplatní svá práva z odpovědnosti za vady koupeného zboží u soudu, neboť při standardní smluvní hodinové odměně nemohou získat odpovídající náhradu nákladů řízení – a na druhou stranu se druhá strana sporu neobává spotřebitele odmítnout, protože jí soudní řízení hrozí jen zcela výjimečně. Ve svých důsledcích tak stávající advokátní tarif znamená odepření spravedlnosti těm nejslabším.

Negativní důsledky nízkého tarifu se projevují i ve snižujícím se počtu advokátů v některých okresech. Hrozí, že bude obtížné zajistit obviněným lokálního obhájce *ex officio*.

Všechny tyto důvody uplatňujeme i v připomínkovém řízení. Inflace, díky níž se platy soudců i státních zástupců od poslední novelizace tarifu v r. 2006 zvýšily o desítky procent, se na advokátním tarifu neprojevila, když nepočítáme zrušení „dočasné“ povodňové daně k 1. 1. 2023. Přitom advokáti musí nést inflační navýšení nákladů na provoz kanceláře, ať jde o personální náklady, nájemné, nebo energie. Představa, že advokátovi stačí tužka a blok a jiné náklady nenese, je opravdu nadmíru vzdálená realitě.

Považujeme za nezbytné, aby došlo k úpravě advokátního tarifu minimálně ve třech směrech. Prvním je navýšení odměn obhájců *ex officio*. Advokáti nejsou těmi, kdo by měli za stát financovat obhajoby *ex officio*. Stát je odpovědný za to, aby se obviněným dostalo spravedlivého procesu, a stát proto musí nést náklady s ním spojené. Proto musí být odměna obhájců *ex officio* přiměřená, což 500 Kč za hodinu při účasti na úkonech přípravného řízení skutečně není.

Druhým je navýšení tarifní hodnoty tam, kde je dosud určena paušální částkou, a to především v řízeních, která vyžadují vysokou míru odbornosti, tedy zejména ve sporech daňových, ve sporech o peněžitou náhradu nemajetkové újmy nebo ve sporech nekalosoutěžních. Pokud je v daňovém sporu řešeném na úrovni Nejvyš-

šího správního soudu tarifní hodnotou 50 000 Kč, je to směšné – o daňovou povinnost nepřesahující 50 000 Kč se zpravidla soudí jen ti, kterým jde o „princip“. V těchto sporech by tedy měla být odměna určena výší požadované částky s tím, že podle posledního návrhu by mohla být stanovena horní hranice tarifní hodnoty na 500 000 Kč.

Třetím směrem je zavedení minimální tarifní hodnoty pro tzv. bagatelní spory na 10 000 Kč, čímž by nejnižší odměna za úkon činila 1 500 Kč.

Věříme společně, že novela advokátního tarifu odpovídající poslednímu kompromisnímu návrhu bude Ministerstvem spravedlnosti schválena a my se adekvátní odměny za právní služby dočkáme do konce roku.

Přeji Vám krásný zbytek léta.

Vaše Monika Novotná,
místopředsedkyně ČAK

Vedení ČAK představilo veřejnosti novinky v advokátních úschovách

Nové advokátní povinnosti, které mají zvýšit bezpečnost advokátních úschov pro klienty a které vstoupily v účinnost 23. 7. 2023, byly hlavním tématem tiskové konference, konané dne 25. července 2023 v Kaňkově paláci v Praze, na níž je předseda ČAK JUDr. Robert Němec, LL.M., a místopředsedkyně ČAK JUDr. Monika Novotná představili novinářům a jejich prostřednictvím i celé široké veřejnosti.

Usnesení představenstva ČAK č. 1/2023 Věstníku uložilo nově advokátům a advokátkám **povinnost před přijetím peněžních prostředků nabídnout všem účastníkům smlouvy o advokátní úschově, jak složiteli, tak příjemci, novou službu, díky které bude informován o pohybu peněz na úschovním účtu**, a pokud o tuto službu klient požádá, jsou povinni ji zajistit. Na žádost klienta je také advokát nově **povinen odeslat do elektronické knihy úschov (EKÚ) vedené ČAK e-mailovou adresu klienta, na kterou Komora zašle potvrzení o oznámení o založení a ukončení úschovy**. „Klienti by po advokátech měli vyžadovat notifikaci o pohybech finančních prostředků na úschovním účtu a splnění oznamovacích povinností vůči ČAK,“ uvedl předseda Komory Robert Němec.

Pokud daná banka takovou službu nabízí a klient si to bude přát, udělí advokát bance souhlas s poskytováním informací o pohybech na účtu. Souhlas, aby banka tyto informace klientům zasílala, nebude smět advokát během trvání úschovy zrušit. V případě, že daná banka zasílání notifikací klientům nenabízí, advokát o tom klienty rovněž informuje. Zároveň platí, že advokát je při výběru banky povinen přihlídnout k případným požadavkům klienta.

„Podle průzkumu ČAK nabízí možnost zaslání automatických notifikací většina tuzemských bank, které mají ve svém portfoliu advokátní úschovy,“ doplnila místopředsedkyně ČAK Monika Novotná.

Nová informační povinnost se však vztahuje pouze na nové úschovy (vzniklé od 23. 7. 2023 a dále), nikoli na starší úschovy, které byly do tohoto data již v běhu. Z technických důvodů je počet e-mailových adres, kam je oznámení zasíláno, omezen na pět; pokud je účastníků smlouvy více, záleží na jejich domluvě, které adresy advokát do EKÚ nahlásí.

V blízké budoucnosti plánuje Komora také zavést možnost automatického zaslání údajů o změnách na úschovních účtech v jednotlivých bankách přímo Komore, a to v těch případech, kdy si to klient bude přát. Komora obdržené údaje o pohybech na úschovním účtu následně klientovi odešle.

Předseda ČAK také popsal novinářům dosavadní praxi dohledu

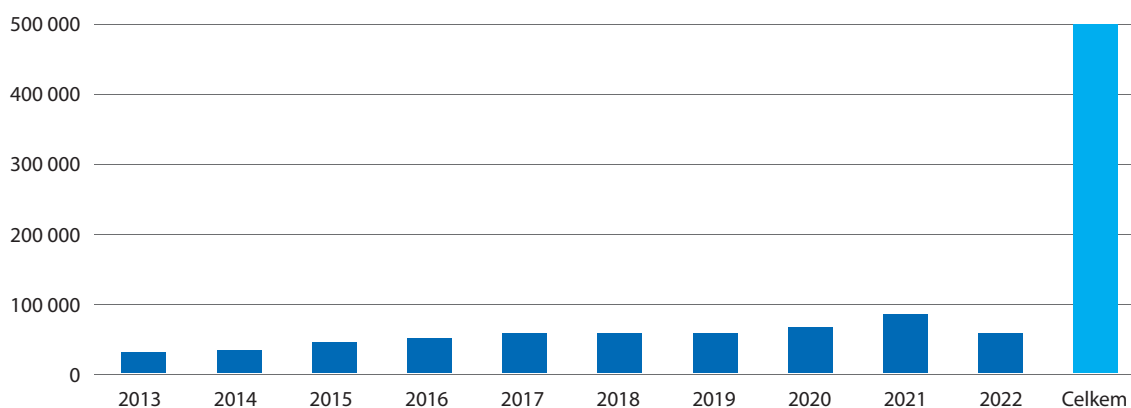

Komory nad advokátními úschovami: „Advokát musí úschovu vždy nahlásit do takzvané elektronické knihy úschov, kterou vede ČAK již od roku 2012 a která jí umožňuje kontrolovat plnění povinností spojených s advokátními úschovami. Advokát je povinen vést advokátní úschovu na zvláštním bankovním účtu, pro každou úschovu zvlášť. Prostředky musí být vždy odděleny od jeho jiných prostředků a není oprávněn s nimi žádným způsobem nakládat po dobu trvání advokátní úschovy.“

EKÚ tedy slouží zejména k tomu, aby kontrolní orgány Komory mohly dohlížet na dodržování stavovských předpisů o provádění úschov. Jakékoli administrativní či jiné dílčí pochybení je přitom přísně postihováno v kárném řízení. „Ojedinelé případy zpronevěř, k nimž v minulosti došlo, jsou pak v prvé řadě trestným činem, za který je advokát krom odsouzení v trestním řízení automaticky vyškrtnut z advokacie,“ uvedl Robert Němec, který zároveň zdůraznil obrovský počet těchto advokátních úschov v řádu desetitisíců ročně (viz graf na str. 5).

Počty provedených advokátních úschov evidovaných v EKÚ (elektronická kniha úschov ČAK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Celkem
Počet úschov	32 139	35 629	44 969	50 089	54 559	56 893	58 557	66 207	83 346	60 096	542 484

Dalším bodem tiskové konference pak byly informace o chystané elektronizaci řady advokátních agend. U některých to umožní novela zákona o advokacii, na jejíž přípravě Komora spolupracovala a kterou Ministerstvo spravedlnosti 29. června 2023 odeslalo do připomínkového řízení.

Měl by být upraven například postup advokáta v souvislosti s úředním ověřováním elektronického podpisu klienta. Advo-

káti, stejně jako notáři a úřady, mají možnost provádět tzv. eLegalizaci, tj. ověření elektronického podpisu klienta, avšak chybí technické řešení, které se momentálně hledá. Cílem je, aby advokáti činili prohlášení o pravosti podpisu prostřednictvím CzechPOINTu, podobně jako již nyní provádějí autorizovanou konverzi dokumentů. Zároveň by mohlo být umožněno, že advokát bude identifikovat klienta na dálku, obdobně jako to mohou činit notáři.

Novela zákona o advokacii by měla dále upravit možnosti účasti advokátů na jednání sněmu a volbách orgánů nejen osobně, ale i s využitím technických prostředků vzdáleného přístupu.

Česká advokátní komora zároveň pracuje na efektivní elektronizaci i dalších advokátních agend, například na ověřování podpisu – v současné době jsou prověřovány možnosti, jak zajistit, aby advokát nemohl do ověřovací knihy vyplnit jiné datum než aktuální, nabízí se řešení prostřednictvím evidence, do které by advokát učiněné prohlášení zapisoval, podobně jako v případech EKÚ.

Jsou vedena rovněž jednání o převedení advokátních průkazů do podoby digitálního stejnopisu jako občanské průkazy a další doklady, tzv. **eDokladovka**. Advokát by se prokazoval při vstupu do budov soudů a věznic digitální podobou průkazu přes aplikaci v mobilním telefonu.

Na tiskové konferenci padl i dotaz novinářů na dosavadní obsazování postů ústavních soudců. Předseda ČAK vyjádřil – nejen své – přesvědčení, že Ústavní soud musí být složen ze zástupců všech právnických profesí. „Považuji za zcela zásadní a klíčové, aby mezi ústavními soudci byli také advokáti, a to ne jeden, ale hned několik. Mrzí mě, že žádný z advokátů doporučených Komorou nebyl zatím navržen, ale věřím, že k tomu dojde,“ řekl.

Videozáznam celé tiskové konference je k dispozici v Advokátním deníku.

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

ÚOHS může využívat policejní odposlechy

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) může v některých případech pro účely své práce využívat přístup k policejním odposlechům telekomunikačního provozu. Dne 29. července 2023 vstoupila v účinnost novela zák. č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů, která mu to ve stanovených případech umožní. Novela má kromě toho zpřesnit požadavky na fungování úřadu i jeho představitelů. Upravit má také ochranu identity oznamovatelů možného protisoutěžního jednání.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže bude nově oprávněn při výkonu dozoru ve věci uzavření utajované horizontální dohody nebo jednání ve vzájemné shodě, jejichž cílem je narušení hospodářské soutěže, užít jako důkaz záznam telekomunikačního provozu, údaje o telekomunikačním provozu nebo záznam pořízený při sledování osob a věcí opatřených v trestním řízení. Týkat se to bude důkazů získaných v souvislosti s vyšetřováním stanovených trestných činů týkajících se hlavně porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Záznamy budou vyloučeny z možnosti nahlížení do spisu. Bude však možné použít jen takové záznamy, které byly pořízeny až poté, co zákon vstoupil v účinnost.

Změny zákona o výkonu trestu odnětí svobody

Vláda schválila novelu zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, díky níž by mělo dojít ke sjednocení postupu při nakládání s příjmy odsouzených a vyrovnání nerovností, které dosud v této oblasti panovaly. Změny v novele se týkají především hospodaření s finančními prostředky odsouzených: příjmu peněz, jejich vedení a provádění srážek, což se týká nejen osob ve výkonu trestu odnětí svobody, ale také lidí ve vazbě a zabezpečovací detenci.

Legislativu pro vás sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Z judikatury

ÚS ke stahování filmů

Ústavní soud svým usnesením ze dne 18. července 2023, sp. zn. III. ÚS 3077/22, potvrdil dřívější rozhodnutí Městského soudu v Praze, kvůli kterému nelze na internetovém úložišti Ulož.to vyhledat a stáhnout Pelíšky a dalších pět českých filmů. Odmítl stížnost společnosti petacloud, dříve Ulož.to cloud. Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z roku 2021, jedno z nejdůležitějších k autorským právům na internetu, loni potvrdil také Nejvyšší soud. Provozovatelé serveru už dříve označili verdikt za hrozbu pro svobodný internet a podali ještě ústavní stížnost. ÚS v posuzované věci nezjistil žádné

kvalifikované pochybení, jež by bylo způsobilo zapříčinit tvrzené porušení práv stěžovatelky, neboť obecné soudy se předmětnou věcí řádně zabývaly.

ÚS: Obce mohou zatížit vyšší daní z nemovitostí i jen určité nemovitosti

Ústavní soud vydal 24. července 2023 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/23, v němž zamítl návrh Ministerstva vnitra na zrušení čl. 2 a přílohy č. 1 obecně závazné vyhlášky obce Řepov č. 1/2021, o stanovení koeficientů pro výpočet daně z nemovitých věcí. Podle tohoto nálezu platí, že pojem „jednotlivá část obce“ je třeba ústavně konformně vyložit tak, že touto částí nemusí být pouze souvislá část území obce, nýbrž i konkrétní označené nemovitosti. Možnost obcí zatížit vyšším zdaněním jen určité nemovitosti je rovněž naplněním ústavního principu samosprávy a subsidiarity politické moci (čl. 8 Ústavy). Jsou to totiž právě místní samosprávy, které mohou efektivně zajistit, aby výše zdanění nemovitostí odpovídala negativním externalitám, které jsou s nimi spojeny v konkrétním místě žití.

NSS k blokadě dezinformačních webů

Nejvyšší správní soud zamítl svým rozsudkem z 9. srpna 2023, č. j. 7 As 22/2023 – 41, kasační stížnost neziskových organizací InSTITUTE H21 a Otevřená společnost, které kritizovaly loňskou výzvu k zablokování vybraných dezinformačních webů. Stát výzvou reagoval na vpád ruských vojsk na Ukrajinu. Podle obou organizací šlo o nezákonný zásah. Jejich žalobu ale v lednu zamítl Městský soud v Praze, podle kterého nešlo o autoritativní pokyn soukromým subjektům, ale spíše doporučení nebo žádost, v praxi nevymahatelnou.

Judikaturu pro vás sledujeme denně. Čtěte

ADVOKÁTNÍ DENÍK

Ze světa práva

Nový předseda, místopředsedkyně a soudkyně Ústavního soudu

Prezident republiky Petr Pavel jmenoval v pátek 4. srpna 2023 na Pražském hradě ústavního soudce a bývalého předsedu Nejvyššího správního soudu JUDr. Josefa Baxu novým předsedou Ústavního soudu. Ten tak v úterý 8. srpna 2023 nahradil ve funkci končícího předsedu ÚS JUDr. Pavla Rychetského, dr. h. c. Novou soudkyní a zároveň místopředsedkyní ÚS byla jmenována prof. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D., dosavadní vedoucí Katedry občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Druhým místopředsedou ÚS je doc. JUDr. Vojtěch Šimíček, Ph.D. Následně dne 8. srpna 2023 jmenoval prezident novou ústavní soudkyní dosavadní místopředsedkyní Městského soudu v Praze JUDr. Veroniku Křestánovou, Dr.

✦ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Úloha státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních

Úvaha nad změnou související právní úpravy

2022
právnírok

Následující článek získal 2. místo v kategorii Talent roku soutěže Právník roku 2022 a v Bulletinu advokacie jej publikujeme tradičně v souladu se statutem soutěže. Autor se v článku zamýšlí nad úlohou státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních a nad tím, zda je v této souvislosti správně pojata právní úprava, anebo by naopak bylo vhodné související právní předpisy novelizovat. Je role státního zástupce ve zvláštních řízeních soudních jasně vymezena, jako je tomu např. v trestním řízení, kde je státní zástupce páнем sporu v přípravném řízení (*dominus litis*) a stranou v řízení před soudem, anebo tato role naopak není jednoznačně ohraničena?

JUDr. Jakub Sivák, Ph.D.,
působí jako státní zástupce a jako externí pedagog PF UK v Praze.

Předkládaný text pracuje nejprve s teoretickými poznatky a s analýzou právních předpisů a doktríny. Za tímto teoretickým úvodem pak následují dvě kazuistiky z vlastní zkušenosti autora coby státního zástupce. Závěrem se pak syntézou teoretické a kazuistické části autor snaží odpovědět na položenou akademickou otázku a svůj pohled na věc náležitě odůvodnit.

Předkládaný článek pak nehodnotí pouze úlohu státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních, ale i koncepční vymezení této úlohy a to, zda k jejímu naplnění zákonodárce dal státnímu zastupitelství potřebné nástroje. Text tak pojímá zadané téma komplexně a ve vzájemných souvislostech hodnotí jednotlivá dílčí podtémata, blíže rozvedená postupně v celém článku.

Přínos předmětného textu může být pak právě v kombinaci akademického a praktického pohledu, kdy vlastní zkušenost autora obohacená o prvky akademické práce umožňuje relativně komplexní vyhodnocení uvedené problematiky s možným dopadem do praxe i činnosti zákonodárce.

Dotčená řízení

Zvláštní řízení soudní, do kterých státní zastupitelství může vstoupit, jsou taxativně vyjmenována v ust. § 8 odst. 1

zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“).

Konkrétně jde pak o řízení:

- (i.) ve věcech osvojení, a to do části, ve které je rozhodováno o tom, zda je třeba souhlasu rodičů k osvojení,
- (ii.) ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu,
- (iii.) ve věci ochrany proti domácímu násilí,
- (iv.) o svéprávnosti,
- (v.) o prohlášení za mrtvého,
- (vi.) o určení data smrti,
- (vii.) ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (dále jen „zdravotní ústav“) nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- (viii.) o umoření listin, a
- (ix.) o některých otázkách týkajících se právnických osob.

Podle ust. § 8 odst. 2 z. ř. s. pak platí, že v řízeních: (i) ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu, **(ii)** ve věci ochrany proti domácímu násilí, **(iii)** o svéprávnosti, **(iv)** o prohlášení za mrtvého a **(v)** ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu nebo vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb, **může státní zastupitelství podat i návrh na zahájení řízení, jinými slovy, státní zastupitelství může takové řízení též iniciovat.**

Úloha státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních

Jakých zvláštních řízení soudních se působnost státního zastupitelství týká, je poměrně jasné. Složitější může být otázka, jaká má být v předmětných řízeních úloha státního zastupitelství. Podle čl. 80 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Ústava“), platí, že státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení a vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Z pohledu ústavního práva působnost státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních patří tak do kategorie „dalších úkolů podle zákona“. Bližší vodítko nám ovšem ústavní právo nedává.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státním zastupitelství“), ve svém ust. § 4 na Ústavu navazuje, avšak nikterak zvlášť otázku úlohy státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních nerozvádí. Konkrétně zákon o státním zastupitelství ve zmíněném zákonném ustanovení uvádí, že státní zastupitelství v rozsahu, za podmínek a způsobem stanoveným zákonem působí v jiném než trestním řízení a vykonává další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon.

Ust. § 5 zákona o státním zastupitelství pak stanoví, že státní zastupitelství je oprávněno podat návrh na zahájení občanského soudního řízení nebo vstoupit do již zahájeného občanského soudního řízení jen v případech, které stanoví zákon. Procesní postavení, oprávnění a povinnosti státního zastupitelství, které podalo návrh na zahájení řízení nebo vstoupilo do řízení, stanoví občanský soudní řád nebo zákon o zvláštních řízeních soudních. Ani toto ustanovení nad rámec odkazuje na z. ř. s. ovšem nepřináší bližší popis úlohy státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních.

Dosud zmíněné právní předpisy pak ve vztahu k úloze státního zastupitelství ve zvláštních řízeních dále nerozvíjí ani vyhláška Mi-

nisterstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů.

Nakonec výraznější náповědou pro samotné státního zástupce není ani pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 9/2008 v aktuálním znění, který ve větším detailu upravuje pouze určité konkrétní aspekty postupu státního zástupce v netrestních řízeních.

Z hlediska úlohy státního zastupitelství v dotčených řízeních je tak nutné vyjít zejména z obecného ust. § 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství, podle kterého platí, že se zřizuje státní zastupitelství, a to jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. Zmíněné ustanovení tedy úlohu státního zastupitelství v trestní i netrestní rovině označuje za „ochranu veřejného zájmu“. Tento pohled na věc pak přijímá i výkladová literatura týkající se čl. 80 Ústavy.¹ Odborný výklad předmětného ustanovení dále směřuje k tomu, že oproti relativně širokým oprávněním prokuratury před rokem 1989 Ústava redukuje působnost státního zastupitelství, kde v ústavní rovině se vymezení úlohy státního zastupitelství vztahuje pouze na trestní řízení. Další působnost státního zastupitelství pak výklad popisuje, nicméně nepřináší hlubší zamyšlení nad úlohou státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních.²

Jiný, a dovolím si tvrdit, nehlubší výklad čl. 80 Ústavy pak přináší zamyšlení nad poměrem pracovní činnosti státního zastupitelství v trestní a jiné působnosti, kdy dle autora je jiná (netrestní) působnost státního zastupitelství v celkovém penzu činnosti státního zastupitelství výrazně méně procentuálně zastoupena.³

S názorem, že působnost státního zastupitelství v trestním řízení jednoznačně převažuje nad jinou agendou, pak souzní i judikatura Ústavního soudu, viz: „*Obiter dictum Ústavní soud přes výše uvedené připomíná, že zákonodárce zákonem č. 283/1993 Sb. ukládá státnímu zastupitelství (a tím tedy státním zástupcům, jejichž úkony dle jsou dle § 23 odst. 2 téhož zákona považovány za úkony státního zastupitelství) řadu významných a jiným orgánem nezastupitelných úkolů zejména v trestním řízení, kdy zajišťuje ochranu veřejného zájmu jako orgán veřejné žaloby, nezastupitelná je také role státního zastupitelství při prevenci a postihování trestné činnosti, např. korupce a hospodářské kriminality.*“⁴

Výkladově tedy lze dovodit, že **jiná (netrestní) činnost státního zastupitelství, a to včetně účasti na zvláštních řízeních soudních, je činností doplňkovou k hlavní činnosti**, kterou představuje trestní řízení. **Není ovšem jasné, jakou má mít v rámci zmíněné vedlejší role státního zastupitelství konkrétní úlohu.**

Výklad ust. § 8 z. ř. s. je z hlediska vymezení úlohy státního zastupitelství rovněž zaměřen zejména na zastupování veřejného zájmu, tj. i tento výklad se odkazuje zejména na ust. § 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství, viz: „*Státní zastupitelství může do civilního řízení vstoupit jen výjimečně, aby hájilo veřejné (státní) zájmy.*“⁵ K účasti státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních bylo dále judikaturou potvrzeno, že právo na vstup či podání návrhu na zahájení řízení nemá státní zastupitelství pouze v těch věcech, které se jej jakkoliv (jinak) týkají, ale ve všech věcech na základě vlastního uvážení.⁶

V případech úlohy státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních lze tak jednoznačně uzavřít, že jde o ochranu veřejného zájmu. Ten je pak možné podle mého názoru vnímat ve dvou rovinách, resp. je podle mého názoru možné jej pojmut **restriktivně** či **extenzivně**.

- 1 V. Sládeček: Ústava České republiky: komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2016, k čl. 80.
- 2 L. Bahýřová a kol.: Ústava České republiky: komentář, Linde, Praha 2010, k čl. 80.
- 3 P. Rychetský a kol.: Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky: komentář, Wolters Kluwer, Praha 2015, k čl. 80: „Část věty za středníkem vyjadřuje možnost zákonodárce stanovit státnímu zastupitelství další úkoly, zároveň i výhradu zákona pro takové určení. Jedná se o úkoly, v nichž je třeba chránit veřejný zájem jinde než v trestním řízení. Je zřejmé, že tyto „další úkoly“ nesmí převažovat nad činností státního zastupitelství v trestním řízení, resp. nesmí hlavní poslání státního zastupitelství omezovat, a v zásadě musí představovat výjimku. Krajiné modely státního zastupitelství vybaveného excesivními pravomocemi po sovětském vzoru (prokuratura) snadno vyvolávají obavy a kritiku, zvláště jsou-li realizovány v zemích, kde tomuto modelu neodpovídá ustálená politická a právní kultura. Lze rovněž vyslovit obavu, zda eventuální posilování role státního zastupitelství není na úkor významu soudů a jejich nestrannosti a nezávislosti; nelze vyloučit, že např. informační či vlivová převaha státního zastupitelství by vedla k formalizování soudního přezkumu, a tak k oslabení ochrany základních práv. K ochraně veřejného zájmu v netrestní oblasti se jako adekvátnější jeví zřizování institucí typu veřejného ochránce práv (ombudsman).“
- 4 Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10.
- 5 J. Jirsa: Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář, 3. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2019, k § 8.
- 6 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004: „Zásadní právní význam nezakládá ani posouzení podmínek vstupu státního zastupitelství do řízení. Především lze souhlasit s vyjádřením Městského státního zastupitelství v Praze, že ust. § 35 o. s. ř. dovoletelem tvrzenou podmínku vstupu do řízení (spočívající v tom, že se jej takové řízení jakýmkoli způsobem přímo dotýká) neklade a že právo činit podání, jimiž se vyjadřuje k průběhu řízení, přiznává státnímu zastupitelství ust. § 35 o. s. ř.“

Restriktivní výklad podle mého názoru souvisí s hlavní úlohou státního zastupitelství, která se týká trestního řízení. Svoji účastí ve zvláštních řízeních soudních tak státní zastupitelství aktivně kontroluje jinou státní činnost, kdy zjištěné poznatky jej mohou vést v odůvodněných případech k iniciování trestního řízení. Tento pohled na věc tedy skutečně **vnímá účast státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních jako zástupnou činnost v rámci hlavní trestní působnosti**. Ke správnosti této úvahy pak vyzývá i jednoznačné zvýšení trestní působnosti státního zastupitelství nad působností ostatní.

Extenzivní výklad dané problematiky pak klade důraz na konkrétní zvláštní řízení soudní. Z tohoto úhlu pohledu státní zastupitelství odděluje svoji trestní a netrestní působnost, kdy sice v odůvodněných případech může dojít k propojení netrestní věci s trestní a naopak, a to včetně iniciace nového řízení, nejde však o koncepční úmysl. Jinými slovy, státní zástupce nezastupuje pouze veřejný zájem na odhalení trestné činnosti a dopadení pachatele (k čemuž směřuje výrazně výše popsaný restriktivní výklad), nýbrž **veřejný zájem výrazně širší**. Do jeho činnosti pak tedy může spadat kontrola zdravotních ústavů, kontrola činnosti soudu, kontrola, zda nedochází k nedůvodným zásahům do práv jedinců při omezení osobní svobody, dohled nad respektováním práv nezletilých apod. **Ke správnosti tohoto výkladu se pak dle mého soudu důležitým způsobem přiklání soudní judikatura**, a to usnesením Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004, neboť právě oprávněnost vstupu do zvláštního řízení soudního neváže na jinou souvislost s činností státního zastupitelství, ale čistě na vlastní uvážení státního zastupitelství.

Jak je již naznačeno výše, legislativa se blíže k úloze státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních nevyjadřuje. Ale ani praxe, judikatura a doktrína nám v zásadě jasnou odpověď na to, jaký výklad je správný, nepřináší. V praxi pak zejména dochází k oběma variantám, tj. k tomu, že státní zastupitelství tzv. „vytěž“ netrestní věc do trestní, ale i k tomu, že v konkrétní věci sleduje veřejný zájem ryze odlišný od veřejného zájmu souvisejícího s trestním právem (např. zájem na tom zabránit nedůvodnému omezení svéprávnosti). To, že **praxe přináší obě varianty**, pak popisují v kazuistice v další části předkládaného článku.

Osobně jsem zastáncem druhého pohledu na věc, tj. že státní zástupce zastupuje veřejný zájem v širším pojetí, nicméně tato logika může narážet na zásadu enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí a zásadu legální licence. Jak totiž naznačuje druhá kazuistika níže, v některých případech jsou nástroje státního zastupitelství k ochraně veřejného zájmu nelogicky bezzubé.

Kazuistika I. – iniciace trestního řízení

V rámci netrestní působnosti státního zastupitelství podle § 8 odst. 1 písm. g) z. ř. s. (řízení týkající se vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu) jsem se v září 2022 zúčastnil několika zhlédnutí pacientů nedobrovolně pobývajících v psychiatrické nemocnici (dále jen „PN“). Zaujal mě případ chlapce v dětském věku, který v PN pobýval z důvodu sebevražedných sklonnů a nebezpečí pro své okolí, neboť měl napadnout babičku, která o něj pečovala. V rámci rozmluvy s chlapcem, u které byl příslušný soudce, já coby státní zástupce a opatrovník, chlapec s lítostí mluvil o svém chování, chtěl se babičce omluvit a sliboval, že se to nebude nikdy opakovat. K mé otázce, co tuto agresi spustilo, uvedl, že u babičky je přibližně rok, nicméně předtím byl pět let

v pěstounské péči u jiných rodinných příslušníků, kde měl být často bit, měl být mlácen páskem apod., a to prakticky denně. Reaguje tak velmi přehnaně na jakékoliv násilí. Agresi vůči babičce pak spustil výchovný pohlevek.

Tento poznatek jsem po vlastní linii vyhodnotil jako možné podezření, že se chlapec mohl stát obětí přečinu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 1 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“), a/nebo přečinu ohrožování výchovy dítěte podle § 201 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.⁷ S ohledem na to jsem předal tento poznatek policejnímu orgánu, aby zahájil úkony trestního řízení a chlapce vyslechl. Ve stejném měsíci jsem byl vyrozuměn, že podezření, že delší dobu docházelo k páčání trestné činnosti, bylo výsledkem chlapce zesíleno, resp. bylo potvrzeno a věc byla postoupena k dalšímu řízení místně příslušnému policejnímu orgánu dle místa spáchání trestných činů (řízení stále běží).

Kazuistika II. – zastupování veřejného zájmu bez souvislosti s trestním řízením

Rovněž v rámci netrestní působnosti státního zastupitelství podle § 8 odst. 1 písm. g) z. ř. s. (řízení týkající se vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu) jsem v lednu 2022 vstoupil do řízení o přípustnosti převzetí a dalším držení pacienta v PN, kdy šlo o muže středního věku, který svojí nebezpečnou jízdou v zástavbě ohrožoval na životě a zdraví větší počet lidí. Projev pacienta byl sice na první pohled přesvědčivý, avšak nepřiléhající realitě a značně excitovaný. Ošetřující lékař uvedl, že pacient odmítá prozatím léčbu, nemá náhled a je značně nebezpečný svému

⁷ Srov. k naplnění podmínek spáchání uvedeného přečinu pěstouny P. Šámal: Trestní zákoník: komentář, 2. vyd., C. H. Beck, Praha 2012, str. 1952 a násl.

Komentář k zákonu 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 960, fulsoft.cz [online], [cit. 5. 10. 2022], volně dostupné na: <https://www.fulsoft.cz/33/komentar-zakona-89-2012-sb-obcansky-zakonik-960-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EtvCofjP1DmnWo4O-Y18zUuzNMhRltquA/>.

ZIZLAVSKY > 30 let

Preventivní
restrukturalizace

praktická řešení
hrozícího úpadku

zizlavsky.cz

ak@zizlavsky.cz

inzerce

okolí. I přesto soud rozhodl o tom, že další držení pacienta v PN bez jeho souhlasu je nezákonné, a nařídil jeho propuštění.

S tímto názorem jsem se neztotožnil a proti uvedenému rozhodnutí jsem podal odvolání. Zde je ovšem nutné poukázat na nelogičnost z. ř. s. ve vztahu k účasti státního zastupitelství a jeho nástrojů na zastupování veřejného zájmu.

Podle § 78 odst. 2 z. ř. s. totiž platí, že dojde-li soud k závěru, že k převzetí nedošlo ze zákonných důvodů nebo že tyto důvody již netrvají, nařídí propuštění člověka ze zdravotního ústavu. Nařídil-li soud propuštění, je zdravotní ústav po doručení rozhodnutí povinen člověka neprodleně propustit. Podle § 73 z. ř. s. mimo jiné platí, že odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek.

Jinými slovy, i přes varování lékařů, že jde o pacienta, který může být svému okolí velmi nebezpečný v důsledku neléčeného psychiatrického onemocnění, soud rozhodl o propuštění takového pacienta a povinnosti pacienta okamžitě propustit nezabránilo ani včasné podání odvolání ze strany státního zastupitelství.

Pacient byl skutečně propuštěn, ale přibližně během týdne byl do PN opětovně přivezen ze stejných důvodů, neboť své okolí ohrožoval nožem. Pacienta pak musela zpacifikovat až přivolaná policie a záchranná služba. Podle rozvrhu práce další posouzení pobytu téhož pacienta připadlo jinému soudci, který dospěl k závěru zcela odlišnému než soudce původní, a rozhodl o nedobrovolné hospitalizaci tohoto pacienta.

V předmětné věci tak státní zástupce jednoznačně sledoval veřejný zájem na ochraně společnosti a ochraně života a zdraví lidí, kteří se v okolí takového pacienta mohli vyskytnout. Šlo tedy o zájem předstížený, kdy zde byla dána vysoká míra pravděpodobnosti, že k trestnému či jinak trestnému jednání může dojít, avšak nešlo o řízení trestní. **Byť se postup státního zastupitelství a hodnocení lékařů PN ukázaly jako správné, legislativní nastavení umožnilo, že chybné rozhodnutí jediného soudce vystavilo nebezpečí nemalý počet osob. Nástroje státního zastupitelství jsou v uvedeném řízení tedy zcela bezzubé a neumožňují státnímu zastupitelství efektivně chránit veřejný zájem,** ke kterému je však ust. § 1 odst. 1 zákona o státním zastupitelství povoláno.

Úvahy de lege ferenda a závěr

Podle mého názoru lze tak učinit závěr, že **praxe, legislativa ani odborná veřejnost nejsou jednotné v tom, jaká je úloha státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních. Současné nastavení pak jednak může vést k nekonzistentnosti postupu,** pokud úloha státního zastupitelství ve zvláštních řízeních soudních není jednoznačně definována, **a jednak vede dle mého soudu k neefektivitě,** pokud pro zastupování veřejného zájmu ve zvláštních řízeních soudních nemá státní zastupitelství dostatečné nástroje, jak naznačuje kazuistika II. výše.

Závěr předkládaného textu by pak měl vést zejména zákonodárce k zamyšlení, jak chce úlohu státního zastupitelství pro zvláštní řízení soudní vymezit.

Je dost možné, že by bylo vhodnější, pokud by konkrétnější úprava byla nabídnuta již v rovině ústavního práva a státní zastupitelství mělo např. v rámci Ústavy svoji vlastní hlavu, která by nejméně základní kontury celkové úlohy státního zastupitelství vymezila pro jeho veškerou působnost (trestní řízení, zvláštní řízení soudní, dohled v místech, kde je omezována svoboda, insolvenční řízení apod.). Tato konkrétnější úprava v rovině ústavního práva by pak samozřejmě byla následně dotvořena právními prameny nižší právní síly.

Předkládaný text pak nabízí dva možné přístupy k tomu, jak lze k zastupování veřejného zájmu ze strany státního zastupitelství přistupovat. Byť jsem již výše uvedl, že osobně jsem spíše zastáncem druhého, extenzivního výkladu, *a priori* ani jeden z přístupů není v pravém slova smyslu „špatný“. Špatná je dle mého soudu nedůslednost zákonodárce, který si podle mého názoru nezodpověděl sám otázku, jaká tato úloha má být, a nezamyslel se důsledně nad tím, jaké nástroje pro efektivní naplnění zadaného úkolu musí státním zástupcům nabídnout.

Jak napovídá kazuistika II., tak **je zcela neúnosná situace, kdy ani státní zástupce coby zástupce moci výkonné, ani odborník z oblasti medicíny není schopen zabránit propuštění nebezpečného psychiatrického pacienta, resp. toto propuštění odložit, než dojde k přezkumu odvolacím soudem.** Samozřejmě, je možné, že v určitém počtu případů dojde k prodloužení pobytu ve zdravotním ústavu pacienta proti jeho vůli, kdy se následně ukáže, že tento pacient skutečně měl být propuštěn. Půjde jistě o politováníhodné případy, ke kterým je ovšem nutné přistupovat ve světle zásady proporcionality. Shodně též nezrušíme institut vazby či samotného trestního stíhání, neboť i zde se může ukázat, že vazba nebo trestní stíhání byly nakonec nezákonné. I zde jde o politováníhodné případy, avšak ve světle zásady proporcionality je stále významnější vést trestní řízení a některé pachatele stíhat vazebně i za cenu rizika justičního omylu. Osobám postiženým těmito omyly je pak nutné samozřejmě poskytnout adekvátní kompenzaci. Zájem o efektivní ochranu společnosti jako celku však musí převážet nad rizikem, že kdosi bude v důsledku nesprávného rozhodnutí omezen v řádech dnů či několika týdnů na osobní svobodě v rozporu s právem. Samozřejmě, necht' k tomu dochází co nejméně, a nejlépe vůbec, ale možnost přezkumu rozhodnutí nalézacího soudu bez propuštění pacienta by dle mého názoru měla být zachována. Jinými slovy, jakou jinou úlohu by státní zástupce v daném řízení měl mít, než pokud nemá mít právo oddálat v odůvodněných případech propuštění nebezpečného pacienta a iniciovat přezkum odvolacím soudem. A pokud má být jeho úloha vymezena restriktivně, měla by vyplynout z legislativy tak, aby o obsahu uloženého úkolu nebylo pochyb.

Pro rozšíření pravomocí státního zastupitelství, jak je uvedeno výše, hovoří i ta skutečnost, že v případě ukončení či přeměny ochranného léčení má stížnost státního zástupce odkladný účinek. Jde navíc (nejméně v naprosté většině) o skutkově podobné záležitosti, kdy jde o pacienta, který se dopustil trestného činu nebo činu jinak trestného a s ohledem na jeho (často) psychický stav je vhodné uložit mu ochranné léčení. Postrádá tedy podle mého názoru logiku, že v jednom druhu velmi blízkých řízení je odkladný účinek opravného prostředku státního zástupce zachován a ve druhém nikoliv.

Zákonodárce by tak dle mého názoru měl věnovat pečlivou úvahu analýze Ústavy, z. ř. s. a zákona o státním zastupitelství a zamyslet se nad koncepcí státního zastupitelství a jeho netrestní působností, resp. působností ve zvláštních řízeních soudních. Zákonodárce by pak měl vyhodnotit a konkrétněji vymezit, jaká úloha státního zastupitelství má být, a za účelem plnění této úlohy by měl státnímu zastupitelství stanovit adekvátní nástroje. Výše naznačený příklad pak ukazuje, že ve vztahu ke zvláštním řízením soudním není úloha státního zastupitelství zcela promyšlena. Předkládaný text pak nabízí dvě základní možné koncepce, které je možné samozřejmě i kombinovat. ❀

Kdy nahradí advokáty v soudní síni roboti?

Následující článek, ve kterém se autorka zamýšlí nad otázkami využití umělé inteligence v činnosti advokátních kanceláří, získal 3. místo v kategorii Talent roku soutěže Právník roku 2022 a v Bulletinu advokacie jej publikujeme tradičně v souladu se statutem soutěže.

JUDr. Natálie Kuňáková, LL.M.,
advokátka, trvale spolupracující
s Advokátní kanceláří Petráš Rezek s. r. o.

Technologie založené na umělé inteligenci se dnes využívají napříč řadou odvětví. Ani právo nezůstává pozadu. V únoru roku 2023 mělo v USA dojít k prvnímu soudnímu jednání, při němž by roli, kterou standardně zaujímá advokát, převzala umělá inteligence. K účasti umělé inteligence na soudním jednání nakonec nedošlo z důvodů, jež jsou rozebrány níže. I tak už není namístě uvažovat, „jestli“ advokáty někdy nahradí v soudní síni roboti, ale je toliko otázkou času, kdy se tak stane.

První robotický právník na světě

Americká společnost DoNotPay prezentuje sebe sama jako „prvního robotického právníka na světě“.¹ Společnost využívá umělou inteligenci, aby, jak sama tvrdí, zpřístupnila právní pomoc chudým, aby pomohla spotřebitelům bojovat proti velkým korporacím a řešit jejich problémy. Cílem společnosti je narovnat přístup všech osob k právním službám. Společnost se zaměřuje zejména na pomoc při boji proti pokutám, získání kompenzace za zpožděný let, bránění autorských práv nebo např. na řízení o reklamaci.² Z charakteru sporů, na které se společnost zaměřuje, je zřejmé, že jde o spory, kde se bude skutkový stav zpravidla opakovat. Obrana pak spočívá v opakujících se právních krocích, jež lze použít u většiny klientů. Není divu, že se společnost DoNotPay rozhodla tyto kroky zautomatizovat, a k tomu využít umělou inteligenci. Podle údajů na stránkách společnosti pomohla společnost už přes 300 000 lidem a vyřešila více než 2 000 000 případů.³

Společnost DoNotPay již delší dobu používá formulářové dopisy a chatboty, jejichž obsah je generován pomocí umělé inteligence. Právní pomoc se tak společnosti již podařilo v tomto směru zautomatizovat.

V roce 2020 byla společnosti dokonce udělena cena Louise M. Browna od Americké advokátní komory za snahu zpřístupnit právní pomoc těm, kteří nemají dostatek prostředků.⁴ Nakonec to však byli advokáti, kdo společnost DoNotPay odradil od první možné účasti robotů při soudním řízení v únoru 2023, což blíže rozeberu v další části.⁵

Účast umělé inteligence u soudního řízení v únoru 2023 měla probíhat tak, že účastník bude mít na stole položený telefon, prostřednictvím kterého bude umělá inteligence naslouchat průběhu soudního jednání a argumentům soudu. V reálném čase vytvoří umělá inteligence odpověď, kterou uslyší účastník v sluchátku a bude ji sám reprodukovat soudu.⁶

Problémy, které s sebou robotický právník nese

Sama společnost ve svých obchodních podmínkách upozorňuje, že není advokátní kancelář a jako taková poskytuje rady pouze obecné a pro soukromé účely. V podmínkách pak společnost dále uvádí, že pokud potřebujete právní radu pro konkrétní případ, měli byste se obrátit na advokáta.⁷ Zjednodušeně řečeno, můžete od společnosti očekávat patrně správné rady v případech, jež jsou shodné s případy předchozími. Pokud se váš případ v něčem liší, nemusí umělá inteligence neobvyklou odhalit a nemusí v takovém případě navrhnout správné řešení odpovídající specifičnosti řešené věci. Vždy bude tedy jistější vyhledat pomoc zkušeného advokáta.

Bylo by však nesprávné myslet si, že umělá inteligence pouze kopíruje postupy, které předtím učinil člověk. Umělá inteligence by měla úkoly řešit stejně dobře, nebo dokonce lépe než člověk a řeší je i bez nutnosti předchozího učení. Nejvyspělejší umělá inteligence již nemusí výhradně opakovat lidské uvažování. Např. již v roce 1997 známý systém porazil světového šampiona v šachu

1 Z anglického překladu „The World’s First Robot Lawyer“. About. DoNotPay – The World’s First Robot Lawyer [online]. Copyright © 2023 Donotpay All rights reserved. [cit. 15. 2. 2023], dostupné z: <https://donotpay.com/about/>.

2 Tamtéž.

3 Login. DoNotPay – The World’s First Robot Lawyer [online]. Copyright © 2023 Donotpay All rights reserved. [cit. 17. 2. 2023], dostupné z: <https://donotpay.com/login/>.

4 Na rozdíl od České republiky, kde máme jednu advokátní komoru (Česká advokátní komora), se v USA nachází několik advokátních komor, např. American Bar Association či Federal Bar Association. 92 Bar Associations and Legal Organizations for Attorneys and Law Students. Find 2022’s Best Online Master of Legal Studies Programs [online]. Copyright © 2023 [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <https://onlinemasteroflegalstudies.com/resources/what-is-bar-association/>.

5 AI-powered „robot“ lawyer won’t argue in court after jail threats, CBS News – Breaking news, 24/7 live streaming news & top stories [online]. Copyright © 2023 CBS Interactive Inc. All Rights Reserved. [cit. 20. 2. 2023], dostupné z: <https://www.cbsnews.com/news/robot-lawyer-wont-argue-court-jail-threats-do-not-pay/>.

6 Tamtéž.

7 Terms of Service and Privacy Policy. DoNotPay – The World’s First Robot Lawyer [online]. Copyright © 2023 DoNotPay All rights reserved. [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <https://donotpay.com/learn/terms-of-service-and-privacy-policy/>.

Garryho Kasparova, což by se systému nepodařilo, pokud by jenom napodoboval lidské uvažování.⁸

Přestože odstranění možnosti lidského pochybení bývá nejčastějším důvodem hovořícím ve prospěch umělé inteligence, která se nedopouští chyb z nepozornosti, jako tomu běžně činí lidské bytosti, je to právě člověk, kdo zároveň dokáže vyhodnotit specifika situace *ad hoc*. Zkušený advokát po analýze podkladů dokáže navrhnout nejlepší postup ve věci a upozornit na případná specifika konkrétního případu. Nevýhodu automatizace rozhodování si pak zřejmě uvědomuje i společnost DoNotPay, a proto odkazuje potenciální klienty na pomoc advokáta. Zároveň se tak společnost snaží alibisticky odvrátit vlastní odpovědnost v eventuelních neúspěšných případech, které může označit za nestandardní, vyžadující speciální přístup a advokáta.

Zástupce společnosti DoNotPay nakonec oznámil, že umělá inteligence se soudního jednání prozatím účastnit nebude. Důvodem odstoupení od původního záměru pak měl být nátlak od státních advokátních komor, které vyhrožovaly hrozbou odnětí svobody až na šest měsíců, pokud zakladatelé použijí při soudním jednání právníka-robotu.⁹ **Nikdo zatím nedokáže s jistotou uzavřít, zda je použití umělé inteligence u soudu legální, či nikoliv. Zákonná úprava totiž neexistuje.**

Problematika vinklaření

Co však zákon upravuje a celého případu se to také zřejmě dotýká, je problematika vinklaření. Neoprávněné poskytování právních služeb osobami, které k tomu nemají patřičnou kvalifikaci, je totiž i v České republice nelegální. V případě porušení podmínek pro poskytování právních služeb pak hrozí pokuta až 3 000 000 Kč a zákaz činnosti do jednoho roku.¹⁰ **Že by robot nenaplnil podmínky potřebné pro poskytování právních služeb dle zákona o advokacii, je zřejmé.** Robot však zároveň není osobou, na niž právní úprava dopadá. Kdo by tedy nesl odpovědnost za porušení povinností, může být předmětem polemiky nad tématem odpovědnosti umělé inteligence za protiprávní jednání.

Z pohledu trestního práva by se pak v případě neoprávněného poskytování právních služeb mohlo jednat o trestný čin neoprávněného podnikání, za který hrozí trest odnětí svobody až na osm let.¹¹

Proč je vhodné oslovit advokáta a nespoléhat se na robota?

Otázka by mohla znít, proč je vhodné se obrátit na advokáta a nespoléhat se na kohokoliv s právním povědomím (třebaže

se jedná dokonce o vystudovaného právníka). Důvodů je hned několik. Předně je to advokát, kdo musí projít přes advokátní zkoušky, jež patří v právním oboru k těm nejtěžším. Po složení slibu a splnění dalších náležitostí je pak advokát zapsán do seznamu advokátů, což pro advokáta přináší nejen privilegia, ale zejména povinnosti, které musí dodržovat. Advokát se musí řídit stavovskými předpisy, jejichž smyslem je především ochrana klienta. Za pilíře těchto povinností se považuje **povinnost mlčenlivosti a nezávislosti advokáta.**¹² Sběr citlivých dat společnostmi, které nejsou pod advokátním slibem, pak může představovat vysoké riziko zneužití těchto dat.

Činnost advokáta podléhá kontrole ze strany České advokátní komory, která zároveň vyřizuje stížnosti proti advokátům a vede kárná řízení.¹³ Proti robotům či jiným právníkům, kteří nejsou členy žádné profesní komory, pak budete stížnost podávat pouze stěželi.

Každý advokát musí být pojištěn pro případ odpovědnosti za újmu, kterou způsobí při poskytování právních služeb.¹⁴ V případě selhání advokáta můžete na základě odpovědnostního pojištění očekávat plnění od pojišťovny, kterého se však v případě selhání robota zřejmě nedočkáte.

Pořád je to pouze advokát, kdo vám může nabídnout lidský kontakt. Ten je v řadě případů nezastupitelný. Mnohdy musí advokát do určité míry zaujmout roli psychologa, vyslechnout si klienta, a kromě právních rad mu poskytnout také pocit bezpečí, opory a empatie s životní situací. Ale dokonce ani emoce již nejsou umělé inteligenci zcela cizí. Existují totiž systémy, které dokážou emoce rozpoznat a vyjadřovat je. Kromě toho už rozlišují mezi falešným a opravdovým úsměvem, a to s větší úspěšností než lidé.¹⁵ Mohlo by být teoreticky skvělé mít advokáta-robotu, jenž kromě vynikajících znalostí práva disponuje navíc superschopností rozpoznat, zda protistrana lže, či nikoliv.

Byť, jak bylo vysvětleno výše, umělá inteligence již nemusí vycházet výhradně z opakování lidského chování, je pořád zřejmé, že umělá inteligence musí vycházet z určitých podkladů. Analýzou obdobných případů pak může umělá inteligence docházet k závěrům, které budou plně předsudků a diskriminace. Přece jenom i judikatura a právní úprava se neustále vyvíjí a soudy občas vydávají tzv. přelomová rozhodnutí, v nichž přehodnotí své dosavadní úsudky či dojdou k nečekanému závěru. Nakonec i advokáti se někdy při vyhlásování rozsudku nestačí divit.

Robotům pak dozajista může scházet kreativita, kterou mnozí advokáti disponují. Velmi často totiž právní obrana není jenom o tom, vyzkoušet tentýž postup, jako zkusili přede mnou mnozí jiní, ale právo často vyžaduje **odvahu zkoušet dělat věci jinak a dosáhnout lepšího výsledku tím, že kreativním výkladem práva vymyslí advokát zcela neobvyklý postup.** Mnohdy pak advokát překvapí protistranu, soud a v případě úspěchu i sebe.

Pravděpodobnost nahrazení právníků roboty

Zřejmě i kauza týkající se DoNotPay a potenciální účast robota na soudním jednání přispěla ke skutečnosti, že se prudce zvýšila pravděpodobnost nahrazení právníků roboty na známé stránce willrobotstakemyjob.com. Zatímco v roce 2019 byla pravděpodobnost náhrady právníků roboty pouze 4 %, ¹⁶ dokonce ještě v prosinci 2022 byla pravděpodobnost jen 5 %, ¹⁷ nyní však pravděpodobnost vzrostla na celých 22 %.¹⁸

Pro upřesnění je nutné uvést, že stránka vede pouze jednu kategorii, která zahrnuje jak právníky, tak i advokáty.

8 R. Susskind: Tomorrow's lawyers: An Introduction to Your Future, Second edition, Oxford University Press, Oxford 2017, str. 187.

9 Op. cit. sub 5.

10 § 52d zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

11 § 251 zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

12 § 21 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

13 Vyhláška č. 244/1996 Sb., advokátní kárný řád.

14 § 24a zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii.

15 Op. cit. sub 8, str. 187.

16 M. Koudelka: Advokacie 4.0, Advokátní deník [online], dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2020/03/16/advokacie-4-0/#_ftn3 [cit. 5. 2. 2023].

17 Will lawyers be replaced by AI & Robots? [online], dostupné z: <https://willrobotstakemyjob.com/lawyers> [cit. 9. 12. 2022].

18 Tamtéž.

Vyhledky právních praktikantů při hodnocení potenciální hrozby jejich nahrazení umělou inteligencí pak nejsou příliš dobré. Stránka willrobotstakemyjob.com totiž předpokládá jejich nahrazení roboty s pravděpodobností 89 %.¹⁹

Zamyšlení se nad tématem práce mi připomnělo vtíp: „Advokáti se vůbec nemusí obávat hrozící automatizace. Nikdo by přeci nestavěl robota, který by nic nedělal.“ Ačkoliv by se autor vtípu mezi laickou veřejností mohl setkat s určitým konsenzem, věřím, že zástupci z řad advokátů by s oním „nicneděláním“ nesouhlasili. Naopak si dovoluji tvrdit, že **povolání advokáta patří k těm nejnáročnějším**. Určitou pomoc robotů by tedy většina advokátů zřejmě uvítala.

Spolupráce advokátů a robotů

Advokáti by *in genere* neměli vnímat roboty jako hrozbu, která jim pouze vezme práci. K umělé inteligenci je třeba přistupovat jako k něčemu, co nám má práci ulehčit a usnadnit život. Ve všech advokátních kancelářích bude i nadále zapotřebí zkušených advokátů, kteří budou udávat směřování kanceláře a korigovat práci kolegů nebo robotů.

Podle R. Susskinda, jenž bývá označován jako doyen advokátní futurologie,²⁰ dojde v následujících 20 letech k přeměně tradičního pyramidového systému, který funguje ve většině velkých advokátních kanceláří, tzn. že pod několika málo partnery je mnoho juniorních advokátů a advokátních koncipientů.²¹

Podle Susskinda bude budoucí model prosperujících advokátních kanceláří spočívat ve velkém množství zkušených advokátů dozorujících nad zautomatizovanými procesy. Zároveň predikuje zánik tradičních malých advokátních kanceláří, jež si nebudou moci nové technologie dovolit, a tak budou zaostávat a nebudou schopny konkurovat velkým kancelářím.²²

Žádný sebelepší právník nemůže znát veškerou právní úpravu, jež se navíc pravidelně mění. Je vhodné v tomto směru využít umělou inteligenci, která může mít právní systém nastudovaný lépe než člověk, a navíc dokáže sledovat pravidelné změny. Umělá inteligence může nastudovat judikaturu z uplynulých několika let a provést rešerši během pár sekund. Člověku by obdobná činnost zabrala několik hodin, spíše dnů.

Na základě judikatury může umělá inteligence dokonce vyhodnotit pravděpodobnost úspěchu sporu. Program „Lex Machina“²³ např. dokáže vyhodnotit pravděpodobnost úspěchu v patentových sporech lépe než advokáti.²⁴ Obdobné programy pak dokážou vyhledat rozhodnou judikaturu a právní úpravu lépe než advokátní koncipienti nebo právní praktikanti.²⁵

19 Will paralegals and legal assistants be replaced by AI & Robots? [online], dostupné z: <https://willrobotstakemyjob.com/paralegals-and-legal-assistants> [cit. 16. 2. 2023].

20 Op. cit. sub 16.

21 Op. cit. sub 8, str. 60.

22 Tamtéž, str. 64.

23 Legal Analytics by Lex Machina. Legal Analytics by Lex Machina [online]. Copyright © 2015 [cit. 19. 2. 2023], dostupné z: <https://lexmachina.com/>.

24 Op. cit. sub 8, str. 186.

25 Tamtéž.

Pavel Šámal a kol.

Trestní řád Komentář 7. vydání. 3 svazky

- komentář reaguje na zásadní změny v oblasti trestního práva (zákon č. 40/2009 Sb.) a také zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- tyto zákony, tvořící ve spojení s již dříve přijatým zákonem č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže základní kameny trestního práva hmotného, našly samozřejmě svou odezvu i v trestním právu procesním

2013 | vázané s přebalem | 4 720 | 6 990 Kč | obj. číslo EVK16

Pavel Šámal a kol.

Trestní zákoník Komentář 3. vydání. 3 svazky

- třetí, aktualizované vydání komentáře k trestnímu zákoníku zachycuje právní stav k 1. lednu 2023, a to včetně poslední novelizace provedené zákonem č. 429/2022 Sb.
- jednotlivé části nového vydání komentáře jsou přepracovány a doplněny zejména v návaznosti na novelizace trestního zákoníku
- je zásadním způsobem rozšířen a doplněn o judikaturu, včetně souvisejících rozhodnutí ESLP, Soudního dvora EU i NSS

2023 | vázané s přebalem | 3 svazky | 4 968 | 8 900 Kč | obj. číslo EVK21

Hlavínová/Pilíková/Kabeš

Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu Komentář. 3. vydání

- komentář reflektuje poslední velkou novelu z roku 2020, kterou byla transponována 5. AML směrnice
- výklad nepomíjí vazby na související právní předpisy, včetně vyhlášky ČNB č. 67/2018 Sb., o některých požadavcích na systém vnitřních zásad, postupů a kontrolních opatření, zákona č. 37/2021, o evidenci skutečných majitelů, nebo zákona č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci, či GDPR

2022 | vázané v plátně | 552 | 1 590 Kč | obj. číslo BK87

Konzervativní vývoj soudnictví

Soudnictví, jež s advokácií přímo souvisí, si v mnoha ohledech udržuje svoji tradiční podobu. Rychlý vývoj a technologický rozmach tedy v prostředí soudů zatím hledáme marně. Stále se např. můžeme setkat s předáváním podkladů mezi účastníky a soudem na disku CD. CD je již přitom považováno za zastaralé a neekologické médium. Pomalý technologický vývoj soudnictví pak jistě brání i rychlému rozvoji advokacie, která do jisté míry musí udržovat krok s konvenčním soudnictvím.

Na tradiční pojetí soudnictví narazila také společnost DoNotPay. Poskytování právního poradenství, jež jí bylo do té doby tolerováno, bylo jako problematické napadeno až ve chvíli, kdy měla být pomoc umělé inteligence dovedena před soud.

Závěr

Advokáti a advokátní kanceláře by měli přemýšlet, jak se rychle kupředu kráčejícímu světu přizpůsobit, jak změnit zkonstatělé procesy, které advokácií stále provázejí. Každý chce pracovat levněji, rychleji a efektivněji, zároveň si udržet co nejvyšší kvalitu. Právě k takovému postupu by mohla umělá inteligence pomoci.

Stroje a systémy jsou čím dál tím schopnější a budou způsobilé nahradit lidi ve více a více činnostech včetně těch právních. Jak se říká: „Šťěstí přeje připraveným.“ Nebo lze poukázat na citát Abrahama Lincolna: „Nejlepší způsob, jak předpovědět budoucnost, je tvořit ji.“²⁶ Jestliže advokáti nechtějí zaostat a nechtějí být nahrazení, je nejlepším způsobem se podílet na vývoji a směru, jakým nám bude umělá inteligence pomáhat.

Pokud stroje dokážou lépe než lidé předpokládat, zvládat emoce a zkrátka v určitých směrech poskytovat právní služby kvalitněji než běžní advokáti, mělo by být v zájmu nás všech pomoc umělé inteligence využít.

Využití umělé inteligence k vyhledávání a tvorbě rešerše se mi jeví jako velice efektivní a reálná pomoc pro advokáty. Umělá inteligence je již zřejmě schopná i nahradit činnost advokáta při tvorbě právních dokumentů, či dokonce při zastupování u soudu. Nelze však uzavřít, že advokáti mohou být umělou inteligencí zcela nahrazení. Spíše **je pravděpodobné, že budou advokáti stavěni více do role kontroly a vedení týmu, zatímco umělá inteligence bude vykonávat administrativní, zautomatizované a lehké právní úkony.** Absolutní nahrazení advokátů roboty neočekávám. Roboti by v rámci advokacie měli posloužit advokátům v jednotlivých právních úkonech. Advokáti pak budou za jednání robotů odpovědní. Nelze bez dalšího advokáty nahradit roboty, kteří by napřímo poskytovali právní poradenství klientům.

Co se však dá očekávat, je **určité nahrazení právních praktikantů**, jejichž práce spočívající ve vyhledávání rešerší a ve vypracování jednoduchých právních úkonů může být nahrazena umělou inteligencí. Ani zde bych však neuzavírala, že právní praktikanti nebudou vůbec třeba. Jen jich v advokátních kancelářích nebude potřeba v takovém množství, jako tomu bylo doposud.

Jestliže někomu po přečtení této práce připadá nahrazení advokátů i nadále nemožným, pak jako příměr uvádím citát skotského spisovatele Samuela Smilese: „*Myšlenka, že ženy budou přebírat pracovní místa mužům a budou z nich námořníci, vojáci, chirurgové či právníci, nestojí za vážné přemýšlení.*“²⁷ Nyní, více než sto let po smrti autora citátu, víme, že ženy již běžně provádějí všechny zmíněné profese, a přebírají tak pracovní místa mužům. Dovolím si tedy tvrdit, že myšlenka, že roboti budou přebírat pracovní místa lidem a budou z nich advokáti, stojí za vážné zamýšlení. Nicméně znovu opakuji, že není nutné přebírání práce roboty vnímat negativně.

Uznávám, že použití pojmu „nahrazení“ či „přebírání“ je možná až příliš excesivní a pejorativní. Adekvátnější by bylo hovořit o **restrukturalizaci advokátního prostředí** s příchodem umělé inteligence, kdy dojde k optimalizování chodu advokátních kanceláří, dosažení vyšších zisků a snížení nákladů.

Otázku: „*Kdy nahradí advokáty v soudní síni roboti?*“ nelze zodpovědět přesně. Susskind v roce 2017 předpokládal, že v následujících 20 letech dojde v advokácii ke klíčovým změnám, kdy otevřenost advokátních kanceláří k technologickým změnám a umělé inteligenci začne hrát prim.²⁸ Jeho futuristický přístup je pak některými kritizován.²⁹ S ohledem na skutečnost, že po pěti letech od Susskindových avantgardních myšlenek řešíme reálnou možnost účasti umělé inteligence u soudního jednání, dovolím si označit jeho předpoklady minimálně za možné.

Závěrem pak dávám k zamýšlení otázku, kdy nahradí také soudce v soudní síni roboti? Testování robotických soudců už totiž probíhá v Číně.³⁰ Pokud by se u jednoho soudního jednání setkala umělá inteligence jak na straně účastníků, tak i na straně soudu, tradiční pojetí soudního jednání by v podstatě postrádalo smysl. Teoreticky bychom se mohli dostat až do situace, kdy by se informace a důkazy nahrály do systému, který by vymyslel právní postup a obranu a soudní systém by následně obratem vyhotovil rozsudek. Ušetřilo by se tak mnoho financí a času, na druhou stranu by účastníci byli zcela ochuzeni o zážitek u soudu. Přišli by o stres a dramatičnost, jež s sebou soudní jednání nese a které samy o sobě často přesvědčí strany, aby se nakonec domluvily a do budoucna se chovaly tak, aby už k žádnému soudu v jejich životě nemuselo nikdy dojít. ❖

26 Abraham Lincoln citát | Citáty slavných osobností. Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů [online], dostupné z: <https://citaty.net/citaty/2053486-abraham-lincoln-nejlepsi-zpusob-jak-predpovedet-svou-budoucnost/> [cit. 10. 2. 2023].

27 Samuel Smiles, skotský spisovatel (1812-1904), citát | Citáty slavných osobností. Citáty slavných osobností: Největší sbírka citátů, myšlenek a aforismů [online], dostupné z: <https://citaty.net/citaty/2115043-samuel-smiles-myslenka-ze-zeny-budou-prebirat-pracovni-mista-mu/> [cit. 20. 2. 2023].

28 Op. cit. sub 8, str. 60.

29 Op. cit. sub 16.

30 Robot judges and AI systems in China's courts and public security agencies | Futurium. Redirecting to <https://futurium.ec.europa.eu/en> [online], dostupné z: <https://futurium.ec.europa.eu/en/european-ai-alliance/best-practices/robot-judges-and-ai-systems-chinas-courts-and-public-security-agencies> [cit. 22. 2. 2023].

STAVEBNÍ ZÁKON 2023, 2024

Stavební předpisy se všemi změnami:

- Nový stavební zákon od 1. 1. 2024
- Dosavadní stavební předpisy platné do 30. 6. 2024

více na www.sta.sagit.cz

inzerce

Účastník trestního řízení ve světle zásady akcesority účastenství

Autor se v článku zabývá účastenstvím dle trestního zákoníku a s ním související zásadou akcesority účastenství a rozebírá, kdy je i přes tuto zásadu možné odsoudit účastníka, přestože nebyl odsouzen hlavní pachatel. V článku je uvedena i recentní judikatura.

Doc. JUDr. et Mgr. Jan Brázda, Ph.D.,

je advokátem v Plzni a vysokoškolským učitelem na Panevropské univerzitě v Praze.

Účastník dle trestního zákoníku

Ve smyslu § 24 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon (dále „trestní zákoník“ nebo „tr. zákoník“), je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu, kdo úmyslně:

- spáchání trestného činu zosnoval nebo řídil (organizátor),
- vzbudil v jiném rozhodnutí spáchat trestný čin (návodce),
- umožnil nebo usnadnil jinému spáchání trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vyláčením poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (pomocník).

Dle trestního zákoníku je účastenství „možné pouze na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu, nikoli na jeho přípravě. To znamená, že organizátorství, návod a pomoc jsou posuzovány jako účastenství a jsou ve smyslu § 24 trestné jen, když se pachatel trestného činu o něj alespoň pokusil. Přitom se uplatní zásada akcesority účastenství, bránící posoudit jako účastenství na trestném činu jednání směřující k spáchání činu, za jehož spáchání nelze vůči nikomu vyvodit trestní odpovědnost, stejně jako k činu, jehož realizace nepokročila dále než do stadia přípravy.“¹

Zde ale je nutné uvést, že účastník v případě, že nedojde ani k pokusu trestného činu, nemusí být zcela beztrestný. **Účastníci, tedy organizátor, návodce a pomocník, mohou být trestně odpovědní za přípravu ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku, ale jen v tom případě, že půjde o zvlášť závažný zločin a jeho příprava je podle trestního zákoníku trestná.**

Akcesorita účastenství

Pokud hovoříme o akcesoritě účastenství na trestném činu, **podle trestního zákoníku se tím rozumí závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele trestného činu.** Proto je nutné, aby čin, na němž se účastník podílí, odpovídal po všech stránkách charakteristice určitého úmyslného trestného činu nebo jeho pokusu a dopouštěl se jej trestně odpovědný pachatel.

V odborné literatuře se setkáváme s tím, že akcesorita účastenství je institutem hmotného práva.² Obsahově je účastenství v trestním

zákoníku definováno tak, že jsou stanoveny jeho hmotněprávní podmínky a nejsou stanoveny žádné podmínky procesního rázu. S tím lze souhlasit, ale je nutné uvést, že trestní právo hmotné je spojeno s trestním právem procesním, a pokud by mělo dojít k odsouzení účastníka trestního řízení, musí být prokázána skutková podstata konkrétního trestného činu, zvláště objektivní stránka, a to, že účastník jednal tak, že v důsledku jeho jednání vznikl následek, a mezi tímto jednáním a následkem musí být příčinný vztah.

Podle § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi, uvedenými v tomto zákoně, a za součinnosti stran, tak aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.

Zavinění jako součást subjektivní stránky

Je tedy nutné prokázat zavinění účastníka řízení a v tu chvíli už se dostáváme do trestního práva procesního.

„Podmínkou účastenství je příčinný vztah mezi činem účastníka a trestným činem jiné osoby (hlavního pachatele). Tento čin hlavního pachatele, ke kterému organizátorství, návod, pomoc směřovaly, musí naplňovat všechny znaky trestného činu (obecné, typové i protiprávnost).“³

Na tomto místě je nutné zdůraznit, že **účastenství je možné jen ve vztahu k činu, který má znaky trestného činu.**

Jak uvádí profesor Jelínek ve své publikaci *Trestní právo hmotné*, např. sebevražda není trestným činem, a proto musela být trestnost účasti na sebevraždě stanovena jako samostatný trestný čin v § 144 (pachatel jiného pohne k sebevraždě např. tím, že ho přesvědčí, promluví, nebo mu k sebevraždě pomáhá, a to např. tím, že ji schválí).

Jak výše uvedeno, u účastníka musí být prokázáno jednání, které musí být úmyslné, jak je uvedeno v § 15 tr. zákoníku, ale postačí i úmysl nepřímý – eventuální, kdy pachatel věděl, že svým jednáním se může dopustit společensky škodlivého skutku, a pokud se tak stane, byl s tím srozuměn.

Účastník musí při svém jednání vnímat tu skutečnost, že se účastní na úmyslném trestném činu hlavního pachatele, a z jeho jednání musí být zřejmé, že chce, aby k dokonání trestného činu přispěl i svou účastí.

Je ale třeba poznamenat, že představa účastníka se nemusí shodovat s pozdějším reálným průběhem činu, tedy že účastník navede hlavního pachatele k tomu, aby spáchal trestný čin, ten tento trestný čin provede, ale jiným způsobem, než

1 A. Sotolář: Komentář k § 24 trestního zákoníku – ASPI.

2 J. Jelínek a kol.: Trestní právo hmotné, 2. vydání, Leges, Praha 2010.

3 Tamtéž, str. 315.

měl účastník na mysli. V daném případě se bude jednat o exces hlavního pachatele, případně omyl účastníka, který měl jiné představy o hlavním pachateli.

Např. účastník navede hlavního pachatele, aby spáchal trestný čin těžké ublížení na zdraví, ale hlavní pachatel spáchá vraždu a účastník v daném případě bude odpovědný za účastenství na méně závažném deliktu (těžké ublížení na zdraví), na němž se skutečně účastnit chtěl. Samozřejmě, jak výše uvedeno, dostáváme se i zde do trestního práva procesního, protože je nutné dokázat, že účastník naváděl hlavního pachatele skutečně pouze k trestnému činu těžké ublížení na zdraví.

„Konstrukce, která je založena na vyřešení otázky pachatelství jako předběžné otázky podle § 9 odst. 1 trestního řádu, umožňuje trestně stíhat účastníka i za situace, kdy není stíhán pachatel. Týká se to také případů, kdy pachatel je znám a orgány činné v trestním řízení mají vůli ho stíhat, ale trestnímu stíhání pachatele brání nějaká procesní překážka, která nemá žádný vztah k osobě účastníka. Příklady lze snadno nalézt, zejména v okolnostech, zakládajících nepřipustnost trestního stíhání podle § 11 odst. 1 trestního řádu. Takovým příkladem může být věc, kdy prezident republiky nařídí, aby nebylo zahajováno, nebo aby bylo zastaveno trestní stíhání pachatele, ale nenařídí to ve vztahu k účastníku. Jiným příkladem může být věc, kdy pachatel zemřel a kdy účastník je naživu.“⁴

Recentní judikatura

Dle usnesení Nejvyššího soudu, podle konkrétních skutečností případu **nemusí být v kolizi se zásadou akcesority účastenství, byl-li účastník na zločinu či jeho pokusu uznán vinným naplněním kvalifikované skutkové podstaty zločinu, aniž by znaky takové kvalifikované skutkové podstaty svým činem naplnil hlavní pachatel zločinu.** U účastníka se mohou vyskytovat okolnosti zcela osobního významu, mající znaky zvlášť přitěžujících okolností, které současně nejsou dány i u osoby hlavního pachatele. Takovou okolností může být i zpětnost, resp. opětovnost.

Jestliže je splněn nezbytný předpoklad potřebné formy zavinění pro právní posouzení účastenství, jsou z hlediska okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby v takovém případě rozhodné nejen znaky zakládající tuto okolnost u hlavního pachatele, nýbrž i u účastníka, bez ohledu na to, jsou-li dány též u hlavního pachatele.⁵

Tedy můžeme uzavřít, že **účastníka lze stíhat pouze tehdy, kdy došlo alespoň k pokusu trestného činu, příp. u zvlášť zá-**

važných trestných činů ve smyslu § 20 odst. 1 tr. zákoníku, kdy je trestná příprava k trestnému činu, ale je nutné, aby bylo prokázáno, že skutek, který je ve smyslu trestního zákoníku trestným činem, se stal, a že účastník se na tomto trestném činu podílel jako organizátor, návodce nebo pomocník.

„Z akcesority účastenství ve smyslu § 10 odst. 1 trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.) vyplývá mj. to, že má-li být obviněný uznán vinným některou z forem účastenství, musí soud do výroku o vině zahrnout popis všech právně významných skutkových okolností, jednak hlavního trestného činu spáchaného jinou osobou (tj. zejména místo, čas a způsob spáchání, popř. i jiné skutečnosti, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným) a následně i popis skutkových okolností jednání účastníka, které dávají podklad pro posouzení jeho jednání jako organizátora, návodce nebo pomocníka. Neobsaahuje-li odsuzující rozsudek všechny uvedené nezbytné skutkové okolnosti, charakterizující jednání účastníka, a byl-li přesto obviněný uznán vinným některou z forem účasti na spáchání trestného činu hlavního pachatele, lze v tom spatřovat nesprávné právní posouzení skutku a naplnění dovolacího důvodu podle § 265 b) odst. 1 písm. g), popř. též písm. l) trestního řádu.“⁶

Dle § 24 odst. 2 tr. zákoníku se na trestní odpovědnost a trestnost účastníka užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

Soud ve svém odsuzujícím rozsudku zhodnotí společenskou škodlivost jednání účastníka a ve smyslu § 38 tr. zákoníku uloží, s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele, trest.

Je nutné se ale zabývat také zánikem trestní odpovědnosti účastníka, jak uvádí § 24 odst. 3 tr. zákoníku.

Trestní odpovědnost účastníka zaniká, jestliže dobrovolně upustil od dalšího účastenství na trestném činu a

- a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, nebo
- b) učinil o účastenství na trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutné učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

Zákonodárce se zde držel staré římské zásady, že je lépe trestnému činu předejít než za něj trestat. Pokud tedy účastník dobrovolně odstranil nebezpečí, které hrozilo chráněnému zájmu, příp. učinil oznámení, a to ještě v době, kdy nebezpečí mohlo být odstraněno, zaniká jeho trestní odpovědnost.

Závěr

Ve svém článku jsem chtěl poukázat na složitost problematiky účastenství podle § 24 tr. zákoníku a odpovědnost účastníka na spáchaném trestném činu, který se na tomto trestném činu podílí formou účasti, a na to, kdy je možné stíhat účastníka, i když nebude odsouzen hlavní pachatel. Je ale nutné mít za prokázané, že účastník se jednání, které je uvedeno v § 24 tr. zákoníku, dopustil. ❖

4 P. Hrachovec: Trestní stíhání účastníka a pachatele z hlediska akcesority účastenství, Advokátní deník.cz, 2020/12/7.

5 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1411/2016.

6 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 303/2004.

POZVÁNKA NA
KONFERENCI

BECKAKADEMIE
KONFERENCE

M&A a valné hromady

24. 10. 2023

Více na

www.beck-konference.cz

Vybrané aspekty trestného činu účasti na sebevraždě

Cílem tohoto příspěvku je především analyzovat současnou skutkovou podstatu trestného činu účasti na sebevraždě podle ust. § 144 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále „tr. zákoník“), zpracovat statistické údaje dostupné z platformy InfoData spravované Ministerstvem spravedlnosti a prezentovat relevantní soudní judikaturu. V příspěvku je provedena i vhodná komparace skutkové podstaty předmětného trestného činu s vybranými právními úpravami zahraničními.

Čtenář příspěvku se může seznámit také se statistickými údaji týkajícími se sebevražd v České republice a v návaznosti na to pak i s výsledky odborné studie, která se zabývala vlivem dekriminace pokusu sebevražděného jednání v zemích, kde je do současné doby sankcionováno, na případné snížení počtu spáchaných sebevražd.

JUDr. Alena Tibitanzlová, Ph.D.,
působí jako advokátka a současně
na Katedře trestního práva Policejní
akademie ČR v Praze.

Mgr. Robert Šipula
je místostarostou města Chrastava.

Skutková podstata trestného činu účasti na sebevraždě

§ 144 tr. zákoníku

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti nebo na těhotné ženě.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let nebo na osobě stížené duševní poruchou.

Objektem trestného činu účasti na sebevraždě je ochrana lidského života. Intenzivněji jsou chráněny osoby, které jsou pro svůj stav, ve kterém se nacházejí, citlivější – jde o osoby uvedené ve druhém a třetím odstavci předmětného ustanovení. Proto, že se sebevraždou rozumí úmyslné způsobení smrti sobě samému, lze účast vztahovat pouze na ty osoby, které jsou schopny z vlastní vůle takový čin spáchat, tedy ji nelze směřovat vůči těm osobám, které vlastní vůli nedokážou vyjádřit; jednat se bude typicky o novorozence a kojence.

Objektivní stránka předpokládá dvě alternativní formy jednání,

a to buď pohnutí k sebevraždě, anebo pomoc k ní. „I když pohnutí nebo napomáhání k sebevraždě je jednáním podobným návodu nebo pomoci ve smyslu ustanovení § 24 odst. 1 písm. b), c), nejde o žádnou z těchto forem účastenství, neboť pokus sebevraždy ani sebevražda nejsou trestným činem, a proto svedení nebo pomáhání je pachatelstvím podle § 22 trestního zákoníku.“¹

Pohnutí spočívá ve vzbuzení rozhodnutí osoby spáchat sebevraždu, např. radou, přesvědčováním, prosbou, přemlouváním, ale také výhrůžkou, týráním, vyvoláním depresivních stavů, příp. obdobným zlým zacházením za předpokladu, že pachatel byl srozuměn s tím, že tímto jednáním osobu dožene k sebevraždě. Podstatné je také zmínit, že o pohnutí se bude jednat i tehdy, jestliže se oběť zabývala myšlenkou vzít si život již předtím, ale až počínání pachatele ji dohnalo k rozhodnutí spáchat sebevraždu.² „Odborná literatura uvádí, že pokud by pachatel jinou osobu donutil k sebevraždě fyzickým násilím nebo psychickým nátlakem, mohlo by to být posuzováno jako vražda podle § 140 odst. 1 nebo 2 tr. zákoníku (srov. Šámal a kol., 2012, str. 1523). S tímto názorem lze souhlasit, avšak jen ve vztahu k těm případům, kdy bude svobodná vůle oběti v důsledku velmi intenzivního nátlaku pachatele téměř eliminována, tudíž vlastně z její strany nepůjde o sebevraždu ve smyslu dobrovolného ukončení vlastního života.“³

Pomocí se rozumí umožnění nebo usnadnění jinému spáchat sebevraždu. Rozlišovat pak můžeme mezi pomocí fyzickou a psychickou.

Fyzická pomoc může být poskytnuta např. opatřením prostředků, odstraněním překážek, odvozem na místo, příp. i hlídáním při činu. V odborné literatuře se lze setkat i s označením „materiální pomoc“.⁴ Může jít o poskytnutí prostředků (zbraně, medikamentů, jedu), které oběť k sebevraždě užije. O pomoc se však jednat nebude v případě, kdy pachatel např. jed přímo aplikuje do těla oběti. Takové jednání by bylo právně kvalifikováno jako trestný čin vraždy, příp. zabití podle ust. § 140, resp. 141 tr. zákoníku.⁵

1 P. Šámal: Trestní zákoník: komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 1521-1526.

2 F. Ščerba: Trestní zákoník: komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 1275-1276.

3 Tamtéž, str. 1275-1276.

4 P. Borčevský: Trestní právo hmotné v otázkách a odpovědích, Aleš Čeněk, Plzeň 2021, str. 217.

5 Op. cit. sub 2, str. 1276.

Psychická pomoc spočívá v různých formách utvrzení oběti v jejím rozhodnutí vzít si život, stejně tak i ve slibu, že bude postaráno o pozůstalé. Jít může také o případné dosvědčení, že se jednalo o nehodu pro případy vyplacení pojistného plnění.⁶ Zároveň se může jednat o radu či instrukci, jak čin spáchat, a také o dodání sebedůvěry. Jedná se tedy o pomoc na úrovni intelektuální.

„Za pokus sebevraždy je třeba pokládat i takové jednání, které objektivně nebylo způsobit smrt dané osoby (například požití příliš malého množství léků), jestliže se tato osoba v tomto směru mylila, a jejím úmyslem tedy skutečně bylo spáchání sebevraždy. Na druhou stranu pak za pokus sebevraždy ve smyslu § 144 nelze považovat tzv. demonstrativní sebevraždy, kdy osoba reálně nepočítá s tím, že by její jednání vedlo k ukončení vlastního života, a toto jednání skutečně s úmyslem upoutat pozornost (například tato osoba napíše dopis na rozloučenou, avšak spolyká tak malé množství léků, o němž i laik musí předpokládat, že jejich požití nemůže způsobit smrt).“⁷

Pachatelem trestného činu účasti na sebevraždě může být výhradně fyzická osoba. Trestní odpovědnost právnické osoby je zde zcela vyloučena, a to ust. § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Pokud jde o subjektivní stránku, **trestný čin účasti na sebevraždě je úmyslným trestným činem.** K naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu účasti na sebevraždě **se musí úmysl pachatele vztahovat k pohnutí nebo pomoci jinému vzít si život, nikoli k tomu, že měl pachatel účast na události, při které jiný spáchal sebevraždu.** V případě pohnutí musí tedy pachatel vědět, příp. s tím musí být alespoň srozuměn, že jeho jednání může vést k sebevraždě druhé osoby. Hraniční v tomto směru může být zlé zacházení, které vedlo k sebevraždě nebo jejímu pokusu, jelikož analyzovaný trestný čin vyžaduje prokazatelný úmysl dohnat jiného k ukončení života. Pomoc k sebevraždě je pak trestná pouze v případě, kdy pachatel věděl nebo byl alespoň srozuměn s tím, že svým jednáním umožní nebo usnadní spáchání sebevraždy. Z praktického hlediska tak trestní odpovědnost nevznikne v případě, když si osoba nebyla vědoma toho, že svým jednáním umožní či usnadní sebevraždu, např. dodáním medikamentů, o kterých nepředpokládala, že budou použity k sebevraždě.⁸

Kvalifikované skutkové podstaty předmětného ustanovení jsou tvořeny okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby, kdy podle těchto ustanovení, **tedy v případech, kdy jednání pachatele směřuje vůči dítěti, těhotné ženě, dítěti mladšímu 15 let nebo osobě stížené duševní poruchou, postačí k trestní odpovědnosti pachatele ve vztahu k tomu kterému uvedenému znaku skutkové podstaty tentokrát již nevědomá nedbalost**

6 Op. cit. sub 2, str. 1276-1277.

7 Tamtéž.

8 Tamtéž, str. 1277-1278.

9 Tamtéž, str. 1278.

10 P. Šámal: Trestní zákoník: komentář, C. H. Beck, Praha 2010, str. 1358.

11 Tamtéž.

12 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2012 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=561859&id4=html&id5=740d816a0fcd0704dbceb900f08b0a2&id6=null.

13 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2013 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=722704&id4=html&id5=56a521dbd4b45df12f25ab1f4d54130c&id6=null.

[srov. ust. § 17 písm. b) tr. zákoníku]. V případě, že pachatel nevěděl a ani vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět neměl ani nemohl, že osoba, kterou pohnul k sebevraždě nebo jí k sebevraždě pomohl, spadá do shora uvedené kategorie, bude jeho jednání kvalifikováno pouze podle ust. § 144 odst. 1 tr. zákoníku.⁹

K pojmům užitým v rámci kvalifikovaných skutkových podstat tohoto trestného činu je pak nutné uvést, že:

1. Dítětem je osoba mladší 18 let (srov. ust. § 126 tr. zákoníku). Obecně děti vyžadují zvýšenou ochranu a v trestním právu tomu není jinak, jelikož nejsou plně způsobilé ovládat své jednání a zároveň nedokážou racionálně zvážit jeho důsledky. V neposlední řadě také snadněji podléhají působení a vlivu jiných osob.¹⁰ Dále pracuje ust. § 144 tr. zákoníku i s pojmem „dítě mladší 15 let“.
2. Těhotnou ženou, resp. těhotenstvím se rozumí stav od uhnízdění, zachycení oplodněného vajíčka v děložní sliznici až do samého počátku porodu. Stejně jako u dětí je i žena v těhotenství snadněji ovlivnitelná jinou osobou a zákon na tomto místě zároveň pamatuje i na zvýšenou ochranu lidského plodu.¹¹
3. Duševní porucha je definována v ust. § 123 tr. zákoníku. Srov.: „Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.“ Z uvedených stavů by se trestného činu účasti na sebevraždě týkala zejména duševní nemoc, resp. mentální retardace. Ani ostatní duševní poruchy však nemohou být *a priori* vyloučeny, pokud by prokazatelně ovlivňovaly rozhodnutí oběti. Podstatné je, aby byla osoba stížená shora uvedenou poruchou v době, kdy ji pachatel k sebevraždě pohnul anebo jí pomáhal. V tomto směru je na tyto oběti nahlíženo fakticky stejně jako na děti, tedy tak, že nejsou plně způsobilé ovládat své jednání, příp. nedokážou racionálně zvážit jeho důsledky, a také snadno podléhají působení a vlivu jiných osob.

Konečně, zamýšlet se lze nad přípravou k trestnému činu účasti na sebevraždě, která v současné době trestná není, a to v tom směru, zda by její zakotvení mohlo dávat smysl.

Statistické údaje

Ve statistických údajích za rok 2012 jsou ve vztahu k tomuto trestnému činu evidovány **tři trestně stíhané a obžalované osoby**, přičemž jedna z nich byla vzata do vazby. Odsouzen byl v tomto roce jeden muž ve věku 20 až 24 let, který nebyl do té doby trestán. Uložen mu byl podmíněný trest odnětí svobody.¹² Obětí bylo v tomto případě dítě.

V roce 2013 bylo jedné osobě sděleno podezření ve zkráceném přípravném řízení, přičemž následně byl podán návrh na potrestání. **Souzeny byly v tomto roce celkem čtyři osoby, tři byly finálně odsouzeny.** Jednalo se o pachatele mužského pohlaví ve věkové kategorii 25 až 29 let, 30 až 39 let a 50 a více let. Jeden z nich byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce jednoho až pěti let. Ostatním osobám byly uloženy podmíněné tresty odnětí svobody.¹³ Oběťmi těchto trestných činů byli dvě ženy a jeden muž.

Rok 2014 byl poněkud skromnější. Je zde evidován pouze **jeden pravomocně odsouzený muž** ve věku 20 až 24 let, který nebyl

do té doby trestán. Rozsudkem mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody.¹⁴ Informace o oběti statistiky neuvádějí. **Stíhána anebo obžalována nebyla žádná osoba.**

Za rok **2015** statistiky neuvádějí **žádný případ odsouzeného trestného činu účasti na sebevraždě, stíhány však byly dvě osoby mužského pohlaví.** Obžalován byl jeden z nich, ve věku 30 až 39 let, u druhého bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno. Současně byl v tomto roce veden i jeden případ, který byl odložen podle ust. § 159a tr. řádu.

Rok **2016** eviduje **dva trestně stíhané muže, kteří byli zároveň i obžalováni.** Jeden z nich byl ve věku 18 až 19 let a druhý ve věku 20 až 24 let. Současně v tomto období došlo i k **jednomu pravomocnému odsouzení muže** ve věku 30 až 39 let, kterému byl opět uložen podmíněný trest odnětí svobody. Obětí byl v tomto případě muž.¹⁵

Za rok **2017** je evidován **jeden případ trestně stíhaného a současně i obžalovaného muže** ve věku 20 až 24 let a **jeden případ pravomocně odsouzeného,** ke kterému však statistiky neuvádějí pohlaví, věkovou kategorii ani to, zda se jednalo o recidivistu nebo osobu dosud netrestanou. Současně nebyly zveřejněny ani informace k oběti.¹⁶

V roce **2018** byl v rámci statistik dohledán **jeden případ trestně stíhaného a současně i obžalovaného muže** ve věku 18 až 19 let. Jedna osoba byla pak v tomto roce viny zproštěna proto, že nebyl skutek trestným činem ve smyslu ust. § 226 písm. b) tr. řádu. **Odsouzen byl muž** ve věku 20 až 24 let, který nebyl do té doby trestán. Byl mu uložen podmíněný trest odnětí svobody.¹⁷ Obětí byl v tomto případě muž.

Rok **2019** eviduje **dva trestně stíhané muže, kteří byli i obžalováni,** spadající do věkové kategorie 18 až 19 let a 20 až 24 let. Jeden z nich byl vzat do vazby. **Souzeny byly dále dva případy** tohoto trestného činu, jejichž pachatelé byli ve shodném věku. Jeden z pachatelů byl odsouzen k trestu odnětí svobody ve věznicích s ostrahou v délce od jednoho roku do pěti let. Druhému byl uložen podmíněný trest odnětí svobody.¹⁸ Obětmi byli žena a muž.

Pro rok **2020** není v rámci statistik evidován **žádný pravomocný rozsudek, avšak stíhány a obžalovány byly dvě osoby** ve věku 25 až 29 let a 30 až 39 let.

V posledním sledovaném roce, tedy v roce **2021,** nebyly zjištěny **žádné případy trestně stíhaných nebo obžalovaných osob,** na druhou stranu byly v tomto roce **souzeny dvě osoby,** zjevně obžalované v předchozím roce, jelikož se jednalo o ženu a muže ve shodném věku. Jedné z těchto osob byl uložen podmíněný trest odnětí svobody, v případě druhé bylo rozhodnuto o upuštění od potrestání.¹⁹ Obětmi zde byli žena a muž.

Vybraná judikatura

Judikatura k trestnému činu účasti na sebevraždě není v porovnání s jinými trestnými činy proti životu a zdraví příliš rozsáhlá. Pro účely tohoto příspěvku byla vybrána tři rozhodnutí, v nichž je především vhodně odborně vymezena pomoc a pohnutka (i ve smyslu zlého zacházení) ke spáchání sebevraždy.

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 19. 2. 1985, sp. zn. 3 To 8/85

Z hlediska trestného činu účasti na sebevraždě se jedná o významnou judikaturu. Nejvyšší soud SSR zde rozhodoval na zákla-

dě odvolání krajského prokurátora i obžalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Košicích, kterým byl J. K. uznán vinným z pokusu trestného činu znásilnění podle ust. § 8 odst. 1, § 241 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále „tr. zákon“), a současně trestného činu účasti na sebevraždě podle ust. § 230 odst. 1 tr. zákona. Uvedeného se měl obžalovaný dopustit tím, že se za použití fyzického násilí pokoušel vykonat soulož s poškozenou A. M., která vyjadřovala nesouhlas a upozorňovala ho, že pokud útoku nezanechá, tak vyskočí z balkonu. J. K. však v útocích pokračoval, zároveň jí znemožnil uniknout. Následkem tohoto jednání poškozená vyskočila z balkonu v pátém patře a důsledkem pádu utrpěla rozsáhlá poranění orgánů důležitých pro život, kdy po 10 dnech zemřela. Za uvedené jednání byl J. K. Krajským soudem v Košicích odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let.

Nejvyšší soud SSR k tomuto konstatoval, že krajskému soudu uniklo, že pro naplnění zákonných znaků tohoto trestného činu je vyžadováno nabádání nebo pomoc k sebevraždě, přičemž takové jednání musí být činěno s úmyslem vzbudit u jiné osoby pohnutku ke spáchání sebevraždy. V této věci nebyly podle výsledků dokazování takové okolnosti zjištěny, naopak z výpovědi obžalovaného bylo zjištěno, že se několikrát pokusil poškozené zabránit, aby z balkonu vyskočila, a pokaždé ji zatáhl zpět do pokoje. Z uvedeného rozsudku Nejvyššího soudu SSR vyplývá, že se tedy v žádném případě nemohlo jednat o jednání obžalovaného, kterým by dohnal poškozenou k sebevraždě. Současně nebylo důsledně zjištěno, zda si ve stavu a celé situaci mohla být poškozená vědoma toho, kde se vlastně nachází, o jaké patro se jedná, a zda by si případným vyskočením mohla přivodit smrtelné poranění.

Na základě těchto skutečností rozhodl Nejvyšší soud SSR tak, že právní závěry krajského soudu (použití právní kvalifikace podle ust. § 230 odst. 1 tr. zákona) byly nesprávné a předčasné.

Z uvedeného rozhodnutí tedy jasně vyplývá, že **pro naplnění všech znaků tohoto trestného činu nepostačuje pachatelova účast na události, která vedla k sebevraždě jiné osoby, a to**

-
- 14 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2014 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=916199&id4=html&id5=58833bc7e7aa72e0afaff3d01b0e48eb&id6=null.
- 15 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2016 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1172623&id4=html&id5=7b3cbb3322a5b7485a2db06d3e180293&id6=null.
- 16 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2017 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1313592&id4=html&id5=0cb06aa9a773c1b4f8bf8a24be7d0456&id6=null.
- 17 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2018 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1465694&id4=html&id5=e11b30aa67d350ec62500cb3a8b0d57c&id6=null.
- 18 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2019 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=1733499&id4=html&id5=2cf1fef1837bf4bf54bdc9d24f64ef1a&id6=null.
- 19 InfoData: přehled odsouzených osob za rok 2021 [online], [cit. 26. 2. 2023], dostupné z: https://cslav.justice.cz/InfoDataServlet/FileServlet?id1=1&id2=obsah_dokumentu_html&id3=id_dokumentu=2029283&id4=html&id5=cf8b597c2632ab36dcfe083bdf115f3&id6=null.

i v případě, že by bylo příčinou sebevraždy právě zlé zacházení pachatele, resp. podstatné je, aby bylo pachatelovo jednání vedeno úmyslem vzbudit v jiném rozhodnutí vzít si život.

2. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 3 Tdo 380/2017

Nejvyšší soud ČR v této věci rozhodoval o dovoláních, která podali obžalovaní J. Z., P. K. a R. L. proti rozsudku Krajského soudu v Brně (jako soud prvního stupně zde rozhodoval Městský soud v Brně).

Rozsudku Městského soudu v Brně se budeme věnovat pouze v jeho první části, ve které byl obžalovaný J. Z. odsouzen pro přečin účasti na sebevraždě podle ust. § 144 odst. 1 tr. zákoníku a přečin porušení povinnosti strážní služby podle ust. § 389 odst. 1 tr. zákoníku, kterých se měl dopustit tím, že „dne 18. 9. 2014 v době od 20:07 hod. do 20:30 hod. v 5. patře budovy Policie ČR, na R. v B., při střežení R. T., v té době zadrženého podle ust. § 76 odst. 1 tr. řádu v jiné trestní věci, v rozporu s čl. 7 Závazného pokynu č. 159 policejního prezidenta ze dne 2. 12. 2009, o eskortách, střežení osob a o policejních celách, po ukončení procesního úkonu tohoto usadil na židli k zábradlí na chodbě, za levé zápěstí ho záměrně volně připoutal k zábradlí schodiště a řekl mu: „buď se ke všemu přiznáš, anebo bude lepší, když se zabiješ, okrádáš slušné lidi a bude lepší, když se zabiješ“, následně R. T. ponechal na několik minut bez dozoru, kdy odešel do kanceláře č. (...) a zavřel za sebou dveře, přičemž R. T. v pohnutí způsobeném doporučením, aby se raději zabil, a dále tím, že byl Policií České republiky zadržen, po vysunutí levé ruky z pout odešel směrem do kuchyňky v 5. patře, zde si otevřel okno dokořán a s úmyslem se zabít vyskočil, kdy dopadl na střechu budovy v úrovni 2. patra a způsobil si zlomeninu holenní kosti.“²⁰

Za uvedené jednání byl J. Z. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, s podmíněným odkladem jeho výkonu na dobu 28 měsíců.

Odvolací soud napadený rozsudek zrušil a obžalovaného J. Z. odsoudil pro přečin porušení povinnosti strážní služby podle ust. § 389 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na dobu 24 měsíců.

K trestnému činu účasti na sebevraždě odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně v tomto případě nepostupoval správně, jelikož **nebyl prokázán úmysl pachatele, který by měl směřovat k navedení jiné osoby k sebevraždě, nebo alespoň k jejímu pokusu**. Doplnil také, že si musel být obžalovaný J. Z., v postavení střežícího policisty, vědom toho, že kdyby mu zadržená osoba utekla, měl by z toho velký problém. Současně podle rozhodnutí soudu nebylo prokázáno, že byla přiložená pouta poškozenému nasazena záměrně tak, aby se z nich snadno dostal, a ani to, že by ho obžalovaný navedl ke skoku z okna. S tímto odůvodněním se pak ztotožnil i Nejvyšší soud, přičemž byl případ současně uzavřen i tak, že verze poškozeného o pohnutí k sebevraždě přicházela v úvahu ve smyslu, že tím chtěl zakrýt svůj nevydařený útek.

20 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 3 Tdo 380/2017.

21 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1370/2018.

3. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1370/2018

Nejvyšší soud ČR v tomto případě rozhodoval o odvolání, které podal obžalovaný M. D. proti usnesení Krajského soudu v Brně jakožto soudu odvolacího, v trestní věci vedené v prvním stupni Okresním soudem v Blansku. Soudem prvního stupně byl obžalovaný uznán vinným trestným činem účasti na sebevraždě podle ust. § 144 odst. 1 tr. zákoníku, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 12 měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na dobu 36 měsíců. Tohoto trestného činu se přitom obžalovaný dopustil tím, že „dne 27. 3. 2017 v přesně nezjištěné době od 16:00 hod. do 18:15 hod. pomohl k sebevraždě svému otci, P. D., nar. XY, naposledy bytem XY, přičemž k jeho sebevraždě přispěl tím, že na žádost otce zajistil jeho přepravu do prostoru Horního můstku Propasti Macocha, který se nachází v katastru obce XY tak, že požádal svého známého, J. P., nar. XY, trvale bytem XY, aby řídil osobní motorové vozidlo tov. značky Škoda Superb 3U, RZ XY, jehož majitelem a provozovatelem byl v uvedené době zemřelý P. D., po dotankování vozidla a úpravě sedačky spolujezdce se s vozidlem dostavil do místa trvalého bydliště otce, kde otec nastoupil do vozidla, sedl si na místo spolujezdce, následně po zastavení vozidla v blízkosti Horního můstku Propasti Macocha předal otcí jeho věci a schůdky, které mu přinesl blíže k Propasti Macocha, a poté se z prostoru vzdálil, následně se téhož dne v čase 23:11 hod. dostavil na Městské ředitelství policie ČR, Obvodní oddělení Brno – Žabovřesky, kde vědomě uvedl nepravdivé údaje, neboť nahlásil pohřešování svého otce a předložil dopis na rozloučenou, a takto svým jednáním usnadnil svému otci sebevraždu, neboť ten dne 27. 3. 2017 v přesně nezjištěné době od 18:12 hod. do 18:15 hod., pomocí přinesených schůdků, překonal zábradlí Horního můstku Propasti Macocha a skočil z něj, na dně propasti byl pak téhož dne nalezen ve 23:35 hod.“²¹

Podle dovolání obžalovaného se skutková zjištění soudů nacházela v extrémním rozporu s důkazy, které soudy provedly, a postrádala s nimi obsahovou spojitost. Obžalovaný namítal, že některé důkazy, které vyvracely jeho vinu, soudy nezmínily ani nevyhodnotily, zejména se mělo jednat o SMS zprávu, kterou obžalovaný po odjezdu z místa poslal otcí s výzvou, aby mu zavolal. I když byla tato zpráva součástí trestního spisu, mezi vyhodnocenými důkazy chyběla. Přitom měla být z jejího obsahu dovozena absence vědomosti obžalovaného o úmyslu otce spáchat sebevraždu. Dalším opomenutým důkazem měla být část výpovědi svědkyně J. Š., která měla popsat vztah otce k synovi a současně poukázat na výrazně manipulativní schopnosti zemřelého, kterými přiměl obžalovaného setrvat až do konce, aniž by měl tušení o otcově úmyslu spáchat sebevraždu.

Nejvyšší soud ČR následně v rámci posouzení dovolání konstatoval, že skutková zjištění soudů, zejména ta vyjádřená v rozsudku soudu prvního stupně, měla v provedených důkazech dostatečnou oporu. Naplnění objektivní stránky tohoto přečinu dostatečně vyplynulo z popisu skutku, neboť podle rozhodnutí soudu bylo zřejmé, že obžalovaný realizaci sebevraždy otce usnadnil tím, že mu zprostředkoval dopravu do propasti Macocha, následně mu vyložil a odnesl schůdky, které P. D. použil ke skoku do propasti; obžalovaný uvedeným způsobem pomohl svému otci sebevraždu spáchat.

Nejvyšší soud ČR vzal v úvahu i tu skutečnost, že zavinění je vnitřní psychický stav pachatele k poruše nebo ohrožení objektu trestného činu nebo jeho předmětu útoku s tím, že jednání, které

ho vyvolává, je uvedeno v trestním zákoně. Zavinění je obligatorním znakem subjektivní stránky a v případě, že jej pachatel popírá, je nezbytné ho dokázat. Pomoc je vnímána jako vědomá a vůlí ovládaná činnost, kterou pomocník přispívá druhé osobě tím, že jí prováděnou činnost usnadní či umožní. Užití tohoto výrazu v posuzované věci umožnilo soudu prvního stupně vyjádřit pomoc obžalovaného tím, že sjednal a zajistil přepravu, současně otce i s věcmi doprovodil až k propasti, z čehož vyplynulo, že tato aktivita byla vedena úmyslem ke spáchání sebevraždy pomoci. K takto dovozenému závěru došlo i z toho důvodu, že obžalovaný místo výskytu otce zamlčoval. V neposlední řadě svědkyně H. H. vypověděla, že na její dotaz, proč je P. D. na Macoše, jí M. D. odpověděl „proč asi?“. V daném případě nebyl shledán důvod zpochybňovat skutkové ani právní závěry soudů nižších stupňů i s přihlédnutím k lokalitě, o které je v rámci regionu obecně známo, že se jedná o místo s vícero případy spáchaných sebevražd. Dovolání obžalovaného bylo Nejvyšším soudem ČR odmítnuto jako zjevně neopodstatněné.

Následně podal M. D. prostřednictvím svého advokáta ještě ústavní stížnost; Ústavní soud ji však svým usnesením ze dne 2. 4. 2019 odmítl proto, že byla zjevně neopodstatněná.²²

Rozhodnutí v této věci tak názorně popisují pomoc k sebevraždě, kterou syn poskytl svému otci, když mu zajistil odvoz, a dokonce i donesl věci a schůdky na místo, kde následně došlo ke skoku otce do propasti.

Závěrem, předmětný proces zasáhl průlomově i do práva občanského, kdy je zajímavé, že **bylo odsouzenému M. D. umožněno po svém otci dědit**, a to i přesto, že se může na první pohled zdát, že by měl být podle ust. § 1481 o. z.²³ z dědického práva vyloučen proto, že se dopustil úmyslného trestného činu proti zůstaviteli.

Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2021, sp. zn. 24 Cdo 106/2021, vyplývá, že tento se případem zabýval nejen po stránce právní, ale i etické. Pozůstalostní i odvolací soudy dospěly k závěru, že je syn z dědického práva vyloučen, jelikož prominutí trestného činu do budoucna není možné a musí být výslovné. Doložená závěť ve znění „*vše odkazují svému synovi M.*“ nebyla zohledněna jako prominutí trestného činu. Nejvyšší soud ČR se ovšem zabýval otázkou, zda trestný čin účasti na sebevraždě směřoval proti zůstaviteli, a došel k závěru, že pozůstalý syn spáchal úmyslný trestný čin, který však nepředstavoval čin spáchaný proti zůstaviteli ve smyslu ust. § 1481 o. z. Tento argument přitom odůvodnil tím, že pokud by se mělo jednat o čin proti zůstaviteli, je logicky nezbytné, aby nešlo o jednání v souladu s vůlí zůstavitele nebo snad o jednání na jeho výslovnou žádost. Současně pak shledal, že za daných okolností nebylo třeba syna trestat dvakrát, tedy odsouzením k podmíněnému trestu odnětí svobody a vyloučením z dědického práva. Závěrem soud ještě opakovaně zdůraznil, že trestný čin nesměřoval proti zůstaviteli, ale byl v souladu s jeho vůlí.²⁴

Pohled do zahraničí

• **Ve Slovenské republice zakotvuje trestní zákoník trestný čin účasti na sebevraždě v ust. § 154 s tím, že jeho skutková podstata je totožná s českou právní úpravou.** V prvním odstavci je stanovena trestní sazba trestu odnětí svobody na šest měsíců až tři roky. V odst. 2 je trestní sazba nastavena na tři až osm let, a to v případě spáchání tohoto činu závažnějším způsobem, na chráněné osobě anebo z osobního motivu. Dosah „chráněné osoby“ je

přítom poměrně širší, než je tomu v případě právní úpravy české; týká se totiž mj. i osob blízkých, osob odkázaných, osob vyššího věku, svědků anebo znalců (srov. ust. § 139 slovenského tr. zákona).²⁵

• **Německý trestní zákoník v ust. § 216 upravuje trestný čin usmrcení na požádání, který se vztahuje na usmrcení osoby, která si to výslovně a vážně přeje. Za tento trestný čin hrozí pachateli trest odnětí svobody od šesti měsíců do pěti let.** V ust. § 217 se pak německý trestní zákoník věnuje sebevraždě ve smyslu komerční (obchodní) propagace. Srov.: „*Kdo komerčním způsobem poskytne, opatří nebo zprostředkuje příležitost v úmyslu podpořit sebevraždu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo peněžitým trestem.*“²⁶

• **Rakousko má ve svém trestním zákoníku v ust. § 77 zakotveno usmrcení na požádání**, a to v následujícím znění: „*Kdo jiného usmrtí na jeho upřímnou a naléhavou žádost, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*“ **Ust. § 78 je pak věnováno trestnému činu účasti na sebevraždě, v případě kterého musí pachatel obět k sebevraždě svést. Trestní sazba je zde stanovena na šest měsíců až pět let.** Odst. 2 zahrnuje spáchání činu ze zavrženíhodné pohnutky, ochranu nezletilé osoby a osoby, která netrpí nemocí podle zákona, který pojednává o osobách s nevyléčitelným smrtelným onemocněním a jedincích se závažným dlouhodobým onemocněním s přetrvávajícími příznaky a takovými následky, které dotyčného postihují v celém způsobu života, kdy současně dané onemocnění přináší osobě stav utrpení, kterému se nelze vyhnout jiným způsobem.²⁷

• **Polský trestní zákoník má v čl. 150, § 1 zakotveno usmrcení na žádost.** Dolní hranice trestní sazby je zde stanovena na tři měsíce, horní pak na pět let. Podle § 2 tohoto ustanovení však může soud ve výjimečných situacích hrozící trest zmírnit, a od jeho uložení dokonce i upustit. **V čl. 151 polského trestního zákoníku je pak zakotvena účast jiné osoby na sebevraždě, a to ve smyslu přesvědčení anebo pomoci, které vedly ke vzetí si života.** Za takové jednání hrozí pachateli opět trest odnětí svobody na tři měsíce až pět let.²⁸

• **Rusko má ve svém trestním zákoníku, čl. 110, upraven trestný čin podněcování k sebevraždě.** Toto spočívá v pohnutí, vyhrožování, krutém zacházení, které vede ke spáchání sebevraždy nebo jejímu pokusu. Za takové jednání hrozí pachateli trest odnětí svobody ve výměře až pět let. Zajímavé je zde to, že tento trestný čin lze spáchat jak úmyslně, tak z nedbalosti.²⁹

22 Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. IV. ÚS 566/19.

23 Srov.: „*Z dědického práva je vyloučen, kdo se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedel, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul.*“

24 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2021, sp. zn. 24 Cdo 106/2021.

25 Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. [online], [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300>.

26 Strafgesetzbuch [online], [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>.

27 Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich [online], [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2021_I_242/BGBLA_2021_I_242.html.

28 Kodeks karny [online], [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <https://www.infor.pl/akt-prawny/DZU.2022.150.0001138.ustawa-kodeks-karny.html>.

29 J. Tauchen, K. Schelle: Trestné činy proti životu a zdraví včera a dnes, Key Publishing, Ostrava 2015, str. 353.

• **Ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irsku existuje zákon o sebevraždách.** Podstatná je pro účely tohoto příspěvku jeho část F1, odst. 1. Zde je zakotvena trestní odpovědnost pachatele za účast na sebevraždě, a to ve smyslu povzbuzení anebo pomoci jinému k sebevraždě, příp. jejímu pokusu. **Za uvedené jednání hrozí pachateli trest odnětí svobody ve výměře až 14 let.**³⁰

Z hlediska provedené, shora nastíněné komparace lze tak na tomto místě závěrem zmínit především následující podstatné body:

- 1. V zahraničních právních úpravách existují trestné činy, v případech kterých dojde k usmrcení na žádost oběti.** Byť se jedná o trestné činy, při kterých je stanoven trest odnětí svobody v obdobné výši, jako je tomu u účasti na sebevraždě, je tento podstatně nižší než v případech vraždy. V ČR by přitom bylo takové jednání právně kvalifikováno zpravidla právě podle ust. § 140 tr. zákoníku, tedy jako trestný čin vraždy, za který hrozí pachateli trest odnětí svobody ve výměře nejméně 10 až 18 let.
- 2. V komparovaných státech je trestný čin účasti na sebevraždě z hlediska objektivní stránky konstruován ve zbytku de facto shodně.** Jednotlivá ustanovení zde hovoří o jednání pachatele ve formě pomoci, návodu, svedení či přesvědčení, na základě kterého si oběť vzala život.
- 3. Zajímavý je pohled na kvalifikované skutkové podstaty rozebíraného trestného činu.** Ty jsou v českém tr. zákoníku zaměřeny na ochranu dítěte, těhotné ženy, dítěte mlad-

šího 15 let a osoby stížené duševní poruchou. Některé země takovou ochranu v rámci svého zákona zakotvenou vůbec nemají. Typickým příkladem je Německo, na druhou stranu např. Slovensko pamatuje i na ochranu seniorů nebo osob blízkých. Pro zajímavost pak ještě, v Arménii a Albánii je chráněna např. i osoba, která je na pachateli finančně nebo jinak závislá.

4. Výše sankcí je v dotčených zemích taktéž relativně podobná české právní úpravě. Horní hranice trestu odnětí svobody se zde pohybuje okolo pěti let. Nejvíce v tomto směru vybočuje Spojené království a dále pak např. i Rumunsko, kdy podle rumunského trestního zákoníku v případech, že obětí bude osoba mladší 13 let nebo jí bude osoba, která si nemohla uvědomit následky svého jednání, bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody dokonce od 10 do 20 let.³¹

Sebevraždy v České republice

Níže uvedené statistiky zohledňují věkové skupiny a polaviv ve vztahu k počtu spáchaných sebevražd, vždy v míře počtu sebevražd na 100 000 obyvatel. Pro větší přehled bylo přitom na tomto místě kromě České republiky provedeno srovnání i s našimi sousedními státy. Zajímavé jsou zde rozdíly ve věkových skupinách a taktéž skutečnost, že sebevraždy páchají zjevně více muži než ženy.

Tabulka č. 1 – Počty sebevražd na 100 000 obyvatel ve vybraných zemích podle věku za rok 2019

věk	Česká republika		Slovensko		Německo		Polsko		Rakousko	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
15-24	12,41	3,56	9,44	1,70	9,04	2,67	14,53	2,34	12,51	2,70
25-34	18,13	3,83	15,17	1,89	12,08	3,13	21,18	2,26	16,20	2,68
35-44	20,22	4,24	21,20	2,16	15,87	4,08	21,40	2,73	20,53	7,61
45-54	21,31	6,58	32,38	6,87	21,96	7,85	26,34	4,44	27,58	11,71
55-64	27,32	7,46	33,96	6,67	23,23	8,29	32,22	4,82	25,64	9,04
65-74	31,97	6,06	34,17	4,65	24,72	8,35	25,56	3,97	30,75	7,04
75-84	41,56	5,60	44,69	4,78	44,05	13,09	25,06	4,20	61,86	11,39
85+	57,74	4,75	67,98	8,77	79,37	16,86	36,47	4,41	84,43	9,82

Zdroj: Světová zdravotnická organizace, úprava autoři.³²

V následující části tohoto příspěvku se budeme věnovat desetiletému období, které je pro ČR v současné době dostupné z dat spravovaných Českým statistickým úřadem. Konkrétně jde o data za roky 2011 až 2020, přičemž ta jsou vyobrazena v absolutních číslech, oproti světovým statistikám, které jsou přepočteny na 100 000 obyvatel.

30 Suicide Act 1961 [online], [cit. 10. 2. 2023], dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/9-10/60/body/2010-02-01#commentary-key-2cf99050ca2ede1b5b0d8086001e20be>.

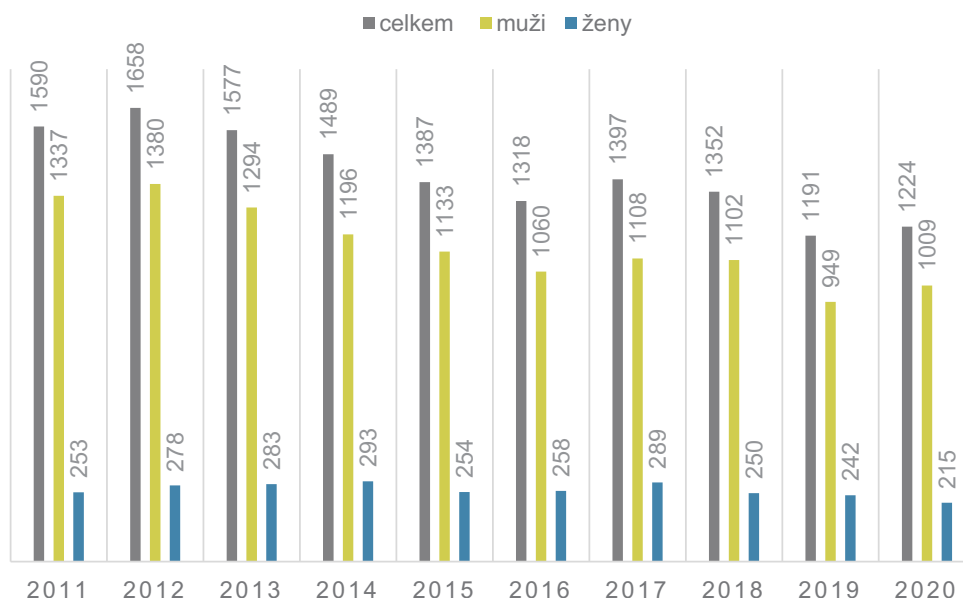
31 Codul penal, legea nr. 286/2009 [online], [cit. 11. 2. 2023], dostupné z: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>.

32 WHO suicide rates [online], [cit. 19. 2. 2023], dostupné z: <https://www.who.int/data/gho/data/themes/mental-health/suicide-rates>.

1. Vývoj sebevražd z pohledu pohlaví

Z níže uvedeného grafu lze v souhrnu dovozovat spíše mírný pokles počtu sebevražd. Z pohledu pohlaví je zřejmý nepoměr, kdy **asi 80 % sebevražd páchají muži** (nejvyšší rozdíl lze pozorovat v roce 2012, ve kterém si život vzalo celkem 1 380 mužů oproti 278 ženám, naopak nejnižší, i když stále podstatný rozdíl je zaznamenán v roce 2019, kdy spáchalo sebevraždu 949 mužů a 242 žen).

Graf č. 1 – Počty sebevražd za období 2011-2020

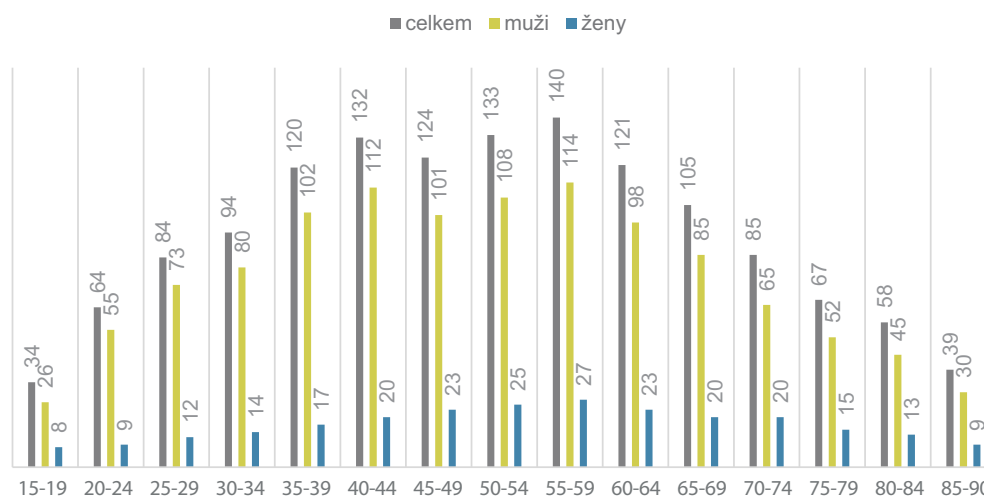

Zdroj: Český statistický úřad, sebevraždy v České republice, úprava autoři.³³

2. Věkové skupiny

Z níže uvedeného grafu č. 2 je **patrná vzrůstající linie dosahující vrcholu kolem 60 let věku** (v průměru 140 sebevražd), mírný propad je pozorovatelný pouze v období mezi 45 a 49 roky, ve kterém bylo zadokumentováno průměrně 124 sebevražd, po dosažení vrcholu křivka opět klesá. Zohlednit je však třeba několik faktorů, které mají na výsledky jistě vliv, a to mj. početnost skupin obyvatel v konkrétních letech, míru dokončených sebevražd v daném roce a v roce 2020 současně i pandemií onemocnění covid-19.

Graf č. 2 – Sebevraždy podle věkových skupin za období 2011-2020

Zdroj: Český statistický úřad, sebevraždy v České republice, úprava autoři.³⁴

33 Český statistický úřad: Sebevraždy v ČR 2011 až 2020 [online], [cit. 20. 2. 2023], dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142758738/13018721.pdf/152108b0-535e-4142-9f64-9c7bc06f4f1b?version=1.3>.

34 Český statistický úřad: Sebevraždy v ČR 2011 až 2020 [online], [cit. 20. 2. 2023], dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142758738/13018721.pdf/152108b0-535e-4142-9f64-9c7bc06f4f1b?version=1.3>.

3. Způsob provedení

Nejčastějším způsobem úmyslného ukončení života bylo ve sledovaném období oběšení, které z celkového počtu 14 158 sebevražd činí 7 998 případů, tedy více než polovinu. Jak je zřejmé z tabulky č. 2, obdobně jsou zastoupeny i další způsoby, a to zastřelení, skok z výšky a otrávení. Výrazný pokles lze spatřovat v případech střetu s pohybujiícím se předmětem, užití ostrých předmětů anebo utopení. Při pohledu na způsob provedení v souvislosti s pohlavím je zřetelná odlišnost, když u mužů volilo variantu oběšením 60,7 % sebevrahů, u žen to bylo 37,8 %. Vyšší zastoupení mužů lze nalézt i v případech zastřelení, který byl v poměru 13,9 % oproti 1,9 %. U žen převládají dva způsoby provedení sebevraždy, prvním je otrava, kterou volilo 21,6 % žen, kdežto u mužů se jednalo o 5,8 %. Druhým výrazně zastoupeným způsobem u žen je skok z výšky, který dosahoval u žen 20,4 %, u mužů pak 8 %.³⁵

Tabulka č. 2 – Způsoby spáchání sebevražd za období 2011-2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Oběšení	993	1010	932	812	777	721	763	746	613	631	7 998
Zastřelení	186	174	175	162	157	152	154	155	162	180	1 657
Skok z výšky	129	141	164	146	144	154	150	132	139	153	1 452
Otrávení	121	125	126	147	132	110	140	139	107	89	1 236
Střet s pohybujiícím se předmětem	49	70	72	121	81	106	95	83	74	79	830
Ostrý předmět	54	61	53	47	52	36	55	47	49	69	523
Utopení	23	30	22	20	21	14	15	14	23	13	195
Ostatní	34	36	29	33	20	23	23	36	24	9	267

Zdroj: Český statistický úřad, sebevraždy v ČR – úprava autoři.³⁶

K souvztáznosti mezi dekriminalizací pokusu sebevraždy a počtem spáchaných sebevražd

V návaznosti na předchozí kapitulu, vzhledem k tomu, že i v současné době stále existují státy, kde je sebevražda trestným činem, závěrečná část tohoto příspěvku je věnována možné korelaci mezi dekriminalizací pokusu sebevraždy a počtem spáchaných sebevražd.

V českých zemích byla sebevražda trestně postihována do 16. století, byť pokud jde o trest, ten se vztahoval pouze na tělo zemřelého.³⁷ K počátkům její dekriminalizace došlo přijetím trestního zákoníku z roku 1803, kdy byla přesunuta do nově upravené kategorie těžkých policejních přestupků. Jednalo se o specifický čin, jelikož v případě dokonání nemohla být osoba sankcionována tělesným trestem nebo vězením. V případě pokusu o sebevraždu se takové jedná-

ní řešilo napomenutím, které zajišťoval stát, a pokud v daném případě existovalo podezření na duševní poruchu, byla osoba umístěna do léčebného ústavu nebo pod jinou formu dozoru. **K úplné dekriminalizaci sebevraždy došlo v českých zemích v roce 1850.**³⁸

Ani v Evropě není sebevražda v současné době již trestná. Např. v Nizozemsku je tomu tak od 17. století, a to např. na rozdíl od Velké Británie, kde k dekriminalizaci sebevraždy došlo až v roce 1961. Podobně tomu bylo i ve Spojených státech amerických, kde zůstala sankcionována do roku 1966. Jak bylo již uvedeno, **existují ovšem i země, ve kterých je sebevražda postihována dodnes; jde přitom zejména o africké a asijské státy.**³⁹

V *BMC Psychiatry* byly publikovány výstupy zajímavé studie týkající se toho, zda má dekriminalizace pokusu sebevraždy vliv na snížení počtu sebevražd. Studie vychází z předpokladu, že potenciálním obětím by nebránilo nic v tom, aby vyhledaly pomoc, ať už lékařskou, anebo v jejich blízkém okolí, a v případě včasné prevence by se tak snížily počty suicidálních jednání.⁴⁰

V tabulce č. 3 jsou uvedeny počty sebevražd přepočtené na 100 000 obyvatel, a to za období od roku 2000 do roku 2019. Vyjádřením procentuální změny (% *Change*) je hodnocen nárůst anebo pokles počtu sebevražd.

V tabulce č. 4 jsou uvedeny státy bez zákonů postihujících pokus sebevraždy, opět se jedná o přepočty na 100 000 obyvatel za shodné období.

Z výsledků provedené studie je zřejmé, že **v zemích, které kriminalizují pokus sebevraždy, je podstatný rozptyl v počtech suicidálního jednání,** zejména podíváme-li se např. na Brunej, kde dosahuje v přepočtu průměrně 2,5 sebevražd na 100 000 oby-

35 Český statistický úřad: Sebevraždy v ČR 2011 až 2020 [online], [cit. 20. 2. 2023], dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142758738/13018721.pdf/152108b0-535e-4142-9f64-9c7bc06f4f1b?version=1.3>.

36 Tamtéž.

37 E. Vlček: Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu, 3., nezměněné vydání, Masarykova univerzita, Brno 2006, str. 13.

38 D. Tinková: Bez zpěvu a bez zvonění: dekriminalizace sebevraždy mezi sekularizací a medikalizací v 17.-19. století, Argo, Praha 2021, str. 295-298.

39 D. P. de Beurs: Mýty o sebevraždě: jak o ní přemýšlet a mluvit, Portál, Praha 2021, str. 14.

40 BMC Psychiatry: Decriminalizing suicide attempt in the 21st century [online], [cit. 19. 2. 2023], dostupné z: <https://bmcp psychiatry.biomedcentral.com/counter/pdf/10.1186/s12888-022-04060-5.pdf>.

Nevděčná role opatrovníka nezletilého poškozeného v trestním řízení

Zákonem č. 55/2017 Sb. došlo mj. k novelizaci ustanovení tr. řádu upravujícího otázku zastoupení nezletilého poškozeného opatrovníkem. Z novelizovaného znění ust. § 45 odst. 2 tr. řádu lze usuzovat, že zákonodárce v případech absence zákonného zastoupení dítěte napříště preferuje jako právního zástupce nezletilého poškozeného v trestním řízení advokáta (tedy ne již orgán sociálně-právní ochrany dětí, jak tomu bylo doposud). V praxi nicméně takovýto advokát má v trestním řízení méně oprávnění než zmocněnec, na jehož bezplatnou pomoc mají jinak nezletilci nárok.

Mgr. Tomáš Stavrovský
působí v AK Kalibová & Naskosová.

Právní zástupce druhé kategorie

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny ustanovit, resp. navrhnout ustanovení opatrovníka dítěti v postavení poškozeného,¹ u něhož je dán střet zájmů s jeho zákonným zástupcem, popř. jinou osobou zastupující dítě ve výkonu jeho práv. Ustanovený opatrovník je poté ze zákona oprávněn vykonávat všechna procesní práva, která na základě zákona náleží přímo poškozenému. **Otázkou nicméně zůstává, zda je opatrovník oprávněn vykonávat i práva, která v přípravném řízení nenáleží přímo poškozenému, ale pouze jeho zmocněnci.** Zmocněnci poškozeného totiž ze zákona přísluší i oprávnění vyplývající z ust. § 51 odst. 2 tr. řádu. Zmocněnec má v souladu s tímto ustanovením právo být přítomen v zásadě při všech vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Zejména tedy může být přítomen u výslechů svědků, které navíc může s jejich výpovědí konfrontovat. Zmocněnec rovněž může klást proti průběhu úkonu nebo obsahu protokolu námítky ve smyslu § 55 odst. 1 písm. f) tr. řádu.²

Na nesprávnost praxe spočívající v omezování práv opatrovníka anaúskalís ní spojená již v minulosti upozorňovali **někteří odborníci a odbornice a nabízeli vcelku logické řešení – per analogiam přiznat v takovýchto případech opatrovníkovi nezletilého poškozeného stejná oprávnění, jako má zmocněnec.**³

S tímto právním názorem se nicméně neztotožňuje Nejvyšší

státní zastupitelství, které v této souvislosti vydalo metodický pokyn, v jehož rámci advokátům – opatrovníkům doporučuje, aby opatrovník, jenž je advokátem zapsaným v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, navrhl příslušnému soudu v souladu s § 51a odst. 4 tr. řádu ustanovení své osoby jakožto zmocněnce nezletilého. Obdobně by pak měl dříve ustanovený zmocněnec navrhnout ustanovení svojí osoby za opatrovníka nezletilého v případě, kdy tato potřeba vyjde najevo na základě § 45 odst. 2 tr. řádu. Pro úplnost je třeba rovněž uvést, že opatrovník nemůže ustanovit zmocněncem sebe sama, neboť plnou moc lze z podstaty věci udělit pouze jiné osobě.⁴

Lze uznat, že čistě gramatickým výkladem současné právní úpravy skutečně dojdeme k závěru, že opatrovníkovi nezletilého poškozeného náleží toliko práva, která má poškozený (tedy ne již ta, která má zmocněnec). Řešení, které navrhuje Nejvyšší státní zastupitelství, nelze přesto z hlediska ochrany práv nezletilých poškozených považovat za optimální.

Neduh současné praxe

Praxe ukazuje, že **přístup orgánů činných v trestním řízení ohledně participačních oprávnění opatrovníka nezletilého poškozeného v přípravném řízení dosud není jednotný.** V některých případech dochází k vyrozumívání advokátů – opatrovníků o všech vyšetřovacích úkonech v rámci přípravného řízení, kterých se může účastnit i zmocněnec, a opatrovníkům je i umožněna aktivní účast na těchto úkonech, v jiných případech jsou opatrovníci vyrozumíváni pouze o výslechu dětí a následně až o možnosti prostudovat spis při skončení vyšetřování.

Nemožnost účasti na úkonech v rámci přípravného řízení významně komplikuje základní roli právního zástupce poškozeného v trestním řízení, která spočívá zejména ve formulaci jeho nároku na náhradu újmy. Jednotlivé dílčí prvky tohoto nároku přitom často vyplývají nezřídka z výpovědí jednotlivých svědků, kteří jsou např. schopni podrobněji specifikovat, jak závažné protiprávní jednání bylo na dětech páčáno a jaké následky s sebou takovéto protiprávní jednání neslo. Je proto namístě, aby právní zástupci poškozených měli možnost efektivně bránit jejich zájem. Právní zástupce tak v daném případě zejména dohlédne na to, aby byly položeny důležité otázky směřující ke specifikaci negativních následků, které byly poškozenému způsobeny trestným činem, neboť takovýto poznatek je mj. následně zásadní ke konkretizaci návrhu na uložení povinnosti k náhradě nemajetkové újmy.

1 Srov. § 43 tr. řádu.

2 Srov. A. Drašík: Trestní řád: komentář, Wolters Kluwer, Praha 2017.

3 T. Gřivna, H. Váľková: Postavení a práva obětí trestných činů po novele č. 56/2017 Sb., s účinností k 1. 4. 2017, Trestněprávní revue č. 9/2017, str. 195.

4 Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství 1 SL 735/2021 ze dne 13. 6. 2022.

Na zmíněném stanovisku Nejvyššího státního zastupitelství lze ocenit, že nabízí řešení dosud problematické otázky zastupování nezletilých poškozených, kdy napříště jak orgány činné v trestním řízení, tak advokáti mají k dispozici určitý „návod“, jakým způsobem zajistit těmto osobám účinnou právní pomoc.

Z pohledu státu navíc lze nepochybně postup, kdy advokát – opatrovník sám sebe nechá ustanovit zmocněncem (resp. zmocněncem opatrovníkem), považovat za ekonomicky výhodný. V tomto případě totiž nebudou vznikat dublované náklady právního zastoupení, a stát tedy bude zmocněnci (resp. opatrovníkovi) vyplácet odměnu a náhradu hotových výdajů za právní zastupování vždy pouze za jeden konkrétní úkon jako jedné osobě.⁵ Na druhé straně je otázkou, nakolik soudy budou akcentovat předmětné stanovisko a ustanoví zmocněncem skutečně téhož advokáta, který je opatrovníkem, v situaci, kdy pro daný postup neexistuje jakákoliv zákonná úprava a soudy v praxi v zásadě ustanovují zmocněnce podle předem určeného abecedního pořadí.

Z pohledu advokátů tak půjde nadále nejspíše o postup méně preferovaný a nadále lze spíše očekávat pokračování praxe, kdy ustanovený opatrovník určí jako zmocněnce jiného „spřáteleného“ advokáta a odměnu po skončení řízení následně státu vyúčtuje oba – jeden z titulu opatrovníka a druhý z titulu zmocněnce zvláště zranitelné oběti. Toto lze ostatně považovat za postup vcelku legitimní, a to zvláště v situaci, kdy výše mimosmluvní odměny, na kterou má advokát nárok, zůstává již téměř 18 let navzdory inflaci stejná, a výkon advokacie *ex officio* tak v některých případech může připomínat spíše charitativní činnost.

Nabízí se rovněž systémová otázka. Jaký má smysl ustanovovat nezletilému opatrovníkem advokáta, jehož jediná role fakticky bude spočívat v tom, že za sebe zajistí jiného advokáta – zmocněnce, popř. požádá o soud o ustanovení své osoby s nejistou prognózou, zda takovému požadavku soud vyhoví? Domnívám se, že takovýto postup se nejeví jako příliš logický. Tuto výhradu lze přitom směřovat jak k zákonodárcům, tak k orgánům činným v trestním řízení aplikujícím předmětnou legislativní úpravu.

Řešení *de lege lata*

Již z důvodové zprávy k novele č. 55/2017 Sb. vyplývá, že opatrovnictví je v případě advokátů výkonem (státem) placené právní služby.⁶ Pro advokáta tak ustanovením vzniká povinnost účinně bránit práva a oprávněné zájmy svého klienta ve smyslu § 16 zákona o advokacii. Tuto povinnost lze přitom jen stěží v plném rozsahu splnit, pokud je advokátovi umožněna toliko účast na úkonech, na nichž jsou přítomni nezletilí (tj. zpravidla jen jejich výslechy), a následně pak, využije-li poškozený právo uplatnění nároku na náhradu újmy, při prostudování spisu ve smyslu § 166 odst. 1 tr. řádu. Z tohoto hlediska se proto za současné legislativní úpravy jeví jako účelné postupovat tak, jak navrhuji ve svém článku Gřivna a Válková, tj. **umožnit opatrovníkovi nezletilého poškozeného se aktivně účastnit všech úkonů, kterých se může účastnit zmocněnec.**

Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství, že okruh práv opatrovníka nemůže být oproti zákonnému zástupci rozšiřován dalším výkladem, se v tomto případě jeví jako zcela nepřiléhavé. V tomto ohledu lze např. úspěšně kontrovat, že opatrovníkům poškozených je v praxi běžně přiznávána na základě § 151 odst. 2, 6 tr. řádu, resp. na základě § 10 odst. 5 advokátního tarifu, odměna jako zmocněncům, ačkoliv pro to neexistuje výslovná právní úprava.⁷ V daném případě je přitom extenzivnější výklad oprávnění opat-

rovníka nezletilého poškozeného zcela namístě a jeví se jako zcela legitimní s přihlédnutím k okolnosti, že právní pomoc je v tomto případě poskytována zvláště zranitelné oběti, u níž je třeba důsledně dohlížet na uplatnění specifických práv, která takovéto oběti náleží, a chránit ji proti druhotné viktimizaci.

Jako ideální postup se však za dané legislativní situace jeví ustanovit nezletilému zmocněnce *ex officio*, neboť tímto rozhodnutím stát dostojí své povinnosti chránit v trestním řízení práva těch, jež nemohou svá práva dostatečně hájit sami.⁸ Oprávnění ustanovit poškozenému zmocněnce státním zástupcem ostatně výslovně připouští i již zmíněný metodický pokyn Nejvyššího státního zastupitelství,⁹ byť takovýto postup doporučuje pouze v případech, kdy opatrovník – OSPOD působí v řízení pasivně. Mám za to, že obdobný postup lze státnímu zástupci doporučit v zásadě vždy. Rovněž mám za to, že v takovém případě odpadne povinnost ustanovit nezletilému poškozenému opatrovníka podle § 45 tr. řádu v případech, kdy je ustanovení opatrovníka jinak zákonem vyžadováno.

Legislativní řešení

Určité zlepšení současného stavu by mohl přinést i návrh zákona o domácím násilí,¹⁰ v rámci něhož se mj. počítá se zavedením práva pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí podat soudu návrh na ustanovení zmocněnce v trestním řízení, ve kterém je dítě obětí trestného činu.¹¹ Navrhovatelé k tomu uvádí, že „*Na základě poznatků z praxe se navrhuje rozšířit povinnosti OSPOD tak, aby zjistily, že dítě je obětí trestného činu, okamžitě podají soudu návrh na ustanovení zmocněnce podle § 51a tr. řádu. V této souvislosti se poukazuje na to, že dítě má na bezplatného zmocněnce, který – je-li určen soudem, musí být kvalifikovaným advokátem – právo podle § 51a odst. 2 tr. řádu. Soud však zmocněnce určuje, pouze pokud si poškozený zmocněnce sám nezvolí. Účelem tohoto návrhu je řešit stávající nevyhovující stav, kdy se do role zmocněnců často určují sami pracovníci OSPOD (vystupující v řízení jinak v roli opatrovníků), a v rámci trestního řízení tak nejsou – s ohledem na nedostatečnou právní kvalifikovanost takových zmocněnců – dostatečně chráněna práva dítěte. Tyto nedostatky se objevují především v otázce (ne)uplatňování nároků nezletilých na náhradu škody a nemajetkové újmy. Jednoznačně stanovená povinnost OSPOD podat soudu návrh na určení zmocněnce pomůže předcházet nedostatečnému chránění práv nezletilých v trestním řízení.*“¹²

Z předchozích odstavců tohoto článku je zřejmé, že současný problém je poněkud složitější, než je interpretováno v příslušné části důvodové zprávy k návrhu zákona o domácím násilí. Přesto

5 Srov. § 151 odst. 2, 6 tr. řádu.

6 Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.

7 Např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 8. 2020, sp. zn. 1 To 74/2020.

8 Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. Pl. ÚS 86/20.

9 Stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13. 6. 2022, 1 SL 735/2021.

10 Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí, dostupné v portálu Informačního systému ODOK Úřadu vlády ČR.

11 Srov. § 10 odst. 3 písm. f) zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v navrhovaném znění.

12 Srov. důvodovou zprávu k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí.

se zdá, že v ochraně práv dětských obětí se blýská na lepší časy, když byl současný stav indikován jako nevyhovující a byly uskutečněny první kroky k jeho nápravě.

Připomínkové řízení zákona o domácím násilí již bylo ukončeno a předpokládá se, že bude v nejbližší době předložen vládě.¹³ V rámci odstranění nejednotné praxe a upevnění právní jistoty lze proto jednoznačně doporučit i změnu příslušných ustanovení trestního řádu tak, aby napříště již nezletilým poškozeným nebyl k právnímu zastupování v trestním řízení ustanovován opatrovník s nejistými pravomocemi. Naopak lze jednoznačně doporučit, aby takovýmto poškozeným byl povinně ustanovován zmocněnec – advokát, byť je otázkou, zda navrhovaná legislativní úprava, tj. povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí navrhnout ustanovení zmocněnce, je tou optimální variantou, neboť v situaci, kdy dítě bude již mít zákonného zástupce či jinou osobu, která jeho jménem jedná, měla by to být primárně tato osoba, kdo poškozenému dítěti zmocněnce zvolí, a OSPOD by v tomto ohledu měl konat až subsidiárně.

13 Tisková zpráva: Vládní návrh zákona o domácím násilí zlepšil ochranu obětí [online], [cit. 2023-05-24], dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-kladni-navrh-zakona-o-domacim-nasilii-zlepsil-ochranu-obeti-205280/>.

V každém případě bude jistě zajímavé sledovat celý proces přijímání zákona o domácím násilí (a to nejen s ohledem na zájmy nezletilých poškozených).

Závěr

Za současného legislativního stavu lze v zájmu ochrany nezletilých poškozených doporučit eliminaci ustanovování opatrovníků v trestním řízení. Za vhodnou praxí je třeba naopak považovat ustanovování zmocněnců ze seznamu advokátů, kteří jsou bez jakýchkoliv pochybností oprávněni se jménem poškozeného aktivně účastnit úkonů v trestním řízení. Státní zástupci v takovémto případě lépe dostojí své povinnosti chránit v trestním řízení zájmy těch, kteří nemohou svá práva hájit sami lépe, než kdyby postupovali striktně dle litery zákona.

Je-li však již advokát ustanoven opatrovníkem nezletilého poškozeného, je žádoucí umožnit takovému advokátovi *per analogiam* aktivní účast u úkonů přípravného řízení, obdobně jako zmocněnci. V každém případě však lze doporučit změnu současné právní úpravy ustanovování opatrovníků nezletilých tak, aby praxe orgánů činných v trestním řízení byla jednotná a aby děti, které se staly obětmi trestných činů, měly v trestním řízení zajištěnou dostatečnou právní ochranu svých nároků. ♣

Mimoprávní mechanismy a procesní prostředky obrany před zásahy do práva dítěte na soukromí na internetu

V tomto článku se zabývám právní ochranou soukromí nezletilých dětí na internetu. Nežřídkou se totiž stává, že na sociálních sítích dochází ke sdílení obsahu – ať už fotografií, videí, či dalších informací, které jsou způsobilé dětem způsobit vážnou újmu. Nejprve rekapituluji zakotvení tohoto práva na ochranu soukromí na vnitrostátní a evropské úrovni a následně rozebírám prostředky, které jsou pro děti samotné (v některých případech), jejich zákonné, a případně i právní zástupce k ochraně těchto práv v České republice dostupné, přičemž se zabývám jak mimoprávními mechanismy, tak právními kroky, které mohou být přijaty. Zmiňuji také pořadí, které pro jejich efektivní využití navrhuji, a zároveň se zaměřím nad jejich výhodami a nevýhodami.

Mgr. Anna Citterbergová, působí jako advokátní koncipientka v AK Pavel Kandalec v Brně a jako doktorandka na Katedře ústavního práva a politikologie MU v Brně.

Sociální sítě se staly nedílnou součástí života mnoha lidí, včetně dětí a mladistvých. Dle výzkumů z roku 2021 používá sociální sítě v České republice 75 % dospělých ve věku 18 až 64 let.¹

Mezi nejčastěji používané sociální sítě v České republice patří Facebook, Instagram, YouTube a LinkedIn. Co se týče dětí a mladistvých, tak podle výzkumu agentury Nielsen Admosphere z roku 2021 používá sociální sítě 93 % českých teenagerů ve věku 15 až 19 let.² Nejčastěji používané platformy jsou YouTube, Instagram, Facebook a Snapchat. Z toho lze vyvodit, že ačkoliv v České republice používají sociální sítě více dospělí než děti, jejich

1 AMI Digital Index 2021: Sociální sítě. AMI Digital [online]. 2022 AMI Digital [cit. 31. 3. 2022], dostupné z: <https://amidigital.cz/ami-digital-index-2021/>.

2 Viz výsledky výzkumu Národní knihovna, Nielsen Admosphere: České děti jako čtenáři 2021, listopad 2021 [cit. 31. 3. 2022], dostupné z: https://ipk.nkp.cz/docs/ctenarstvi/Ceske_deti_jako_ctenari_2021.pdf/.

frekvence používání mezi mladší generací je velmi vysoká a patří k běžným aktivitám. Online aktivity s sebou nesou řadu výhod – šetří čas, lze je provozovat z pohodlí domova, nehraje pro ně roli vzdálenost. Druhou stranu mince však tvoří i jejich rizika, kterých existuje mnoho a která mají dopad do jejich práva na soukromí a ochranu osobních údajů. Jako hlavní lze uvést **exponování citlivých informací**, kdy děti na sociálních sítích často sdílejí své osobní údaje, včetně jména, adresy, telefonního čísla, e-mailové adresy, ale i fotografií či videí.³ I za předpokladu, že tyto informace sdílí samo dítě, jehož se informace týkají, může dojít k negativním důsledkům, jako je zneužití pro účely krádeže identity, stalking či šikana. Často však dochází ke sdílení ze strany dalších osob, např. přátel či spolužáků dítěte. Právě na šikanu u dětí měl rozvoj sociálních sítí významný vliv, neboť tyto sítě umožňují jednodušší, rychlejší a širší šíření urážlivých, nevhodných zpráv a fotografií mezi dětmi a mladistvými.⁴ Sociální sítě umožňují anonymní útoky, což může vést k pocitu bezmoci a izolace oběti, a zároveň rychlé šíření takto škodlivého obsahu. S ohledem na existující rizika a nutnost posílené ochrany práv dětí, jakožto zvláště zranitelné skupiny,⁵ je proto třeba zajistit nejenom jasné legislativní uchopení těchto práv, ale také přijetí rychlých a efektivních mechanismů, právních či mimoprávních, pro jejich ochranu.

Ústavně zaručené právo dítěte na soukromí

V českém právním řádu je základní právo na soukromí předně zaručeno čl. 10 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Tento článek zaručuje právo na ochranu soukromí a osobnosti každému, včetně dětí, a stanoví, že **zásah do soukromí a osobnosti je možný pouze na základě zákona, při dodržení podmínek stanovených tímto zákonem a v míře nezbytné nutné v demokratické společnosti**.⁶ Ústavní soud právo na soukromí dle čl. 10 vykládá jako právo fyzické osoby „*rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu a jakým způsobem mají být skutečnosti jejího osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům, a zároveň se bránit (vzepřít) proti neoprávněným zásahům do této sféry ze strany jiných osob*“.⁷ Právo dítěte na soukromí je rovněž chráněno řadou mezinárodněprávních úmluv. Nejvýznamnějšími v tomto ohledu jsou **Evropská úmluva o lidských právech** (dále též „EÚLP“) a **Úmluva OSN o právech dítěte** (dále též „Úmluva“), které lze ve smyslu judikatury Ústavního soudu považovat podle čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky za **součást ústavního pořádku**.⁸

EÚLP, jejímž konečným arbitrem interpretace je Evropský soud pro lidská práva (dále též „ESLP“), chrání právo na soukromí ve svém čl. 8, podle něž má každá osoba právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. ESLP při výkladu čl. 8 opakovaně dovodil, že se ochrana soukromí, garantovaná tímto článkem, vztahuje též k fotografiím a videím, které považuje za jeden z hlavních atributů osobnosti, protože odhalují jedinečné vlastnosti člověka a odlišují ho od jeho vrstevníků.⁹ Pokud jde o **fotografie či videa dětí, zaujímá ESLP spíše přísný přístup, a to zejména v případech, kdy byly pořízeny a/či šířeny bez souhlasu dotčeného dítěte či jeho rodiče**. Ať už se jednalo o případy, kdy byla dítěti způsobena újma samotným pořízením fotografie či videa,¹⁰ jejich zveřejněním na internetu,¹¹ či kdy byla dána existence pouhého rizika, že by v důsledku pořízení a zveřejnění fotografie zachycující dítě k újmě mohlo dojít,¹² ESLP neváhal konstatovat porušení čl. 8 EÚLP a zdůraznit nutnost

zvláštní ochrany. Dovolím si doplnit, že pouze takový postup představuje soulad s doktrínou zohledňování nejlepšího zájmu dítěte za všech okolností, na kterou ESLP, ač sám není Úmluvou, v níž doktrína nachází legislativní ukotvení, vázán, ve svých rozhodnutích často odkazuje.¹³ Úmluva, představující nejrozšířenější a nejvíce ratifikovanou úmluvu o lidských právech v historii, garantuje právo na soukromí jako základní lidské právo všech dětí ve svém čl. 16, podle něž **žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodiny, domova nebo korespondence ani nezákonným útokům na svou čest a pověst**.

Unijní zakotvení práva na ochranu osobních údajů a soukromí

I v právu EU je úcta k lidskému soukromí vnímána jako základní lidské právo, které je jako takové zakotveno v Listině EU. **Listina EU chrání základní práva všech jedinců bez ohledu na věkovou či morální vyspělost, a její ustanovení týkající se ochrany soukromí se tak vztahují jak na dospělé, tak na nezletilé děti**. Právo na respektování soukromého a rodinného života je výslovně garantováno čl. 7. Listiny EU.¹⁴

Na rozdíl od EÚLP **rozlišuje Listina EU mezi právem na soukromí a právem na ochranu osobních údajů**, kterému poskytuje specifickou ochranu v rámci svého čl. 8.¹⁵ Jelikož v případech ob-

3 Mezi dalšími lze uvést také rizika spojená s komunikací s neznámými lidmi, kdy mohou být děti snadno oslovovány osobami, které se mohou vydávat za někoho jiného nebo používat podvodné účty. Dále také rychlé a snadné šíření obsahu nevhodného pro věk, jako je pornografie, násilí a vulgarita. Rovněž se hovoří o škodlivých aplikacích a softwarech, představujících riziko pro osobní údaje, a o dalších rizicích tradičně spojovaných s osobními údaji: krádež identity, nezákonné shromažďování a prodej dat atd.

4 Viz např. R. M. Kowalski, E. Whittaker: Cyberbullying Via Social Media, *Journal of School Violence*, č. 1/2014, str. 11-29.

5 A. Bagattini: Children's well-being and vulnerability, *Ethics and Social Welfare* č. 3/2019, str. 211-215.

6 Viz čl. 10 Listiny, který stanoví: „(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.“

7 Nález Ústavního soudu ze dne 1. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229).

8 Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01.

9 Např. rozsudek ESLP ve věci *Lopez Ribalda a ostatní proti Španělsku* ze dne 17. 10. 2019, stížnosti č. 1874/13 a 8567/13, a mnoho dalších.

10 Rozsudek ESLP ve věci *Söderman proti Švédsku* ze dne 12. 11. 2013, stížnost č. 5786/08, § 56.

11 Rozsudek ESLP ve věci *K. U. proti Finsku* ze dne 2. 12. 2008, stížnost č. 2872/02, § 1.

12 Rozsudek ESLP ve věci *Reklos a Davourlis proti Řecku* ze dne 15. 12. 2009, stížnost č. 1234/05, § 9.

13 Viz např. N. Takács: The threefold concept of the best interests of the child in the immigration case law of the ECtHR, *Hungarian Journal of Legal Studies* č. 1, str. 96-114.

14 Čl. 7 Listiny EU zní: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

15 Dle čl. 8 Listiny EU „1. Každý má právo na ochranu osobních údajů, které se ho týkají. 2. Tyto údaje musí být zpracovány korektně, k přesné stanoveným účelům a na základě souhlasu dotčené osoby nebo na základě jiného oprávněného důvodu stanoveného zákonem. Každý má právo na přístup k údajům, které o něm byly shromážděny, a má právo na jejich opravu. 3. Na dodržování těchto pravidel dohlíží nezávislý orgán.“

sahu zveřejňovaného na internetu nebude na první pohled vždy zřejmé, zda se jedná o obsah spadající do dimenze soukromí, či dimenze osobních údajů (případně pod obojí), krátce zmíním i **unijní úpravu ochrany osobních údajů dětí**, neboť právě ta může v případech sporů o dětský obsah zveřejněný na sociálních sítích hrát důležitou roli. Na úrovni sekundárního práva přijala EU řadu právních předpisů, které chrání práva dětí na soukromí a ochranu osobních údajů. Základním dokumentem v této oblasti je přirozeně nařízení o ochraně osobních údajů (dále též „GDPR“).¹⁶ **GDPR stanoví, že osobní údaje dětí musí být zpracovávány s ohledem na jejich zvláštní ochranu.**¹⁷

Konkrétně se to projevuje např. v požadavku na získání souhlasu rodičů nebo zákonných zástupců před zpracováním osobních údajů dítěte, pokud dítě ještě nedosáhlo věku 16 let, případně věku, který si členský stát určí (nikdy však nižší než 13 let, přičemž v ČR je tato věková hranice stanovena na 15 let).¹⁸ Pokud je dítě starší 15 let, může samo udělit souhlas se zpracováním svých osobních údajů. Pokud jde o online služby, jako jsou sociální sítě nebo herní platformy, i tyto služby musí zajistit, aby děti byly chráněny před škodlivým obsahem a aby byly povinně informovány o svých právech na ochranu osobních údajů.

„Civilní“ právo na ochranu osobnosti

Právo na ochranu osobnosti je garantováno rovněž na úrovni běžných zákonných předpisů. Ponecháme-li stranou předpisy trestního práva, které aspektům lidské osobnosti a reputace rovněž poskytují ochranu, neboť způsoby obrany proti zásahům dosahujícím intenzity vyžadující zásah trestněprávních prostředků budou od popisovaných mechanismů odlišné (přesahující rozsah tohoto článku), budeme vycházet především z občanského zákoníku (dále též „o. z.“). Občanský zákoník ochranu osobnosti zaručuje již v části upravující základní zásady soukromého práva.

Konkrétně ust. § 3 odst. 2 písm. a) uvádí, že je chráněna důstojnost a soukromí každého člověka.¹⁹ Podrobnější úprava je obsaže-

na v oddílu 6, nazvaném *Osobnost člověka*. Relevantní je zejména ust. § 81 odst. 1, jímž je chráněna osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Dle ust. § 81 odst. 2 ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy. Důležitá je též úprava obsažená v pododdílu 2 *Podoba a soukromí*, upravující podmínky pro zachycení a rozšiřování podobizny²⁰ (což dopadá na většinu situací souvisejících se sdílením obsahu na sociálních sítích, neboť se většinou jedná právě o formy podobizny – fotografie či videa).

Prostředky obrany před zásahy do práva na ochranu osobních údajů a soukromí

Výše uvedené shrnutí představuje právní rámec, který garantuje právo dětí na soukromí (případně ochranu osobních údajů) v oblasti internetu a sociálních sítí. Nespecifikuje však prostředky, které k ochraně těchto práv poskytuje. **V České republice existují různé mechanismy a procesní prostředky, které mají chránit nezletilé osoby před zásahy do práva na soukromí.**

Jedním z hlavních nástrojů je **zákaz zveřejňování fotografií, videí či dalších aspektů soukromí a osobních údajů nezletilých bez souhlasu rodičů či zákonných zástupců**.²¹ Tento nástroj má však spíše preventivní roli, neboť jeho podstata spočívá ve vymezení podmínek, za kterých lze obsah sdílet, avšak nespecifikuje žádný prostředek nápravy pro případ, že ke sdílení obsahu dojde jemu navzdory.

Níže se proto zabývám prostředky, které lze k efektivnímu zajištění této ochrany využít v případech, kdy ke sdílení obsahu došlo, aniž by k tomu rodič či zákonný zástupce dítěte dal souhlas. Prostředky lze rozdělit na **mimoprávní**, u nichž se dotyčné dítě spoléhá na ochranu zajišťovanou přímo poskytovatelem internetové služby (sociální sítě), vycházející z jejich vlastních podmínek užívání a zásad komunity. Dále na prostředky **právní**, předpokládající zásah správních orgánů či soudu.

Mimoprávní mechanismy

Jedním z neefektivnějších prostředků, jímž lze docílit stažení škodlivého obsahu ze sociálních sítí, a zamezit tak jeho dalšímu šíření, je **tzv. nahlášení obsahu**. Jedná se o funkci, kterou poskytuje většina sociálních sítí (včetně těch nejvíce využívaných v České republice, tedy YouTube, Facebook, Instagram atd.) a která svým uživatelům umožňuje upozornit správce na závadnost obsahu, kterou následně správci posoudí ve světle vlastních podmínek pro užívání služby a zásad komunity. Zpravidla správci budou zkoumat, zda se v případě nahlášeného obsahu jedná o porušení některé ze zásad. Platforma YouTube takto umožňuje nahlášení a přezkum obsahu, který může být násilný a nebezpečný. Konkrétními důvody pro nahlášení může být skutečnost, že se jedná o obtěžování a kyberšikanu, nebezpečný nebo škodlivý obsah, projevy nenávnosti, násilný a explicitní obsah, či dokonce obsah představující difamacii.²² Při vyhledávání a hodnocení takto škodlivého obsahu YouTube využívá kombinaci lidského faktoru a strojového učení, jakož i spolupráci komunity a odborníků.²³ Sítě Instagram a Facebook uživatelům v rámci vlastních zásad komunity zakazují sdílení příspěvků, které obsahují věrohodné výhrůžky nebo nenávislné projevy, obsah, který útočí na soukromé osoby s cílem je ponižit nebo zlostit, osobní informace, jejichž cílem je vydírání

16 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů).

17 Viz recitál 38 GDPR „Děti zasluhují zvláštní ochranu osobních údajů, protože si mohou být méně vědomy dotčených rizik, důsledků a záruk a svých práv v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Tato zvláštní ochrana by se měla zejména vztahovat na používání osobních údajů dětí pro účely marketingu nebo vytváření osobnostních či uživatelských profilů a shromažďování osobních údajů týkajících se dětí při využívání služeb nabízených přímo dětem. Souhlas nositele rodičovské zodpovědnosti by neměl být nutný v případě preventivních či poradenských služeb nabízených přímo dětem.“

18 Viz čl. 8 GDPR, dále také ust. § 7 zák. č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

19 Dle § 3 odst. 2 písm. a) „Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že a) každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí, ...“

20 Dle ust. § 84 „Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením.“

21 Viz čl. 8 GDPR.

22 Viz Pokyny pro komunitu. YouTube [online], dostupné z: https://www.youtube.com/intl/ALL_cz/howyoutubeworks/policies/community-guidelines/.

23 Jak YouTube spravuje škodlivý obsah? YouTube [online], dostupné z: https://www.youtube.com/intl/ALL_cz/howyoutubeworks/our-commitments/managing-harmful-content/.

nebo obtěžování jiné osoby, přičemž v případě, kdy k jejich sdílení dojde, rovněž nabízejí možnost nahlášení a odstranění ze strany správců.²⁴

Vzhledem k tomu, že tyto mechanismy nevyžadují žádný formální postup, nejsou časově náročné (v praxi se jedná o několik kliknutí a krátké odůvodnění), nenesou s sebou žádné finanční náklady a odezva je tradičně rychlá (často v rámci hodin), považují je ve snaze zamezit dalšímu šíření závadného obsahu, pokud již k jeho sdílení na sociálních sítích došlo, za **první nutný krok**, který je třeba učinit.

Vzhledem k jeho neformálnosti a poměrně vysokým šancím na úspěch **lze totiž právě jeho využitím často předejít dalším odborně, časově i finančně náročnějším postupům**. Abych byla zcela objektivní, považují za nutné zmínit i nevýhody. Pokud dojde k nahlášení obsahu na sociální síti, může to být spojeno s účtem, který obsah nahlásil. To může vést ke ztrátě anonymity, pokud se chce nahlašující vyhnout vystavení. V některých případech může být nahlašování i časově náročné, zejména dochází-li k nahlášení většího množství obsahu, ke kterému je nutné poskytnout jednotlivě (byť stručně) odůvodnění. Zde je však třeba brát v úvahu skutečnost, že i v případě, že by se kritika zdlouhavosti procesu nahlašování a vyhodnocení závadnosti obsahu ukázala jako oprávněná, bude se zpravidla jednat o časové jednotky v řádu maximálně dní. Oproti tomu domáhání se odstranění škodlivého obsahu např. soudní cestou je v optimističtějších případech otázka spíše měsíců (a to za předpokladu, že bude úspěšná, byť úspěšnost není a nemůže být z podstaty zaručena ani při využití mimoprávních mechanismů). Třetí nevýhodu spatřuji v omezení účelu, neboť sociální sítě mají závadný obsah vymezen, což znamená, že můžete nahlásit jen určité typy problémů. Přesto však výhody nad nevýhodami převažují.

Právní prostředky

Jakkoliv jsem zastáncem výše popsaných mimoprávních mechanismů, uvědomuji si, že ne vždy mohou poskytovat řešení. Důvodů může být více, od neochoty sociálních sítí, resp. jejich správců, závadný obsah odstranit, až po preferenci osoby (případně jejich zákonných zástupců) postupovat oficiální cestou za podniknutí patřičných právních kroků. Jedním z takových kroků může být přirozeně žaloba.

Pokud jde o sdílení obsahu na sociálních sítích, který je způsobilý přivodit dítěti újmu, jako nejpřílehavější typ žaloby se jeví **žaloba na ochranu osobnosti**, kterou může podat rodič, popř. zákonný zástupce dítěte.²⁵

Žalobou na ochranu osobnosti se lze domáhat odstranění obsahu, který je v rozporu s právem dítěte na ochranu soukromí, osobnosti a osobní reputace a odstranění jeho následků (typicky stažení obsahu).

V úvahu přichází též **žádost o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění**, které může být i v penězích, není-li morální zadostiučinění, jako např. omluva, dostačující.²⁶ Zde je však nutné poukázat na skutečnost, že žaloba na ochranu osobnosti může být poměrně náročná a složitá záležitost, přičemž některých žádoucích opatření, např. stažení škodlivého obsahu ze sítí, lze dosáhnout i prostřednictvím popsaných mimoprávních mechanismů. Právě z toho důvodu se domnívám, že by podání žaloby nemělo, pokud je to za daných okolností možné, jejich vyčerpání předcházet.

Závěr

Společnost prochází neustálým vývojem a právo, resp. právníci, jej musí reflektovat. Jedině tak totiž budou schopni reagovat na nové výzvy, které s sebou tento vývoj přináší, a nabídnout svým klientům účinná, holistická řešení jejich životních situací. Toto tvrzení obzvláště platí o proměnlivém prostředí digitálního světa a sociálních sítí. Cílem tohoto článku bylo proto představit jak právní, tak mimoprávní mechanismy ochrany proti zásahům do práva na soukromí dítěte v prostředí sociálních sítí, jakož i základní východiska, kterých se lze ve vymáhání zmíněných práv dovolávat. Ačkoliv mají děti, jejich rodiče a zákonní zástupci, jakož i jejich právní zástupci, k dispozici účinné prostředky k efektivnímu zajištění ochrany práva dětí na soukromí, je třeba si uvědomit, že tyto prostředky přicházejí na řadu až v případě, kdy k zásahu došlo. A jakkoliv rychlé či efektivní mohou být, je třeba si uvědomit, že rychlost sociálních interakcí a šíření obsahu na sociálních sítích mohou pouze těžko dostihnout. Proto je nutné věnovat zvýšenou pozornost i prevenci, která je při ochraně práv dětí na sociálních sítích klíčová. ❖

24 Viz Zásady komunity sítí Facebook & Instagram [online], dostupné z: <https://www.facebook.com/help/instagram/477434105621119>.

25 Ačkoliv nepanuje absolutní shoda o tom, zda může za dítě podat žalobu na ochranu osobnosti rodič ve všech případech (vezmeme-li v úvahu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. 25 Cdo 4531/2018), domnívám se, že v případech, kdy dochází ke zveřejňování obsahu, který je pro dítě dehonestující, zásadně narušující jeho právo na osobní reputaci, soukromí a informační sebeurčení, je rodič, případně zákonný zástupce, k podání takové žaloby obecně oprávněn (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3770/2011).

26 E. Ondřejová: Ochrana osobnosti [online], dostupné z: <https://www.ondrejova.cz/cs/legal-area/ochrana-osobnosti>.

Christian Bibelriether

Advokát • Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

Česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

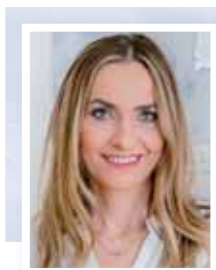
tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
ID datové schránky: g3jhjy

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

Předběžná opatření vydaná před zahájením řízení v opatrovnických věcech

V poměrně recentním případě jsem se dostala do procesně velmi zajímavé situace, která mě vedla k hlubší úvaze o tom, zda předběžné opatření vydané před zahájením řízení v opatrovnické věci může existovat samo o sobě dlouhodoběji, aniž by kdokoliv zahájil řízení ve věci samé. A jak dlouho vlastně samo o sobě může existovat? Jak by měli vlastně účastníci opatrovnického řízení a soud správně procesně postupovat v případě, že po vydání předběžného opatření nedojde k zahájení řízení žádným z účastníků?

Mgr. Lucie Martin Nešporová
je advokátkou v Praze.

V konkrétním případě šlo o úpravu styků nezletilého dítěte s jedním z rodičů ještě předtím, než vůbec řízení o úpravě poměrů nezletilého dítěte bylo zahájeno.

Soud nařídil na návrh jednoho z rodičů předběžné opatření, kterým upravil styky nezletilého s rodičem, avšak následně již žádný z účastníků nezahájil řízení ve věci samé. Neučinil tak ani kolizní opatrovník, ale ani soud z úřední povinnosti. Soudní řízení vlastně vůbec neproběhlo, ale předběžné opatření existovalo svévolně po dobu několika měsíců.

Předběžné opatření se vždy musí vztahovat k určitému řízení ve věci samé

Je zřejmé, že svou povahou nelze řízení o předběžných opatřeních považovat za výsledek nalézací činnosti soudu a svou podstatou nemohou být předběžná opatření rozhodnutím o definitivním právním stavu.

Platí, že předběžné opatření se **vždy** musí vztahovat k určitému řízení, i když to ještě nebylo zahájeno, a musí být také jasné, ke kterému řízení.

Předběžné opatření tak z mého pohledu nemůže dlouhodobě existovat samo o sobě bez toho, aniž by se vedlo konkrétní řízení ve věci samé, se kterým by souviselo. A tím dlouhodobě míním dobu v horizontu měsíců, nebo dokonce jednoho roku. Předběžná opatření mají totiž zatím upravit poměry účastníků nebo zajistit výkon soudního rozhodnutí, jež by byl bez nařízeného předběžného opatření ohrožen. Předběžným opatřením lze poskytnout prozatímní ochranu oprávněnému jedině uložením povinnosti druhému účastníku (něco konat, něčeho se zdržet, něco strpět). Není možné předběžným opatřením

deklarovat nějaké právo účastníka (rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. 12. 1994, sp. zn. 14 Co 847/94).

Prozatímní opatření sice poskytuje **prozatímní ochranu účastníkovi, avšak za cenu, že skutkový stav nemůže být soudem náležitě zjištěn**, když soud rozhoduje ve velmi krátké lhůtě sedmi dní, a tedy ani subjektivní právo a jemu odpovídající subjektivní povinnost nejsou v takovém případě zcela nepochybné. Obsahem prozatímní úpravy není soud ani v pozdějším řízení vázán a může rozhodnout jinak. **Z toho celkem logicky vyplývá, že předběžné opatření nemůže vytvořit situaci, jež by byla nezvratná a znemožňovala uvedení do jiného právního stavu.**

Předpokladem pro nařízení předběžného opatření je **existence nároku, který musí navrhovatel osvědčit**. Je nutné mít na paměti, že **osvědčit nárok není stejné jako prokázat nárok**, čehož soudy mnohdy lehce „zneužívají“ k hromadnému zamítání návrhů na nařízení předběžných opatření v opatrovnických věcech. A to mnohdy i v případech, kdy výlučně autoritativní zásah soudu může okamžitě zarazit bezprávi, kterého se dopouští jeden z rodičů vůči druhému i vůči dítěti v rámci zjitřených emocí souvisejících s rozchodem. Tedy **k tomu, aby soud nařídil předběžné opatření, postačuje, že se tvrzené skutečnosti jeví jako pravděpodobné a vyplývá to z navrhovatelem předložených důkazů.**

Zvláště v opatrovnických věcech považují institut předběžného opatření za velmi důležitý a mám za to, že by měly soudy rozhodovat více dle „selského rozumu“ a v jednodušším přístupu k institutu předběžného opatření. Zejména v situaci, kdy se rozhoduje o dalším osudu vztahu dítěte s nerezidentním rodičem, je jednoznačně důležité zachovat kontinuitu styku s oběma rodiči. Zamítání návrhů s odůvodněním, že nedošlo k osvědčení tvrzených skutečností, za situace, kdy z předkládaných důkazů je dostatečně zjevné, že si jeden z rodičů „přivlastnil“ dítě a prokazatelně brání nebo ztěžuje druhému rodiči styk (bez ohledu na důvod), považují za velmi tristní, a tak trochu proti logice věci. Ostatně i Ústavní soud má za to, že rozhodování o předběžných opatřeních by mělo být hodnoceno v opatrovnických řízeních obdobnou optikou jako rozhodování ve věci samé, neboť je to zejména množství a kvalita času, které s dítětem rodič stráví, jež ovlivňují budoucí vztah dítěte s rodičem, a pokud by se tato opti-

ka neaplikovala, docházelo by mnohdy k tomu, že by o budoucím vztahu dítěte a rodiče fakticky rozhodoval čas odpovídající délce soudního řízení (l. ÚS 1942/16). S tím se jednoznačně ztotožňuji.

Předběžné opatření nařízené před a po zahájení řízení

Nařídit předběžné opatření lze ještě před zahájením řízení (§ 74 o. s. ř.), nebo v rámci již probíhajícího řízení (§ 102 o. s. ř.).

Kromě toho, že návrh na nařízení předběžného opatření musí splňovat obecné náležitosti návrhu ve smyslu ust. § 42 o. s. ř., zákon stanoví zvláštní náležitosti ve smyslu ust. § 75 o. s. ř. Z tohoto pohledu tedy není rozdíl mezi návrhem podaným před nebo po zahájení řízení.

V běžném sporném řízení v případě, že je návrh na nařízení předběžného opatření podán před zahájením řízení, předseda senátu při nařízení předběžného opatření uloží navrhovateli, aby ve lhůtě, kterou mu určí, podal u soudu návrh na zahájení řízení. Tato lhůta se určuje zpravidla 30 dny. Tato **povinnost soudu ke stanovení lhůty ovšem není dána, pokud může být řízení zahájeno i bez návrhu.** Takovou lhůtu tedy opatrovnícký soud nestanoví, neboť se jedná o řízení, jež lze zahájit i bez návrhu.

Co se tedy stane s předběžným opatřením nařízeným před podáním návrhu ve věci samé v opatrovnícké věci, když žádný z účastníků řízení ve věci samé nezahájí?

Je nutné mít na paměti zásadu shora zmiňovanou, a to, že předběžné opatření není meritorním rozhodnutím, vždy se musí vztahovat ke konkrétnímu řízení a nemůže existovat samo o sobě. Opačná interpretace by zcela popírala podstatu předběžného opatření bez ohledu na to, že soud nemá povinnost stanovit účastníkům lhůtu k zahájení řízení ve věci samé.

Pokud soud již před zahájením opatrovníckého řízení předběžné opatření nařídí, protože dospěje k závěru, že jeho nařízení je přípustné a navrhovatel osvědčil svůj nárok, ale dále už žádný z účastníků řízení ve věci samé nezahájí, tak **by měl soud zahájit řízení o věci samé v přiměřené době sám z úřední povinnosti formou usnesení.** To by měl doručit všem účastníkům.

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví žádnou konkrétní lhůtu k zahájení řízení ve věci samé, vycházela bych přirozeně z doby přiměřené, kterou by měl stanovenou např. účastník ve sporném řízení.

Poté, co by bylo zahájeno opatrovnícké řízení usnesením soudu z úřední povinnosti, měl by předseda senátu zkoumat, zda jsou splněny podmínky řízení. Dle § 103 o. s. ř. přihlíží soud kdykoliv za řízení k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé. Ostatně, pokud se jeden z rodičů obrátí na soud s návrhem o úpravu styku, i když neprobíhá žádné řízení, mělo by to pro soud značit existující problém a je zcela jednoznačně v zájmu nezletilého tento problém vyřešit.

Pokud následně soud zjistí, že rodiče spolu nevedou rodinnou domácnost a/nebo nejsou schopni se dohodnout na péči o nezletilé děti, ale návrh na zahájení řízení z jakéhokoliv důvodu nepodal, je povinností soudu v zájmu dítěte vést rodiče buď k dohodě, nebo v zájmu dítěte rozhodnout autoritativně. Z praxe rovněž nelze vyloučit situaci, že by účastník nezastoupený advokátem nabyt dojmu, že nařízené předběžné opatření je v podstatě rozhodnutím ve věci samé.

Pokud by soud po zahájení řízení shledal nedostatek některé z podmínek řízení, který by nebylo možné odstranit, např. že rodi-

če žijí ve společné domácnosti, běžně se starají o své nezletilé děti ve shodě a návrh na vydání předběžného opatření jednoho z nich byla reakce na vyostřený spor, který však nakonec dopadl „dobře“, řízení by v takovém případě zastavil. Je však povinností soudu v zájmu dítěte ověřit stav věci, tím spíš, že zatímně soud poměry účastníků již upravil.

V mém případě však **došlo k tomu, že předběžné opatření upravující styky nezletilého s rodičem bylo vydáno před zahájením řízení, nebyla stanovena doba, ve které by mělo předběžné opatření platit, a řízení ve věci samé nebylo zahájeno po dobu několika měsíců.** Předběžné opatření samovolně existovalo bez řízení ve věci samé, a to i po dobu, kdy rodiče již znovu vedli společnou domácnost a vykonávali rodičovská práva ve shodě a na základě jejich dohody.

Zánik předběžného opatření

Předběžné opatření ze zákona zanikne ve smyslu ust. § 77 odst. 1 o. s. ř., jestliže:

- a) navrhovatel nepodal v zákonné lhůtě nebo ve lhůtě stanovené soudem návrh na zahájení řízení,
- b) nebylo návrhu ve věci samé vyhověno,
- c) bylo návrhu ve věci samé vyhověno a uplynulo patnáct dní od vykonatelnosti rozhodnutí o věci,
- d) uplynula určená doba, po kterou mělo trvat.

Dle ust. § 77 odst. 2 o. s. ř. platí, že předběžné opatření předseda senátu zruší, jestliže pominou důvody, pro které bylo nařízeno.

Jestliže předběžné opatření zaniká ze zákona ve smyslu ust. § 77 odst. 1 o. s. ř., není třeba, aby soud vydával zvláštní rozhodnutí a zánik předběžného opatření nastává *ex lege*.

Předběžné opatření může být soudem zrušeno, jestliže pominou důvody, pro které bylo nařízeno.

Pod pojem „pominutí důvodů“ je třeba řadit jednak změnu poměrů, ke které může dojít na straně navrhovatele i povinného, ale také zjištění, že vůbec nejsou dány důvody pro vydání předběžného opatření. Předběžné opatření lze zrušit, a to i částečně.

Dle judikatury Nejvyššího soudu, sp. zn. 1 Cz 134/79, platí, že: *„není vyloučeno, že rozhodnutí o úpravě práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti se stane neúčinným. K neúčinnosti rozhodnutí dochází na základě takových právních skutečností, jako např. dojde-li k rozvodu manželství anebo jestliže rodiče začnou spolu žít. Musí jít ovšem o takové spolužití, v jehož rámci dochází k plnění všech rodičovských funkcí z něho vyplývajících vůči nezletilému dítěti. Nestačí tedy např. pouhé uzavření manželství. Neúčinným se pak takové rozhodnutí stává od okamžiku, kdy nastala právní skutečnost, která způsobila neúčinnost tohoto rozhodnutí.“*

Tím, že předběžné opatření zanikne, ztrácí účinnost, což souvisí s ust. § 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř., které stanoví, že výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže rozhodnutí, které je podkladem výkonu, se stalo neúčinným. Následkem zániku účinnosti předběžného opatření je ztráta možnosti oprávněného domáhat se splnění povinnosti výkonem rozhodnutí.

Jestliže je přípustné, že k zániku účinnosti rozhodnutí soudu o úpravě práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti dojde tím, že spolu rodiče začnou znovu žít a plnit své běžné rodičovské povinnosti ve vztahu k nezletilému dítěti, pak mám za to, že se zánik účinnosti v takových případech vztahuje i na předběžná opatření, která se v takovém případě stávají nevykonatelnými.

Příklad z praxe

Ze shora uvedeného dovozují pro můj případ z praxe, že pokud před zahájením řízení bylo vydáno předběžné opatření, kterým soud určil povinnost matky umožnit otci styk s nezletilým dítětem, avšak následně nikdo z účastníků nezahájil řízení ve věci samé po dobu několika měsíců, protože rodiče obnovili společnou domácnost, měl soud zahájit řízení ve věci samé z úřední povinnosti, a to v přiměřené době.

Za dobu přiměřenou považují dobu zhruba jednoho měsíce, neboť i takovou lhůtu by stanovil soud účastníkovi ve sporném řízení.

Pokud by k tomuto došlo, nenastala by situace, která však v praxi nastala, totiž že řízení ve věci samé ani nijak nezačalo, ani neproběhlo, ale ani neskončilo, ale předběžné opatření několik měsíců existovalo samovolně, aniž by se vedlo řízení o věci samé. Soud totiž z úřední povinnosti řízení nezahájil, a proto nemohl zjistit, že rodiče se na chvíli rozešli, ale následně obnovili společnou domácnost a ve shodě pečovali o nezletilé dítě, tedy nebylo o čem vést řízení a ani předběžné opatření nemohlo být nadále vůči nim jakkoliv účinné. Je nutné dodat, že se účastníci ani ničeho špatného vlastně nedopustili, neboť povinnost zahájit řízení jim zákon neukládá, soud je k tomu nevyzval a neexistuje oznamovací povinnost účastníků vůči soudu ohledně jejich soukromí.

Když pak následně rodiče po uplynutí dalších několika měsíců, avšak za zcela jiných okolností, opravdu definitivně ukončili vedení společné domácnosti a jeden z nich zahájil řízení o úpravu poměrů nezletilého dítěte a domáhal se vydání usnesení o nařízení předběžného opatření, došlo k poměrně kuriózní situaci, totiž že **soud prvního stupně návrh na nařízení předběžného opatření zamítl s odůvodněním, že původní předběžné opatření je pro rodiče stále závazné** a jsou povinni se jim řídit. Městský soud v Praze jako soud odvolací vyslovil právní názor, že „*obnovení společné domácnosti tvrzené v tomto případě oběma rodiči (kteří rovněž shodně tvrdili, že původní předběžné opatření vůči nim již účinné není) nezpůsobuje automaticky neúčinnost rozhodnutí, neboť k zániku předběžného opatření v důsledku obnovení soužití rodičů by bylo možné dospět jen na základě komplexního posouzení obnoveného soužití rodičů z kvalitativního hlediska*“. K době trvání předběžného opatření pak Městský soud v Praze uvedl, že za „*situace, kdy v původním předběžném opatření nebyla doba jeho trvání určena a po nařízení předběžného opatření nedošlo k zahájení řízení o věci samé soudem 1. stupně z úřední povinnosti podle § 13 odst. 1 z. ř. s., zaniknou účinky předběžného opatření podle § 460 odst. 1 věty třetí z. ř. s. nejpozději uplynutím 1 roku od jeho vykonatelnosti. Vzhledem k tomu, že tato lhůta v době rozhodnutí soudu 1. stupně (a ostatně ani ke dni rozhodnutí soudu odvolacího) neuplynula, je správný závěr soudu 1. stupně, že zatímčná úprava provedená usnesením XXX nezanikla ani podle § 77 odst. 1 písm. a) o. s. ř.*“ (usnesení Městského soudu v Praze č. j. 18 Co 249/2022-197).

Závěr

Mám za to, že zákon a smysl úpravy předběžných opatření je zcela jasný, jde-li o přístup k existenci předběžného opatření nařízeného před zahájením řízení bez toho, aniž by došlo k zahájení řízení ve věci samé. Nedomnívám se, že jinak by tomu mělo být v opatrovnických řízeních.

Z mého pohledu není přípustné, aby usnesení o předběžném opatření vydané před zahájením řízení v opatrovnické věci, jímž se upraví styky nezletilého dítěte s jedním z rodi-

čů za určité konkrétní situace, existovalo samo o sobě v řádech mnoha měsíců (nebo dokonce po dobu jednoho roku) bez toho, aniž by bylo zahájeno řízení ve věci samé.

Z logiky věci není, dle mého názoru, správný přístup soudu ve smyslu, že nesplnění povinnosti soudu prvního stupně zahájit řízení z úřední povinnosti je nutné přenést na účastníky tím, že by se snad měli řídit předběžným opatřením i v době, kdy vedli regulérně společnou domácnost a starali se společně o nezletilé dítě ve shodě, jen proto, že soud o této skutečnosti nevěděl nebo o kvalitě jejich soužití pochyboval. Ani se nedomnívám, že může obstát právní názor o účinnosti předběžného opatření vydaného před zahájením řízení (bez zahájení řízení) v otázce úpravy styku s jedním s rodičů s odkazem na ust. § 452 a 459 z. ř. s.

Podstatou zvláštní úpravy obsažené v citovaných ustanoveních oddílu pátého z. ř. s. je totiž poskytnutí okamžité ochrany nezletilému dítěti, které se nachází ve stavu nedostatku řádné péče, nebo je-li jeho život, normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen. Bude se jednat o situace spojené s opuštěním dítěte, úmrtím rodiče, nemocí či úrazem rodiče, tedy v situacích, kdy se dítě stane bezprizorným. V jiných než těchto případech je pak nutné ve věcech péče o nezletilé dítě postupovat dle obecné právní úpravy předběžných opatření v zákoně o zvláštních řízeních soudních a občanském soudním řádu.

Ust. § 452 odst. 3 z. ř. s. o trvání a prodloužení doby trvání předběžného opatření se použije i na předběžné opatření podle občanského soudního řádu, jímž má být účastníku uloženo, aby odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče osoby dítěti příbuzné nebo blízké. Lze však důvodně pochybovat o tom, zda odevzdání dítěte do péče druhého z rodičů má výkladovou souvislost s právem na styk s dítětem před zahájením řízení.

Došlo-li k pochybení soudu ve smyslu nezahájení řízení *ex officio*, kdy by se předpokládalo, že nařízené předběžné opatření zanikne nejpozději rozhodnutím ve věci samé (které však vůbec zahájeno nebylo), není správná úvaha, že by snad zatímčná úprava ohledně styku s rodičem nařízená před zahájením řízení měla trvat ve smyslu ust. § 460 odst. 1 věty třetí z. ř. s. po dobu jednoho roku od jeho vykonatelnosti.

V situaci, kdy je dítě ohroženo, jsou předběžná opatření vydávána ve smyslu § 452 odst. 3 z. ř. s. a ukládají povinnost předat dítě do péče jiného, přičemž jsou nařizována na dobu jednoho měsíce od vykonatelnosti s možností prodloužení. Bylo-li před uplynutím doby podle ust. § 459 z. ř. s. zahájeno řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření opakovaně prodloužit tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla šest měsíců od jeho vykonatelnosti. Poté lze trvání předběžného opatření výjimečně opakovaně prodloužit na nezbytně nutnou dobu v délce nepřesahující tři měsíce jen tehdy, nebylo-li z vážných důvodů a objektivních příčin možné v této době skončit důkazní řízení ve věci samé. Účinky předběžného opatření zaniknou nejpozději uplynutím jednoho roku od jeho vykonatelnosti.

Shora citovaná ustanovení se vztahují ke zjevně odlišným situacím než ve věci úpravy styku dítěte s rodičem, který není jeho primárním pečovatelem, za situace, že dítě jakkoliv ohroženo není.

Právní výklad vedoucí k tomu, že předběžné opatření nařízené před zahájením řízení v opatrovnické věci ohledně styku nezletilého dítěte s rodičem mělo zaniknout nejpozději uplynutím jednoho roku od jeho vykonatelnosti za situace, kdy nebylo vůbec zahájeno řízení ve věci samé a rodiče po vydání usnesení o předběžném opatření obnovili společnou domácnost, považují za zcela nesprávný. ❖

Valorizace vnosů při vypořádání SJM a tzv. „nepravá zakrytá mezera v právu“

Advokáti zabývající se vypořádáním SJM již notnou dobu čekali na výkladové stanovisko soudní judikatury k ust. § 742 odst. 2 o. z. a na vodítko ke způsobu ocenění valorizace vnosů. Výkladu Nejvyššího soudu (dále též „NS“) jsme se konečně dočkali koncem roku 2022, kdy došlo dne 27. 9. 2022 k vynesení rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, a nedlouho na to, dne 30. 11. 2022, i rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1765/2022, v nichž valorizaci NS podmínil dohodou účastníků či ji zúžil na, zdá se, zcela výjimečné případy. Nejvyšší soud v závěru prvního z výše uvedených rozsudků konstatoval, že příliš široce formulovaný text zákona je fakticky „nepravou zakrytou mezerou v právu“. Co to znamená a čím byla zaplněna, se pokusím přiblížit v tomto článku.

JUDr. Monika Bernardová
působí jako advokátka v Jenišovicích u Jablonce nad Nisou.

Termín „mezera v právu“ jsem již slyšela, ale přiznávám, že s termínem „nepravá zakrytá mezera v právu“ jsem se setkala ve své praxi poprvé. V soudní judikatuře přítomný daný termín není novum. Blíže se k němu vyjádřil např. Ústavní soud v rozhodnutí z roku 2007, na něž Nejvyšší soud ve svém rozsudku, týkajícím se valorizace vnosů, odkázal, když jej v samém závěru citoval: „O nepravou zakrytou mezeru jde tehdy, je-li text zákona formulován příliš široce, takže je nutné jej za pomoci teleologické redukce interpretovat úžeji, než jak by se zdálo podle jeho jazykového znění. Jde tedy o odepření aplikace daného ustanovení na případy, na které sice dopadá jeho dikce, nikoliv však smysl a účel.“ Při bližším zkoumání rozdělení mezer v právu na „pravé, technické“ či „nepravé, zakryté, teleologické“, které v uvedeném rozhodnutí Ústavního soudu lze vyčíst, lze jen přisvědčit tomu, že takové mezery v právu existují a není bez významu je takto členit. Osobně bych si dovolila první z těchto mezer (mezery pravé) označit pro zjednodušení jako mezery na principu „chyby v psaní“. V případě druhého typu mezer (mezery nepravé) jde patrně o to, že zákonný text jde do určitého rozporu se širšími principy, o nichž není pochyb, a přitom navíc nechává určité otázky nezodpovězeny, tedy nechává v textu „mezeru“. Je ale otázkou, zda se lze shodnout na tom, jak takové mezery, resp. zejména mezery nepravé, vyplnit, resp. jak tyto zákonné vady řešit. Ústavní soud dokonce uvádí „mezní případ“, kdy právě taková nepravá mezera v právu může dle něj vést k „prohlášení určité právní úpravy z teleologických důvodů za obsoletní“, čímž může dojít k úplnému vyloučení její aplikace.¹

K jakým závěrům vedlo shledání takové nepravé mezery v zákonném textu Nejvyšší soud při výkladu valorizace vnosů?

Nynější občanský zákoník stanoví ve svém ust. § 742 odst. 2 následující: „Hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela, stejně jako hodnota toho, co z vý-

hradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, se při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen.“

Byť uvedená úprava stanovená v nynějším občanském zákoníku určitý odraz v předchozí judikatuře soudů měla, a to zejména v oblasti redukce vnosů při vynaložení výhradního majetku na společný, bylo již v danou dobu zřejmé, že až praxe ukáže pravý dopad a zejména problematiku daného zákonného textu.

Z pozice zástupců účastníků jsme pak při uplatnění požadavku na zvýšení nebo snížení hodnoty vnosu s napětím a mnohdy marně očekávali, jak se soud vypořádá se zadáním znaleckého úkolu na ocenění nemovitostí, kterých se takové investice zpravidla týkají nejčastěji. Nejasnost výsledku, jakož i rozpačité či zadání ignorující znalecké posudky, pak mnohé z nás vedla raději k přijetí dohod, jež v daných sporech jsou z hlediska hospodárnosti řízení vždy lepší variantou ukončení sporu. Možná právě proto jsme na soudní rozhodnutí Nejvyššího soudu čekali tak dlouho.

Dohodu se ale zjevně nepodařilo uzavřít v prvním z výše zmíněných případů, jež NS řešil a v němž dne 27. 9. 2022, pod již zmíněnou sp. zn. **22 Cdo 1172/2022**, vydal své rozhodnutí. V daném sporu se jednalo o **vypořádání investic (vnosů) vynaložených ze SJM na výlučný majetek žalovaného při rekonstrukci domu v podílovém spoluvlastnictví žalovaného a jeho otce**.

Má-li zaplnění nepravé zakryté mezery v právu vést k tomu, že zákonný text formulujeme nad, či dokonce mimo rámec jeho dikce, za užití smyslu a účelu širších kontextů, není se čemu divit, že hned v úvodu svého odůvodnění Nejvyšší soud obsírně zdůrazňuje nutnost učinit výklad „v kontextu právní úpravy vztahů mezi manželi“. Vnos označuje NS za poskytnutí peněžní částky, u níž se zpravidla v době jejího poskytnutí neuvažuje o její návratnosti.

NS jde ve své úvaze dokonce dál v tom smyslu, že vnos mezi manželi označuje *de facto* za darování *sui generis*, pakliže se u jeho vydání vychází ze souhlasu obou manželů. Pokud naopak souhlas absentuje, či je dokonce vyjádřen nesouhlas, pak návrat uvedené sumy přirovnává NS k situaci vzniku bezdůvodného obohacení, a to nikoliv ke dni zániku SJM, ale ke dni jeho vynaložení.

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. I. ÚS 318/06.

Nejvyšší soud pak dále rozebírá fungování smluvních vztahů obecně, kdy zdůrazňuje, že se zapůjčené půjčky vrací bez úroků, pokud není smlouveno jinak, a k běžným smluvním vztahům pak přirovnává vztah závazkového vztahu mezi jedním z manželů a „společným jměním“. NS přitom zdůrazňuje, že v době, kdy k investici (vnosu) dochází, neuvažuje „SJM“ tak, že by počítalo s výnosem. Mnohdy totiž v danou chvíli neuvažuje ani nad tím, že by měla být daná částka jakkoliv kompenzována, natož v rozsahu vyšším, než byla poskytnuta. Mezi další argumenty pro své následné závěry konstatuje Nejvyšší soud rovněž argumentaci, kterou fakticky užil odvolací soud ve druhém z výše citovaných rozsudků, aniž by v době vynesení svého rozhodnutí mohl znát závěr prvního z citovaných rozhodnutí NS, a totiž, že mezi investicí (vnosem) a zvýšením ceny věci zpravidla ani není vztah příčiny a následku, resp. že cena se zvyšuje v důsledku zcela jiných okolností objektivní povahy.

Za významnou skutečnost považuje NS též to, zda danou věc ve výlučném vlastnictví (typicky nemovitost) pak manželé společně užívají (čímž chce NS nepochybně navázat na „rozhodnutí o odbydlení“ ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 22 Cdo 3428/2020, které, jak pevně věřím, soudní judikatura brzy výkladem rozšíří nejen na platby hypoték, ale právě i na investice do společně užívaných nemovitostí, byť ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů).

Závěrem Nejvyšší soud dodává, že „**občanský zákoník nevychází ze zásady, že by se dluhy a pohledávky ‚valorizovaly‘ bez dalšího jen kvůli růstu hodnoty věci, které se týkají**“, a že tak tedy není v zásadě důvod takovou zásadu stanovit pro případy SJM, neb by tím bylo možné *de facto* dosáhnout zhodnocení vyššího než uložení financí v peněžním ústavu a investující manžel by navíc byl v nepřiměřené nejistotě, kolik bude fakticky jednou do SJM vracet. S ohledem na jednoznačné následné závěry soudu můžeme jen spekulovat nad tím, proč NS v daném odstavci svého rozhodnutí dodává, že tyto jeho závěry platí tím spíše pro investice učiněné před 1. 1. 2014. Máme to snad chápat tak, že investice učiněné po 1. 1. 2014 je třeba zkoumat méně kriticky? Osobně se domnívám, že ne, že závěry soudu dále potvrzují aplikaci právní věty daného rozhodnutí na jakékoliv investice učiněné za trvání manželství do odděleného majetku nebo z odděleného majetku do majetku společného, náznak odlišení investic do 1. 1. 2014 ale považují za nešťastný.

Lze tak shrnout, že NS tedy do své právní věty za citaci zákonného textu dodal, že ona valorizace, s ohledem na všechny jeho výše uvedené argumenty, proběhne, „jen pokud se tak účastníci dohodli“.

Vrátím-li se obecně k výše uvedeným konstatováním NS, za sebe mohu jen dodat, ano, občanský zákoník z dané zásady (valorizovat bez dohody) nevychází a ano, jeví se to nespravedlivé vůči manželovi, jenž by měl takovou investici do svého výlučného majetku zvýšenou (navíc zcela nevyzpytatelně) vracet, nicméně přesně toto dle mého mínění ze zákonného textu plyne ve vztahu k vypořádání SJM, jakkoliv se mi to nelíbí.

Navázání aplikace daného ustanovení na dohodu, neb se to tak v jiných vztazích „dělá“, jsem zcela upřímně neočekávala. Pokud SJM v době např. investice do výlučného majetku neuvažuje o její návratnosti, neuvažuje jistě ani nad tím, že by o investici (půjčce) uzavřelo dohodu o „úrocích“ či jakémkoliv jiném jejím zvýšení. Nečekám, že by tak v praxi bylo možné takové dohody očekávat. Pokud to snad soud mínil tak, že ona dohoda by mohla být uzavřena i *ex post*, tedy až v rámci vypořádání, pak se na danou úvahu dívám

značně skepticky, neboť u soudu se zpravidla setkáváme právě tehdy, kdy se o vypořádání zaniklé masy SJM partneři schopni dohodnout nejsou.

Věc se může jevit tak, že bychom měli poděkovat NS, že svým výkladem zjevnou nespravedlnost částečně vyřešil. Ale *de facto* tímto řešením vytvořil absurdní situaci, jež aplikaci daného zákonného textu vyloučila, protože v praxi takovou dohodu očekávat nelze. Je pravda, že právě vyloučení aplikace zákonného textu, v případě nepravých mezer v zákoně, jak již výše uvedeno, připustil přímo Ústavní soud.

Možná jsme si tak chtěli mnozí oddychnout, že tedy nemusíme nyní řešit složité otázky, které dané zákonné ustanovení implikuje, tedy např. jak budeme řešit postupné investice, mísení investic apod., neboť vše je tak *de facto* podmíněno onou zmíněnou dohodou.

Bohužel nešťastné zákonné úpravě se ale ani nyní nevyhne. NS nám totiž opět ponechal zadní vrátka naznačená v úvodu mého článku. NS totiž dále konstatoval, že pakliže by „*nezhlednění valorizace vnosu v důsledku zvýšení hodnoty věci, na kterou byl vynaložen a ke které došlo až později, po vynaložení vnosu, bylo v rozporu s dobrými mravy anebo vedlo ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění, bylo by třeba k těmto okolnostem přihlídnout v rámci stanovení výše podílu na společném majetku (tzv. disparita)*“. Tedy můžeme dále spekulovat nad tím, jaké typy situací bude možné pod uvedené vztáhnout a co přesně bude znamenat „*přihlídnout*“. Víme ale alespoň, že pak valorizace onoho vnosu bude zohledněna v rámci disparity podílů.

Uvedené závěry pak potvrzuje rovněž rozhodnutí vydané Nejvyšším soudem dne 30. 11. 2022, sp. zn. 22 Cdo 1765/2022, jež se týkalo pořízení nemovitosti, kdy celá kupní cena byla hrazena z výlučných prostředků.

Závěr

V úvodu mého článku jsem se zamýšlela nad členěním právních mezer v zákonném textu. Konstatovala jsem rovněž závěr Ústavního soudu, jenž dokonce připouští vyloučení aplikace zákona na základě označení zákonného textu za obsoletní, právě z důvodu využití teleologického výkladu nepravé mezery, k čemuž rozebírané rozhodnutí NS o valorizaci fakticky vedlo (být se zachováním výjimek). Kde je ale právní jistota účastníků řízení? Jak moc lze přijetí tak stěžejní judikatury předvídat? Po vydání v úvodu uvedených rozsudků NS jsem si vybavila situaci v roce 2020, kdy došlo k přijetí rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 1205/2019, jež změnilo okamžik, ke kterému jsme zkoumali stav věci, kterou jsme v rámci SJM vypořádávali.

I tehdy se jednalo o změnu, kterou patrně všichni vnímáme jako spravedlivou, ale obojí mě vede ke značné skepsi při výkladu zákonného textu. Za mě i toto rozhodnutí bylo logické a správné, ale opět jen těžko předvídatelné a opět s alibistickými „zadními vrátky“. Svým způsobem se ale NS nedivím, také bych měla obavu stoprocentně vyloučit něco, co z jazykového výkladu plyne, byť výklad teleologický nás navádí zcela jinam. Nicméně stanovovat očekávatelný výsledek soudních příj o vypořádání SJM, jenž po nás klienti zpravidla chtějí, mnohdy ještě před sepsáním návrhu na rozvod, se v poslední době stává loterií. Příčinou je nepochybně nekvalitní legislativa, jak k tomu ale účastníci řízení přijdou? Řečeno s trochou nadsázky, snad se raději vůbec nerozvádět, anebo nesezdávat? ❀

Přenesení působnosti provést organizační změnu na dozorčí radu – je to dobrý nápad?

Tento článek se zabývá otázkami souvisejícími s přenesením působnosti provést organizační změnu na dozorčí radu, a to v kontextu konkrétní úpravy stanov, s níž se autor setkal při své praxi. Článek se nejprve zabývá postavením orgánů obecně, dále zmiňuje řešenou konkrétní úpravu stanov, poté se podrobněji zabývá působností dozorčí rady obecně a pojmem „organizační změna“. Autor poté rozebírá některé varianty rozhodování orgánů společnosti o organizační změně za účinnosti předestřené úpravy stanov a dává odpovědi na předem vytyčené otázky ohledně právní možnosti dané úpravou stanov, její účelnosti a některých jejích důsledků.

JUDr. Jan Nemanský,
je advokátem a společníkem v AK
Chrenek, Toman, Kotrba.

V rámci své praxe jsem se setkal s různými úpravami rozdělení působnosti v akciové společnosti mezi dozorčí radu a představenstvo. Jsem si vědom toho, že nejen akciová společnost je nadána možností mít dozorčí radu, nicméně pro potřeby tohoto textu, zejména v zájmu jeho stručnosti a srozumitelnosti, od této možnosti odhlédnu. Níže se pokusím věnovat problematice, která zasahuje jak do práva korporátního, tak do práva pracovního.

Před nějakou dobou se mi do rukou dostaly stanov, které upravily působnost v rámci akciové společnosti tak, že explicitně svěřily působnost provést organizační změnu ve společnosti dozorčí radě místo představenstvu. V tomto článku bych se rád zamyslel nad tím, zda je taková úprava právně možná, účelná, a nad některými jejími právními důsledky.

Orgány akciové společnosti

Je naprostou notorií, že nejvyšším orgánem akciové společnosti je valná hromada. Z mnoha oblastí, které ve smyslu § 421 z. o. k.¹ patří do její působnosti, je pro obsah tohoto článku nejdůležitější možnost rozhodování o změně stanov.

Za stejně známou pak zcela jistě můžeme označit skutečnost, že v dualistickém systému přísluší obchodní vedení ve smyslu § 435 odst. 1 z. o. k. představenstvu, které je statutárním orgánem takové akciové společnosti.

Naproti tomu dozorčí rada je orgánem kontrolním,² jehož funkci definuje z. o. k. ve svém § 446 odst. 1 tak, že dozorčí rada dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti.

Konkrétní úprava stanov

Úprava stanov, které se budu věnovat, zní následovně: „Do působnosti dozorčí rady náleží, vedle dalších práv a povinností stanovených z. o. k. a těmito stanovami, zejména projednat a schválit organizační strukturu a organizační řád společnosti a jejich změny.“

Otázka, která se přímo nabízí, zní, **zda takovouto úpravou dochází k přenesení působnosti přijmout organizační změnu z představenstva na dozorčí radu?** I když by se mohlo zdát, že jde o otázku spíše akademickou, opak je pravdou, neboť přijetí organizační změny je zcela zásadním krokem, který ovlivňuje nejen vnitřní chod společnosti, ale i třetí osoby.

Je tomu tak proto, že **taková změna zakládá možnost výpovědi zaměstnanci ve smyslu § 52 písm. c) zák. práce.**³

Lze tedy dovodit, že takové rozhodnutí by nemělo přijímat představenstvo, ale dozorčí rada? Nebo je nutné, aby představenstvo zamýšlené změny nejprve projednalo s dozorčí radou? A pokud ano, má být součástí takového projednání i schválení těchto změn dozorčí radou? Bylo by v případě absence takového schválení možné takové ukončení pracovního poměru úspěšně napadnout jako neplatné v důsledku nepřijetí organizační změny k tomu příslušným orgánem?

Rozhodnutí o organizační změně činí v případě, kdy zaměstnavatelem je právnická osoba, zejména její statutární orgán, což potvrzuje jak odborná literatura,⁴ tak soudní praxe.⁵ Zkusme nyní odpovědět na otázku, zda lze za slovem zejména hledat možnost přesunu této působnosti na dozorčí radu.

Nejprve je ovšem nutné alespoň stručně shrnout obvyklou působnost dozorčí rady.

1 Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

2 J. Lasák: 2.1 Charakteristika a působnost dozorčí rady, in I. Štenglová, J. Dědič, J. Lasák, V. Pihera, D. Lála, L. Josková: Akciové společnosti, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2023, str. 559, marg. č. 1914.

3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

4 M. Janšová: § 52 [Výpovědní důvody], in K. Valentová, J. Procházka, M. Janšová, V. OdRobinová, D. Brůha a kol.: Zákoník práce, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2022, str. 196, marg. č. 22-23.

5 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2012, sp. zn. 21 Cdo 3762/2010.

Působnost dozorčí rady

Základní otázkou je, jaké jsou vlastně možnosti rozšíření působnosti dozorčí rady ve světle zákonné úpravy. Jinými slovy, **co dalšího je oprávněna dozorčí rada vykonávat kromě již zmíněného dohledu na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti.** V této souvislosti se jako vhodné jeví zmínit se o tom, že oproti úpravě obsažené v obchodním zákoníku neobsahuje z. o. k. povinnost upravit ve stanovách působnost dozorčí rady.⁶ Je tedy pouze na akcionářích, jakým způsobem a zda vůbec ve stanovách upraví působnost dozorčí rady nad rámec stanovený v zákonné úpravě.

V rámci z. o. k. lze nalézt několik ustanovení, která explicitně připouštějí možnost rozšíření působnosti dozorčí rady. V § 438 odst. 1 z. o. k. je stanoveno, že členy představenstva volí a odvolává valná hromada, ledaže stanovy určí, že tato působnost náleží dozorčí radě.⁷ V případě, že stanovy tuto působnost svěří dozorčí radě, mluvíme o tzv. „německém“ systému řízení akciové společnosti.⁸ V takovém případě pak podle druhého odstavce zmíněného ustanovení dozorčí rada schvaluje také smlouvy o výkonu funkce s jednotlivými členy představenstva.

Další možností rozšíření působnosti dozorčí rady je využití § 272 odst. 1 z. o. k., tedy podmínění převoditelnosti akcií na jméno ve stanovách souhlasem orgánu společnosti (tedy jednou z možností je i dozorčí rada) s tím, že stanovy mohou též určit, v jakých případech a za jakých podmínek je příslušný orgán společnosti povinen souhlas udělit, popř. v jakých případech je povinen souhlas odmítnout.

Pro nastíněný problém je nicméně nejzajímavější možnost obsažená v § 49 z. o. k. Stanovy podle uvedeného ustanovení mohou určit specifická jednání, u nichž je vyžadován předchozí souhlas kontrolního orgánu, v případě akciové společnosti s dualistickým vnitřním systémem tedy bezpochyby kontrolní rady.

Vše výše uvedené lze ve vztahu ke statutárnímu orgánu – představenstvu tedy shrnout tak, že primární funkcí dozorčí rady je výkon dohledu nad činností představenstva jako orgánu, který je zodpovědný za obchodní vedení společnosti,⁹ přičemž v případě, kdy je taková úprava přijata ve stanovách, může dozorčí rada odvolávat a volit jednotlivé členy představenstva a ve stanovených případech i udělovat či odmítnout souhlas s určitými jeho jednáními.¹⁰

Zároveň nelze zapomenout na to, že s ohledem na § 435 odst. 3 věta *in fine* z. o. k. není dozorčí rada oprávněna představenstvu udělovat jakékoli pokyny ohledně obchodního vedení společnosti.

6 K tomu srov. § 173 odst. 1 písm. g) zák. č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, a § 250 z. o. k.

7 Bez takového určení samozřejmě tato působnost patří valné hromadě i podle § 421 odst. 2 písm. e) z. o. k.

8 Op. cit. sub 2, str. 559, marg. č. 1913.

9 § 435 odst. 2 z. o. k.

10 Obdobně J. Lasák in J. Alexander, J. Arabasz, Z. Čáp, J. Dědič, T. Doležil, V. Filip, D. Hrabánek, J. Kříž, M. Kubík, D. Lála, J. Lasák, R. Marek, J. Mauleová, L. Němec a kol.: Zákon o obchodních korporacích: Komentář [Systém ASPI], Wolters Kluwer [cit. 2023-5-20], ASPI_ID KO90_2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

11 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1105/2001.

12 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

13 I. Štenglová: § 435 [Postavení představenstva], in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, 3. vydání, C. H. Beck, Praha 2020, str. 924, marg. č. 1.

14 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1352/2003.

Organizační změna

Pokud chceme dále prozkoumat možnosti přenesení působnosti představenstva provést organizační změnu ve společnosti na dozorčí radu, je třeba se zabývat i tím, co je ona organizační změna.

Organizační změna je zásadním předpokladem pro platnost výpovědi zaměstnavatele zaměstnanci podle § 52 písm. c) zák. práce, v němž je stanoveno, že zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď, stane-li se zaměstnanec nadbytečným vzhledem k rozhodnutí zaměstnavatele nebo příslušného orgánu o změně jeho úkolů, technického vybavení, o snížení stavu zaměstnanců za účelem zvýšení efektivnosti práce nebo o jiných organizačních změnách. Organizační změna je tedy taková změna, kterou se zaměstnavatel snaží o efektivnější řízení práce, resp. o účelnější využití svých zaměstnanců.

Předmětné stěžejní rozhodnutí musí být podle zmíněného ustanovení tedy přijato zaměstnavatelem nebo příslušným orgánem.

Soudní praxe vychází v tomto případě z předpokladu, že buď rozhoduje zaměstnavatel – fyzická osoba, nebo příslušný orgán zaměstnavatele – právnické osoby, nebo ten, kdo je k tomu oprávněn.¹¹ Příslušným orgánem je tedy myšlen především statutární orgán, což je plně v souladu s § 164 o. z.¹² (zástupčí oprávnění) a § 435 odst. 2 z. o. k. (obchodní vedení společnosti).¹³ Kromě samotného statutárního orgánu to pak mohou být i osoby pověřené statutárním orgánem k výkonu některých činností, typicky např. vedoucí zaměstnanci, resp. vedoucí organizačních složek (útvarů) zaměstnavatele.

Důležitou okolností, kterou je třeba uvést, je i to, že současná soudní doktrína dovodila, že **rozhodnutí o organizační změně není právním jednáním,** neboť nejde o takový projev vůle, s nímž by právní předpisy spojovaly změnu nebo zánik práv a povinností účastníků pracovněprávního vztahu. Jedná se pouze o skutečnost (tzv. faktický úkon), která je hmotněprávním předpokladem pro právní úkony tam, kde to právní předpisy stanoví, a která není sama o sobě způsobilá přivodit následky v právních vztazích účastníků pracovněprávního vztahu.¹⁴

Pro posuzovanou situaci je pak velmi důležitou otázkou, zda oním výše uvedeným příslušným orgánem může být dozorčí rada. Vzhledem k tomu, že dozorčí rada je bezpochyby orgánem společnosti, a navíc se při přijetí organizační změny nejedná o právní jednání, lze podle mého dospět k názoru, že **dozorčí rada může být orgánem, který je příslušný k rozhodnutí o organizační změně ve společnosti.**

Přijetí organizační změny dozorčí radou

Připomeňme si znovu znění stanov, jež bylo citováno na začátku tohoto textu: *„Do působnosti dozorčí rady náleží, vedle dalších práv a povinností stanovených z. o. k. a těmito stanovami, zejména projednat a schválit organizační strukturu a organizační řád společnosti a jejich změny.“*

Výše jsem se již zmínil o tom, že podle § 49 z. o. k. mohou stanovy určit specifická jednání, u nichž vyžadují předchozí souhlas dozorčí rady. Výše uvedený text stanov lze optikou tohoto ustanovení vykládat v zásadě dvojím způsobem.

Jednak se může jednat o situaci, kdy organizační změnu – slovy stanov změnu *„organizační struktury a organizačního řádu“* – připra-

ví obchodní vedení společnosti, tedy typicky statutární orgán. V takovém případě pak dozorčí rada plní přesně funkci danou jí z. o. k., tedy dohlíží na to, jakým způsobem plní statutární orgán – představenstvo – svou funkci. Pokud dozorčí rada takto připravenou organizační změnu schválí, představenstvu nic nebrání začít změny uvádět do života společnosti. Situací, kdy taková změna schválena dozorčí radou nebude, a představenstvo přesto organizační změnu přijme a začne ji uskutečňovat, se budu zabývat dále v textu.

Druhým možným výkladem je připuštění možnosti, že ono „*projednat a schválit*“ lze vztáhnout na dozorčí radu jako takovou. Tedy že se jedná o takové rozhodnutí, které přijala dozorčí rada bez jakéhokoli návrhu jiného orgánu společnosti. Mám za to, že v právním řádu nenacházíme oporu pro zákaz takové možnosti. Lze si tedy představit situaci, kdy dozorčí rada jako příslušný orgán ve smyslu § 52 písm. c) zák. práce přijme organizační změnu a představenstvo s ohledem na svěření této působnosti dozorčí radě už dále v této věci nijak nepostupuje, resp. postupuje přiměřeně tomu, že byla změněna organizační struktura a organizační řád společnosti. Tedy jedná dále vůči třetím osobám, pokud je to v důsledku změny v organizační struktuře třeba.

Předtím, než se dostanu k popisu důsledků obou výše uvedených postupů, bude dobré alespoň stručně rozebrat i situaci, kdy bude o organizační změně (za shodného znění stanov) rozhodovat představenstvo.

Přijetí organizační změny představenstvem bez schválení dozorčí radou

Mám za to, že pro případ, kdy představenstvo bez ohledu na znění stanov přijme příslušnou organizační změnu bez konzultace, resp. předchozího projednání a schválení dozorčí radou, musíme rozlišovat následky v zásadě dvojího typu – jednak vně společnosti (tedy zejména vůči zaměstnancům) a dovnitř společnosti (tedy vůči společnosti – zaměstnavateli – jako takové).

Z § 164 odst. 1 o. z. plyne, že člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Tímto ustanovením je tak statutárnímu orgánu pro vyloučení veškerých pochybností dáno generální zmocnění při zastupování právnické osoby. Jak vysvětlil Nejvyšší soud v usnesení ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. 29 Cdo 387/2016, právní úprava statutárního orgánu spadá do kategorie práva týkajícího se postavení osob ve smyslu § 1 odst. 2 o. z. (tzv. statusová úprava). Z tohoto důvodu se jedná o kogentní ustanovení, od něhož se nelze platně odchýlit.

V návaznosti na výše uvedené nelze opominout zásadní § 47 z. o. k., který stanoví, že omezení jednatelského oprávnění orgánu obchodní korporace společenskou smlouvou nebo jiným ujednáním nebo rozhodnutím orgánu obchodní korporace nejsou vůči třetím osobám účinná, i když byla zveřejněna. To, že probírané ustanovení stanov je omezením jednatelského oprávnění, je zřejmé a není třeba to nijak zvláště zdůrazňovat.

Zároveň, jde-li o případy omezení jednatelských oprávnění, lze s ohledem na shora uvedené konstatovat, že takové omezení může působit toliko ve vnitřním vztahu mezi společností a jejím statutárním orgánem. Takové omezení ovšem nevyvolává účinky vůči osobám stojícím vně společnosti, tedy ani vůči zaměstnancům společnosti, a to ani tehdy, je-li omezení jednatelských oprávnění promítnuto do stanov této společnosti. Lze konstatovat, že na uvedeném je shoda napříč odbornou veřejností, když k tomuto závěru dochází značná část odborné veřejnosti.¹⁵

Citovaná pasáž stanov je pak konkrétním projevem omezení jednatelského oprávnění, které u akciové společnosti náleží představenstvu ze zákona. Jestliže stanovy určí, že některá jednání či rozhodnutí musí statutární orgán předem předložit ke schválení dozorčí radě, je takovým omezením statutární orgán samozřejmě vázán. Nicméně nejedná-li představenstvo v souladu se stanoveným omezením a poruší-li je, nese důsledky z toho vzniklé, např. povinnost uhradit z toho vzniklou škodu. Avšak tohoto porušení se může domáhat pouze společnost sama, resp. její příslušný orgán, nikoli osoby stojící vně společnosti. Smyslem a účelem omezení jednatelského oprávnění může být pouze ochrana samotné právnické osoby, nikoli osob stojících mimo tuto právnickou osobu.

Zásadní pro posouzení dopadů schválení organizační změny bez projednání a schválení dozorčí radou je skutečnost, že případná absence schválení dozorčí rady nemá vliv na existenci představenstvem přijatého rozhodnutí jako takového ani na platnost právního jednání, které na jeho podkladě bylo učiněno.

Takový názor ostatně vyplývá i z ustálené judikatury Nejvyššího soudu, která obstála i v rámci ústavního přezkumu u Ústavního soudu.¹⁶

V řízení, v jehož rámci byl vynesena rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 21 Cdo 989/2020, byla řešena situace, kdy se bývalý zaměstnanec dovolával neplatnosti výpovědi z pracovního poměru s argumentem, že předchodí rozhodnutí zaměstnavatele, které bylo předpokladem žalobou sporované výpovědi, bylo přijato statutárním orgánem, ačkoli stanovy, resp. společenská smlouva, toto rozhodnutí svěřily do působnosti jiného orgánu společnosti – v tomto konkrétním případě nikoli dozorčí radě, ale valné hromadě.

Nejvyšší soud zopakoval, že rozhodnutí zaměstnavatele o organizačních změnách není právním úkonem a nelze je samo o sobě přezkoumávat z hlediska platnosti (ve smyslu § 37 až 39 o. z. a § 18 až 21 zák. práce). Proto, vznikne-li pochybnost, zda zaměstnavatel rozhodl o organizačních změnách, může se soud zabývat jen tím, zda takové rozhodnutí bylo skutečně přijato a zda je učinil ten, kdo je k tomu oprávněn. Ten, kdo je oprávněn činit jménem zaměstnavatele právní úkony, je také jménem zaměstnavatele oprávněn k tzv. faktickým úkonům, a i takové jeho jednání v tomto směru zaměstnavatele zavazuje. Protože právní úkony v pracovněprávních vztazích činí jménem právnické osoby především její statutární orgán, přísluší statutárnímu orgánu oprávnění rozhodnout o organizační změně ve smyslu zákoníku práce.

Ohledně toho, že předmětné jednatelské oprávnění bylo v tomto konkrétním případě omezeno společenskou smlouvou ve prospěch valné hromady, uvedl Nejvyšší soud, že při takové argumentaci není náležitě přihlíženo k tomu, že ve vztahu mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem, který se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, může případně omezení

15 Op. cit. sub 15, str. 155, marg. č. 2; dále P. Čech, P. Šuk: Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní), Bova Polygon, Praha 2016; dále J. Dědič: Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník, Právní rozhledy č. 15/2014; dále B. Havel: Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK), Právní rozhledy č. 8/2015.

16 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1105/2001, uveřejněný v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS, 16/2002, C 1139, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 2020, sp. zn. 21 Cdo 989/2020; ohledně přezkumu pak usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 7. 2021, sp. zn. III. ÚS 200/21.

jednatelských oprávnění působit pouze ve vzájemném vztahu mezi společnostmi a statutárním orgánem.

Jde totiž o to, že v tomto interním vztahu, prostřednictvím nejvyššího orgánu společnosti (valné hromady) v rozsahu a způsobem uvedeným ve společenské smlouvě, popř. ve stanovách, společníci vykonávají práva týkající se řízení společnosti a kontroly její činnosti, včetně toho, zda jednatelé při své činnosti respektovali stanovené omezení jednatelských oprávnění.

Jedná-li však společnost (zaměstnavatel) prostřednictvím svých statutárních orgánů navenek, je omezení jednatelských oprávnění společenskou smlouvou, stanovami nebo valnou hromadou vůči třetím osobám neúčinné, jak vyplývá z již výše uvedeného § 47 z. o. k., a proto v případě, kdy je organizační změna přijata tím, kdo je podle právních předpisů bez dalšího oprávněn k jejímu přijetí (tedy statutární orgán), není rozhodující, zda při takovém přijetí bylo či nebylo porušeno omezení dané v takové věci stanovami.

Z uvedeného pak vyplývá, že určitá působnost, v tomto případě vydávat rozhodnutí o organizačních změnách, může dle stanov společnosti náležet i jinému než statutárnímu orgánu společnosti (tedy i dozorčí radě).

Neméně důležitým faktem je, že **stanovy nemohou statutárnímu orgánu shora uvedenou působnost, která mu náleží přímo ze zákona, zcela odejmout nebo ji omezit s účinky vůči třetím osobám.**¹⁷

Důsledky různých postupů za probírané úpravy stanov

Vše výše uvedené lze promítnout do až tabulkového schématu:

a) Organizační změna **přijata** dozorčí radou

V takovém případě je organizační změna přijata správně v souladu se zákonem a stanovami. Případná výpověď daná zaměstnanci by měla obstát.¹⁸

b) Organizační změna přijata představenstvem a **schválená** dozorčí radou

I zde se jedná o přijetí zcela v souladu se zákonem a stanovami, a proto by případná výpověď daná zaměstnanci měla obstát.

c) Organizační změna přijata představenstvem a **neschválená** dozorčí radou

Zde již můžeme konstatovat, že organizační změna byla přijata v rozporu se stanovami, nicméně vzhledem k tomu, že se omezení jednatelského oprávnění nemůže dotýkat třetích osob, i v tomto případě by výpověď daná zaměstnanci měla být platná a obstát v případném soudním přezkumu.

d) Organizační změna přijata představenstvem a **nijak neprojednaná** dozorčí radou

Tento případ je shodný s prve uvedenou možností. Tedy přijetí je sice v rozporu se stanovami, nicméně případná výpověď by měla být platná.

Jak je vidět, nakonec dojdeme k závěru, že **v případech, kdy stanovy svěří působnost v otázce organizační změny, je pří-**

padná výpověď z důvodu uvedeného v § 52 písm. c) zák. práce vždy platná bez ohledu na to, který orgán ji přijal.

Pokud by tedy v uváděném případě nebyl dodržen postup předvídaný stanovami spočívající v projednání vnitřních organizačních změn a jejich následném schválení dozorčí radou žalované, nezpůsobuje tato skutečnost neplatnost výpovědi, neboť nedodržení uvedeného postupu lze napadnout pouze v rámci vnitřního vztahu společnost – statutární orgán, nikoli vně tohoto vztahu.

Uvedené omezení nemá účinky ve vztahu ke třetím osobám, tedy ani k zaměstnancům společnosti. Je tomu tak i proto, že zaměstnancům z uvedeného ustanovení stanov žádná práva nevyplývají.

Uvedené ovšem nelze vnímat tak, že porušení uvedeného ustanovení by bylo právně zcela bez významu a přijetí takového omezení ve stanovách tedy bez jakéhokoli smyslu.

Je pravda, že zaměstnanci případnou výpověď podanou na základě organizační změny schválené jen představenstvem bez souhlasu dozorčí rady úspěšně napadnout nemohou.

Nicméně svěření působnosti ohledně organizačních změn dozorčí radě je zcela jistě projevem kontroly společníků (akcionářů) společnosti nad jejich investicí ve společnosti. **Lze si tedy představit situaci, kdy by po takto nesprávně přijaté a následně realizované organizační změně členové statutárního orgánu odpovídali za škodu takovou změnou způsobenou.**

Vzhledem k tomu, za jakým účelem je organizační změna obvykle prováděna, by se mohlo jednat o případy, kdy nedojde k zefektivnění činnosti společnosti, příp. si lze představit i případ, kdy by společnost v důsledku organizační změny přišla o zaměstnance, který pro ni byl v rámci jejího fungování klíčový.

Není také bez zajímavosti, že i členové dozorčí rady mohou odpovídat za případně vzniklou újmu, a to podle § 49 z. o. k., kde v odst. 1 je stanoveno, že pokud kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárního orgánu, u kterých z. o. k. nebo společenská smlouva vyžadují jeho předchozí souhlas, nebo jestliže tento orgán zakáže statutárnímu orgánu určité jednání, odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře.

Odst. 2 uvedeného ustanovení řeší případy, kdy případná újma vznikne v případě, kdy kontrolní orgán souhlas k takovým jednáním statutárního orgánu dá, a to tím způsobem, že za takovou újmu odpovídají společně a nerozdílně ti členové kontrolního orgánu a statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře.

Jak je zřejmé, zásadním korektivem odpovědnosti je vždy jednání či nejednání s péčí řádného hospodáře.

Zajímavou otázkou v této souvislosti je zajisté, zda přechod odpovědnosti na členy dozorčí rady v případech uvedených v odstavci prvním uvedeného ustanovení (tedy u odmítnutí udělení souhlasu, resp. zákazu určitého jednání ze strany kontrolního orgánu) je konečný, či lze v případě, kdy se ukáže, že jednání členů kontrolního orgánu bylo v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře, uvažovat o odpovědnosti členů představenstva jakožto statutárního orgánu.

V literatuře se můžeme setkat jak s názorem, že se tato odpovědnost již zpět nevrací,¹⁹ tak s názorem, že statutární orgán musí i přes zákonný zákaz jednání podle § 49 jednat s péčí řádného hospodáře.²⁰ Osobně se přikláním k posléze uvedenému názoru, neboť mám za to, že členové statutárního orgánu jsou povinni jednat s péčí řádného hospodáře vždy.

17 Speciální úpravu v tomto směru může založit pouze zvláštní právní předpis, jak je tomu např. v případě škol, jejichž zřizovatelem je kraj.

18 Samozřejmě pro všechny uváděné varianty platí, že budou splněny i další podmínky, které jsou u tohoto výpovědního důvodu vymezeny.

19 Op. cit. sub 10.

20 I. Štenglová, B. Havel: § 49 [Souhlas kontrolního orgánu], in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 148, marg. č. 6.

Závěr

S ohledem na vše výše uvedené lze uzavřít, že **přenesení působnosti provést organizační změnu na dozorčí radu právně možné je.**

Z hlediska účelnosti se pak jeví, že v rámci fungování společnosti může mít takové přenesení působnosti určitou smysluplnou funkci, když tímto způsobem společníci (akcionáři) společnosti rozvrhnou působnost mezi orgány společnosti způsobem, který jim bude více vyhovovat.

Nicméně **z hlediska praktického se jeví takové uspořádání jako vcelku zbytné, neboť ve vztahu ke třetí straně (tedy „mimo“ společnost) toto přerozdělení působnosti nemá žádné účinky a ve vztahu dovnitř společnosti je nutné na každé jednání vždy nahlížet přes požadavek jednání s péčí řádného hospodáře**, což je ovšem požadavek, který platí i bez popsaného přerozdělení působnosti. V návaznosti na vše shora uvedené pak lze uzavřít, že následky řešeného přenesení působnosti jsou toliko dovnitř společnosti, nikoli navenek ve vztahu ke třetím osobám, za měšťnance nevyjímaje. ❖

Úvaha nad funkčností právní regulace tzv. černých skládek

Dnem 1. ledna 2021 nabyla účinnosti nová právní úprava nakládání s odpady, která nahradila právní úpravu dosavadní, představovanou zejména zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech. Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech (dále jen „zákon“), obsahuje nově mj. i právní regulaci tzv. černých skládek, tedy míst, na nichž došlo k nezákonnému soustředění odpadu. Následující text si klade za cíl nahlédnout na novou právní úpravu očima vlastníka pozemku, na němž došlo bez jeho vědomí k nezákonnému soustředění odpadu, tedy ke zřízení černé skládky, a zamyslet se nad funkčností této nové právní úpravy kromě jiného i z pohledu jejího souladu s některými ústavněprávními principy.

JUDr. Tomáš Grulich, Ph.D.,
působí jako právník v Prostějově.

Nezákonně soustředěným odpadem (a tedy i tzv. černou skládkou) se rozumí „odpad soustředěný mimo zařízení určené pro nakládání s odpady, nejde-li o shromažďování odpadu“.¹ Z uvedeného plyne, že nelegální („černá“) skládka může vzniknout prakticky na jakémkoli pozemku (není-li ovšem takový pozemek současně skládkou nebo není-li na něm provozováno zařízení určené pro nakládání s odpady), a to přirozeně většinou bez vědomí či souhlasu vlastníka takového pozemku.

Ust. § 14 zákona pak upravuje způsob, jak by se měl vlastník pozemku dotčeného skládkou zachovat a jaké povinnosti mu v této souvislosti vznikají, resp. mohou být uloženy. **Vlastník pozemku, který se dozví o nezákonně soustředěném odpadu, je v první řadě povinen oznámit tuto skutečnost bez zbytečného odkladu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu je odpad soustředěn**, a to bez ohledu na povahu takto soustředěného odpadu.² Vlastníkovi pozemku je tedy uloženo informovat obecní úřad obce s rozšířenou působností o vzniklém problému, a iniciovat tak případné další kroky obecního úřadu, v jejichž důsledku mu mohou být uloženy další povinnosti potenciálně spojené s nutností vynaložení nemalých nákladů na sanaci nelegální skládky,

kteřou nezaložil a jejímuž vzniku většinou ani nebyl schopen objektivně předejít.

Podle důvodové zprávy „*smyslem tohoto ustanovení není postihnout vlastníka pozemku, ale právě zajištění co nejvčasnějšího řešení vzniklé černé skládky. Zároveň lze předpokládat, že vlastník nemovitosti by měl mít sám zájem na tom, aby byl problém s černou skládkou umístěnou na jeho pozemku řešen.*“ S ohledem na další možnosti postupu obecního úřadu upravené v § 14 zákona je ovšem namísto obava, že dobré předsevzetí zákonodárce vyjádřené v důvodové zprávě zůstane nenaplněno, neboť ono řešení nelegální skládky může spočívat v uložení i velmi nákladných povinností právě takovému oznamovateli, takže o jeho upřímném zájmu na řešení problému, který sám nezpůsobil a za jehož vznik nenese odpovědnost, lze mít oprávněnou pochybnost.

Jestliže tedy vlastník pozemku dotčeného nelegální skládkou splní svou zákonnou oznamovací povinnost a **není-li možné zjistit osobu, která je za odpad odpovědná, vyzve obecní úřad obce s rozšířenou působností vlastníka pozemku k odklizení odpadu a jeho předání do zařízení určeného pro nakládání s odpady ve lhůtě 30 dnů** ode dne doručení výzvy.³ To, že osoba odpovědná za vznik nelegální skládky po sobě nezanechá informace umožňující její identifikaci, bude v praxi zřejmě spíše pravidlem nežli výjimkou. V takovém případě může tudíž vlastník dotčeného pozemku očekávat, že po splnění jeho výše uvedené oznamovací povinnosti mu bude adresována výzva k odklizení nelegální skládky, na jejíž existenci předtím sám upozornil. Nakolik bude tato perspektiva motivující ke splnění dané oznamovací povinnosti, je samozřejmě sporné.

1 Srov. § 11 odst. 2 písm. l) zákona.

2 Srov. § 14 odst. 2 zákona.

3 Srov. § 14 odst. 4 zákona.

A vlastníkovu pozemku bude patrně jen slabou útěchou možnost stanovení delší lhůty k odklizení odpadu a jeho předání do zařízení určeného pro nakládání s odpady „v odůvodněných případech“, stejně jako to, že dotčená obec může (leč nemusí) vlastníkovu pozemku „poskytnout součinnost při odklizení odpadu a jeho předání do zařízení určeného pro nakládání s odpady“.

Běžnému adresátovi právní normy obsažené v § 14 odst. 4 zákona může připadat jako logické, že výzvě obecního úřadu k odklizení odpadu bude korespondovat povinnost vlastníka dotčeného pozemku odpad skutečně odklídít. Ovšem tak tomu není. Zákon o odpadech v § 14 ani na jiném místě nestanoví vlastníkovu dotčeného pozemku povinnost výzvě vyhovět a ostatně ani v části šesté věnované problematice opatření k nápravě a přestupků není nevyhovění výzvě k odklizení odpadu dle § 14 odst. 4 zákona kvalifikováno jako přestupek.⁴ V praxi tak vznikne poměrně zvláštní situace, kdy obecní úřad bude vyzývat vlastníka pozemku dotčeného nelegální skládkou k jejímu odklizení s vědomím toho, že tento **vlastník není povinen uvedené výzvě vyhovět**.

Jediným smyslem této neobvyklé právní konstrukce je otevřít prostor pro postupy upravené v § 14 odst. 5 zákona, které mj. spočívají už i ve skutečném uložení některých povinností vlastníkovu dotčeného pozemku. **Dobrovolné nevyhovění výzvě k odklizení odpadu totiž dává obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností možnost zabezpečit odpad ohrožující životní prostředí před únikem škodlivin do okolního prostředí,⁵ nebo nezákonně soustředěný odpad odklídít a předat do zařízení určeného pro nakládání s odpady.⁶** Těmto oprávněním pak odpovídá povinnost vlastníka dotčeného pozemku strpět jejich výkon ze strany obecního úřadu obce s rozšířenou působností, tzn. zejména umožnit vstup pověřených osob na dotčený pozemek za účelem realizace příslušného oprávnění.⁷

Obecní úřad však rovněž může uložit vlastníkovu pozemku, aby na vlastní náklady zabezpečil místo, kde se nachází nezákonně soustředěný odpad, proti jeho dalšímu návozu.⁸ Zde se tedy již nejedná o povinnost pouze pasivně strpět určitá opatření ze strany obecního úřadu, nýbrž o povinnost k aktivnímu konání vlastníka pozemku, s nímž mohou být spojeny i nemalé náklady.

V této souvislosti je nutné si opět uvědomit, že to není vlastníka pozemku, kdo se dopustil protiprávního jednání a zřídil na svém pozemku černou skládku, nehledě k tomu, že v řadě případů bude pro něj objektivně nemožné vzniku takové skládky zabránit. Zakonodárce mu tak *de facto* ukládá povinnosti podílet se na nápravě protiprávního stavu, který nevyvolal a k jehož vzniku ani nemusel přispět. Jinak řečeno, výše uvedené povinnosti (a zejména pak povinnost k zabezpečení pozemku proti dalšímu návozu odpadu) jsou vlastníkovu pozemku ukládány proto, že třetí osoba (vlastník odpadu) se dopustila protiprávního jednání spočívajícího ve zřízení nele-

galní skládky na cizím pozemku a správní orgány nedokázaly včas předejít vzniku takové skládky a ani zjistit vlastníka takto nezákonně soustředěného odpadu. Vlastník pozemku tak má na vlastní náklady sanovat důsledky protiprávního jednání třetí osoby, kterému nebylo včas zabráněno a jehož pachatel nebyl správním orgánem zjištěn.

Klade se proto otázka, zdali takto koncipovaná právní úprava nezasahuje i do některých ústavně zaručených práv vlastníka dotčeného pozemku, zejména do práva vlastnit majetek.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je při vydávání rozhodnutí o uložení povinnosti k zabezpečení pozemku proti dalšímu návozu odpadu bezpochyby vázán mj. i zásadou přiměřenosti.⁹ Při aplikaci této zásady, která se bude promítat mj. i do požadovaného způsobu zabezpečení místa uložení nezákonně soustředěného odpadu, bude používat správní uvážení a mělo by se tak dít vždy s ohledem na okolnosti, za nichž jsou vlastníkovu dotčeného pozemku ukládány povinnosti vycházející z § 14 odst. 5 zákona, a současně s respektem k ústavně zaručeným právům tohoto vlastníka.¹⁰

Podle § 14 odst. 6 zákona nemusí vlastník pozemku splnit povinnost zabezpečit pozemek proti dalšímu návozu odpadu uloženou mu podle § 14 odst. 5 písm. a) zákona, pokud odpad na vlastní náklady předá do zařízení určeného pro nakládání s odpady do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým je mu taková povinnost uložena. Vlastníkovi dotčeného pozemku je tak dáována v podstatě druhá možnost k dobrovolnému vyklizení nelegální skládky z jeho pozemku, a to opět v jeho vlastní režii. Bude tak volit mezi alternativami – zabezpečením vlastního pozemku proti dalšímu návozu odpadu a odklizením tohoto odpadu, s tím, že každé z těchto řešení bude spojeno s vynaložením většího či menšího úsilí a nepochybně i finančních prostředků. Bude tedy záviset pouze na posouzení vlastníka pozemku, kterou z uvedených možností vyhodnotí jako pro něj výhodnější, resp. méně zatěžující, přičemž lze předpokládat, že v řadě případů bude pro něj výhodnější dát přednost určitému zabezpečení jeho pozemku před nezdílkou pracnou a finančně náročnou likvidací nelegální skládky.

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že **nový přístup k řešení problematiky tzv. černých skládek zakotvený v § 14 zákona o odpadech neřeší problematiku nezákonně soustředěného odpadu důsledně**. Stávající právní úprava otevírá prostor pro likvidaci nelegálně soustředěného odpadu v zásadě tím, že **poskytuje obcím možnost problém řešit, ať již zabezpečením odpadu, či přímo jeho odklizením**. V souvislosti s výskytem nelegálních skládek **nicméně není nikomu uložena povinnost zajistit jejich likvidaci, ačkoli je ze zákona patrná snaha vyvolat tlak na vlastníky pozemků dotčených nelegální skládkou k odstranění nezákonně soustředěného odpadu na jejich náklady**.

Nelze se tak zbavit dojmu, jako by stál přenašel iniciativu na své občany, resp. na vlastníky pozemků dotčených nelegálními skládkami, namísto toho, aby problematiku předcházení vzniku, sankcionování a odstraňování tzv. černých skládek řešil primárně zapojením orgánů státní správy. Takto zvolená koncepce s sebou nese riziko, že adresáti právní úpravy (a mezi nimi zejména vlastníci dotčených pozemků) ji nebudou respektovat, v důsledku čehož se právní úprava nakládání s nezákonně soustředěným odpadem obsažená v § 14 zákona bude mít se svým původně sledovaným účelem. Ze stávající právní úpravy tedy nikomu nevyplývá povinnost odstranit nezákonně soustředěný odpad. Za pozitivní posun lze nicméně považovat alespoň to, že oproti předchozí právní úpravě nakládání s odpady je předmětné problematice jistá pozornost vůbec věnována, ačkoli se nejedná o řešení optimální. ❖

4 A rovněž důvodová zpráva v této souvislosti uvádí, že „Pokud obecní úřad obce s rozšířenou působností nezjistí osobu odpovědnou za soustředěný odpad, vyzve vlastníka pozemku, aby **dobrovolně** odklídil odpad.“ (zvýraznění provedeno autorem).

5 Srov. § 14 odst. 5 písm. b) zákona.

6 Srov. § 14 odst. 5 písm. c) zákona.

7 Srov. § 14 odst. 6 zákona.

8 Srov. § 14 odst. 5 písm. a) zákona.

9 I v důvodové zprávě se konstatuje, že obecní úřad v rámci svého rozhodování „... musí brát ohled na skutečnost, že vlastník pozemku situaci nezpůsobil, povinnost musí odpovídat rizikům spojeným s dalším návozem odpadu a samozřejmě možnostem vlastníka takovou povinnost zajistit“.

10 Tzn. zejména s ohledem na jeho ústavně zaručené právo vlastnit majetek.

Nejvyšší soud:

Domácí násilí jako důvod pro disparitu podílů v řízení o vypořádání společného jmění manželů

Existenci domácího násilí jako okolnosti pro disparitu podílů v řízení o vypořádání společného jmění manželů je nutné posuzovat přísně podle individuálních okolností daného případu.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3652/2021

K věci:

Soud prvního stupně rozhodl o vypořádání společného jmění manželů („SJM“) – účastníků řízení, přičemž mj. snížil vypořádací podíl žalobce pro tzv. domácí násilí.

Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil. Mj. uvedl, že domácí násilí nemělo takovou četnost a intenzitu, aby vzhledem k dalším okolnostem věci v rozsudku uvedeným odvodnilo disparitu podílů.

Z odůvodnění:

Žalovaná navrhovala, aby žalobci byl přikázán menší podíl na vypořádávaném společném majetku s tím, že žalobce se vůči ní dopouštěl opakovaně násilí. Soud prvního stupně shledal podmínky pro disparitu z tohoto důvodu, „že žalobce minimálně desetkrát během trvání manželství účastníků uhodil žalovanou, tj. dal jí facku, rozsekl jí ret, uhodil ji do hlavy, a dokonce ji uhodil i pohrabáčem“. Odvolací soud však po rozsáhlém doplnění dokazování, resp. opakování některých důkazů, včetně výsledku účastníků, po „zvážení všech okolností případu, přihlédl k intenzitě prokázaného fyzického násilí žalobce vůči žalované, pouze třemi prokázanými atakami v poměru k době trvání manželství (24 let) a časovému rozsahu, ve kterém k němu mělo docházet, a k chování žalované, která, ačkoli mohla odejít od žalobce, zejména v době, kdy děti již na ní (rodičích) nebyly závislé, neodešla, přihlédl i k hospodaření žalobce za účelem ekonomického růstu a stability majetku rodiny“, a dospěl na rozdíl od soudu prvního stupně k závěru, že prokázané domácí násilí není v tomto konkrétním případě natolik negativní okolností, která by měla vést k úvaze o disparitě vypořádacích podílů.

V této souvislosti žalovaná široce polemizuje s hodnocením důkazů a se skutkovými zjištěními odvolacího soudu; zpochybňuje fakticky všechna skutková zjištění odvolacího soudu a tvrdí, že hodnocení důkazů je zjevně nepřiměřené. Současná právní úprava dovolacího řízení nepřipouští, aby dovolacím důvodem byla nesprávná skutková zjištění odvolacího soudu, resp. skutečnost, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

V rozsudku ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, publikovaném pod č. 63/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část civilní, Nejvyšší soud konstatoval, že domácí násilí je jednou

z okolností, které „mohou být podkladem pro případnou úvahu o disparitě podílů, byť ani ony vždy bez dalšího důvodem pro disparitu podílů být nemusí“.

Při vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů je třeba při úvaze o stanovení výše podílů zohlednit i skutečnost, že se účastník dopouštěl vůči členům rodiny násilného jednání (domácího násilí); přitom je třeba vzít do úvahy i jeho intenzitu, dobu trvání a všechny další okolnosti případu, které mohou mít vliv na posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 1137/2012, stejně v poměrech SJM např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. 22 Cdo 2661/2019).

Primárním účelem vypořádání SJM není potrestání jednoho z manželů za protiprávní jednání proti druhému; k tomu slouží prostředky trestního a přestupkového práva. **K domácímu násilí je třeba vždy přihlídnout, je však třeba brát kromě skutečností uvedených shora i dobu, která uplynula mezi násilným jednáním a rozvodem manželství, resp. ukončením společného bydlení.**

Z uvedeného se podává, že samotná okolnost, že jeden z manželů se dopustil násilí vůči druhému, ještě nemusí být důvodem pro disparitu podílů. **Je třeba vzít do úvahy i jeho intenzitu, dobu trvání a všechny další okolnosti případu, které mohou mít vliv na posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů.**

Dovolací soud přezkoumá naplnění podmínek pro odklon od principu rovnosti podílů při vypořádání SJM jen z toho pohledu, zda jsou relevantní úvahy soudů nižších stupňů řádně odůvodněny a nejsou-li zjevně nepřiměřené (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3636/2008, ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5228/2015, či ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 22 Cdo 2362/2018).

Pro řešení podmínek pro disparitu je třeba vždy posoudit všechny zjištěné okolnosti; nelze vytrhnout jen jeden z aspektů věci a činit z něj obecně platný princip. Je třeba vždy zvažovat všechny aspekty v jejich vzájemných souvislostech a přihlídnout zejména k jejich intenzitě, k době trvání, dopadu na rodinu a majetek. Otázky ohledně toho, zda nějaká skutečnost (např. výměna zámek u dveří, vykázaní syna z domu) nutně vede k rozhodnutí o disparitě podílů, tak nemožno založit přípustnost dovolání. Ta by však byla dána, kdyby úvaha odvolacího soudu o disparitě podílů tyto okolnosti hodnotila zjevně nepřiměřeně; tak tomu v této věci nebylo. Odvolací soud na základě provedeného dokazování zjistil, že manželství účastníků trvajících 24 let nebylo od počátku šťastné a spokojené, nebylo však zjištěno, kdo byl hlavním iniciátorem hádek („vztah nebyl černobílý“), trpěli jimi však nepochybně oba (i žalobce vyhledal odbornou psychologickou pomoc, a to i společně s žalovanou). Nicméně rodina žila běž-

ným životem, účastníci se střídali v odvozu dětí do školy, společně doma uklízeli, i žalobce vařil a pral.

Podle odvolacího soudu „žalobce velmi dobře hospodařil s finančními prostředky a majetek účastníků rozšiřoval a spravoval tak, že nevykazoval ke dni rozvodu manželství žádné závazky. Na takovémto hospodaření profitovala i žalovaná.“ Rodina jezdila často na společně dovolené, byla s žalobcem i na paraglidingovém zájezdu. Žalovaná jezdila na dovolené i sama, se synem či se svým otcem. Z příjmů žalobce byly hrazeny všechny podstatné výdaje jako náklady na bydlení, hypotéky, dovolené, kurzy a potřeby spojené se školou dětí, žalovaná hradila běžné výdaje a nákupy. Děti dostávaly kapesné, studovaly – při vynaložení vysokých nákladů – v zahraničí. Účastníci čerpali celkem čtyři hypotéky, které byly spláceny z účtů žalobce. Všichni členové rodiny měli stavební spoření. Žalobce i žalovaná jezdili osobními vozy; žalobce hradil i výlohy spojené s provozem vozu, který žalovaná užívala. Tento způsob života byl umožněn nadstandardními příjmy žalobce – od roku 2008 byl měsíční příjem žalobce cca 110 000 Kč, v roce 2016 v rozmezí 115 000 až 135 000 Kč, příjem žalované činil cca 22 000 Kč. Dne 10. 9. 2018, tedy až v průběhu řízení o vypořádání SJM a celkem dlouho poté, co se ze společného domu odstěhovala (2016), podala žalovaná trestní oznámení na žalobce ve věci narušování osobní svobody. V oznámení mj. uvedla, že byla „velmi pravděpodobně“ vystavena ze strany žalobce domácímu násilí; hlavním důvodem však bylo tvrzení, že žalobce jí výměnou zámků vchodových dveří bránil v užívání domu. Žalobce nebyl za domácí násilí v trestním řízení nijak postižen.

Prokázáno bylo trojí napadení žalované, naposledy v roce 2011; žalovaná se od žalobce odstěhovala v roce 2016, až po rozvodu manželství. Přestože žalovaná byla ve vztahu submisivní, chování žalobce nemělo trvalý a zásadní dopad na její zdraví či psychiku, jak vyplynulo ze závěrů znaleckých posudků i z výpovědi znalců v odvolacím řízení; u žalované nebyl zjištěn posttraumatický syndrom či znaky charakteristické pro oběti domácího násilí.

Za této situace není úvaha odvolacího soudu o tom, že v této věci navzdory třem prokázaným fyzickým útokům nejsou podmínky pro disparitu podílů z tohoto důvodu, zjevně nepřiměřená; **rozhodnutí odvolacího soudu tak není v rozporu s judikaturou dovolacího soudu.**

Komentář:

Publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu je dalším **příspěvkem do mozaiky judikatury k tzv. disparitě podílů v řízení o vypořádání společného jmění manželů.**¹ V souvislosti se skutečnostmi rozhodnými pro disparitu podílů soudní praxe vždy zdůrazňovala, že musí jít o okolnosti, které se promítají buď do péče o rodinu a její členy, anebo mají majetkový dopad do společného jmění. Jednou z nemnoha výjimek, kdy bylo lze o disparitě

1 V současné době je dokončován rozsáhlý článek na téma disparity podílů pro časopis Soudní rozhledy, který mapuje veškerou aktuální rozhodovací praxi Nejvyššího soudu k okolnostem významným či nepodstatným pro úvahu soudu o disparitě podílů v řízení o vypořádání společného jmění manželů.

2 <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-vladni-navrh-zakona-o-domacim-nasilii-zlepsiochranu-obeti-205280/#>.

uvažovat bez ohledu na uvedené dopady, bylo domácí násilí, které judikatura považovala za tak negativní jev, že mohl opodstatňovat disparitu sám o sobě. Vždy se však zohledňovala potřeba posouzení individuálních okolností případu, protože ani domácí násilí automaticky nezakládalo důvod pro disparitu.

To je ostatně i případ publikovaného rozhodnutí, které nakonec dospělo k závěru, že podmínky pro disparitu dány nejsou, i když k jisté formě domácího násilí došlo. **Proti rozhodnutím odvolacího a dovolacího soudu v této věci byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 23. 5. 2023, sp. zn. III. ÚS 3188/22.** Ve vztahu k závěrům o vlivu domácího násilí na disparitu podílů uvedl, že se soudy s argumenty uplatňovanými stěžovatelkou vypořádaly závěry, které nejsou neudržitelné. Byť Ústavní soud zdůraznil zřejmou citlivost celé věci, současně také poukázal na to, že je zapotřebí vzít v úvahu jak daný případ – jeho majetkoprávní povahu, tak i průběh celého řízení jakožto uzavřeného celku se závěrem, že nedošlo k žádnému zásahu do práva na spravedlivý proces.

Aktuální vládní návrh zákona o domácím násilí² výslovně předpokládá novelu občanského zákoníku stanovující domácí násilí jako kritérium, k němuž musí být přihlíženo při rozhodování o svěřeni dítěte do péče a při rozhodování o vypořádání společného jmění manželů při rozvodu. Je zřejmé, že jde o obdobnou úvahu, kterou slovenská právní úprava obsahuje v poměrech zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví, kde v § 142 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb. výslovně zdůrazňuje, že při úvaze o tom, komu má být věc přikázána, soud přihledne k násilnému jednání jednoho spoluvlastníka vůči spoluvlastníkům ostatním. **Novelizaci občanského zákoníku v daném ohledu však není třeba považovat za nezbytnou.**

O tom, že domácí násilí je okolností, ke které se v řízení o vypořádání společného jmění manželů přihlíží, nikdy v soudní praxi nepanovaly pochybnosti a její případné zakotvení by představovalo nekoncepční zásah do stávající úpravy. I v poměrech úpravy podílového spoluvlastnictví zákon výslovně „odboural“ tzv. zákonná hlediska rozhodná při úvaze o přikázání věci některému ze spoluvlastníků (účelné využití věci, velikost spoluvlastnického podílu) a ponechal na soudní praxi, aby v jednotlivém případě posoudila splnění podmínek při přikázání věci, aniž by zakotvení některých hledisek výslovně tato kritéria favorizovalo. Ostatně samotné domácí násilí je bez problémů podřaditelné pod již existující § 742 odst. 1 písm. e) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“), podle kterého soud při vypořádání přihledne k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost. Je nepochybné, že domácí násilí je pod uvedené ustanovení podřaditelné jako forma porušení této péče. To je ostatně v souladu i s § 3 odst. 1 písm. a) o. z., podle kterého soukromé právo spočívá mj. na zásadě, že každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokátnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Nejvyššího soudu www.nsoud.cz:

Ústavní soud:

K uplatnění zásady kontradiktornosti řízení při rozhodování soudu o nákladech řízení a k právu vyjádřit se k (ne)uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř.

Zásada kontradiktornosti řízení se uplatní i při rozhodování soudu o nákladech řízení. Účastníci řízení musejí mít podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod reálnou možnost předstříit relevantní právní i skutkovou argumentaci, což je třeba posuzovat vždy s ohledem na okolnosti a průběh řízení a vzhledem k jeho účastníkům (např. zda jde o osoby práva znalé nebo zda jsou kvalifikovaně zastoupeny, či nikoliv).

Předpokladem jejího naplnění je, že účastník řízení musí mít možnost seznámit se s argumenty protistrany, která se uplatnění § 150 o. s. ř. domáhá; tam, kde soud zvažuje aplikaci tohoto ustanovení ex officio, příp. má-li v úmyslu zohlednit (i) jiné skutečnosti, než které uplatnila protistrana, je nezbytné, aby účastníka (alespoň rámcově) seznámil s důvody, které ho k postupu podle uvedeného ustanovení vedou, nejde-li o takové důvody, o jejichž relevanci není pochyb a které se dostatečně zřetelně podávají pro účastníky z dosavadního průběhu řízení.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2023, sp. zn. IV. ÚS 3227/22

V předmětné věci **okresní soud zamítl žalobu vedlejšího účastníka na zaplacení částky 2 592 000 Kč s příslušenstvím** (výrok I.) a **uložil mu povinnost zaplatit žalovaným stěžovatelům** podle § 142 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), **náhradu nákladů řízení ve výši 755 500 Kč** (výrok II.). Okresní soud dospěl k závěru, že nárok vedlejšího účastníka vůči stěžovateli je promlčen a stěžovatelka není ve sporu pasivně legitimována. Jde-li o rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, okresní soud neshledal, že by zde byly důvody hodné zvláštního zřetele pro nepřiznání nákladů, přičemž upozornil, že na počátku řízení dal najevo právní názor, jak celou záležitost bude posuzovat, a přesto vedlejší účastník na žalobě setrval.

Vedlejší účastník napadl rozsudek okresního soudu v plném rozsahu odvoláním, avšak před zahájením odvolacího jednání před krajským soudem vzal odvolání do výroku I. zpět. Stěžovatelé, kromě argumentace k meritu věci, k návrhu vedlejšího účastníka obsaženého v dovolání, aby bylo o nákladech řízení rozhodnuto podle § 150 o. s. ř., uvedli, že důvody zvláštního zřetele hodné pro postup podle § 150 o. s. ř. v této věci nejsou dány a že je třeba rozhodovat podle § 142 o. s. ř. Současně se však práva na náhradu jedné poloviny nákladů přiznaných okresním soudem vzdali, stejně jako nároku na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Krajský soud napadeným usnesením řízení o odvolání vedlejšího účastníka proti výroku I. rozsudku okresního soudu

podle § 207 odst. 2 o. s. ř. zastavil (výrok I.). Odvoláním rovněž **napadený výrok II. změnil tak, že stěžovatelům náhradu nákladů řízení nepřiznal** (výrok II.), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok III.). **Na rozdíl od okresního soudu dospěl krajský soud k závěru, že v posuzované věci jsou dány důvody zvláštního zřetele hodné pro postup podle § 150 o. s. ř.** Ty podle krajského soudu spočívají jednak v poměrech účastníků, jednak v projednávané věci. Jde-li o první důvod, krajský soud zmínil okolnosti, resp. důvody, vzniku vedlejšího účastníka (stavební bytové družstvo) a jeho pozici vůči stěžovatelům (advokáti, správci konkursní podstaty), přičemž shledal, že je třeba ho považovat za slabší stranu, jakož i to, že naopak stěžovatelům nepřiznáním náhrady nákladů řízení nevznikne žádná újma, neboť jim přísluší za výkon funkce správce konkursní podstaty odměna, která zahrnuje i jejich činnost při řešení sporů, a jsou-li oba advokáty, jejich zastoupení advokátkou ze stejné advokátní kanceláře představuje nadbytečné plýtvání. Jde-li o druhý důvod, krajský soud poukázal na legitimní očekávání vedlejšího účastníka, že bude uznána investice X. Y. do nemovitosti specifikované v rozhodnutí, který ji s ohledem na nedostatek finančních prostředků nemohl odkoupit, a to na rozdíl od ostatních klientů úpadkyně a členů vedlejšího účastníka, kteří domy odkoupili, a proto se také vedlejší účastník rozhodl nepodávat vylučovací žalobu.

Podanou ústavní stížností se stěžovatelé domáhali zrušení výroku II. usnesení krajského soudu, neboť tvrdili, že jím bylo porušeno jejich základní právo na spravedlivý (sc. řádný) proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

(dále jen „Listina“), právo na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny a „právo rovnosti“ zaručené v čl. 37 odst. 3 Listiny. Stěžovatelé v první řadě napadli procesní postup krajského soudu, který předcházel vydání napadeného rozhodnutí. **Měli za to, že z práva na řádný proces vyplývá povinnost soudu vytvořit pro účastníka řízení procesní prostor k tomu, aby se vyjádřil k eventuálnímu uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř. a aby v tomto ohledu mohl v odvolacím jednání vznášet tvrzení či důkazní návrhy.** Z průběhu jednání u krajského soudu pak podle stěžovatelů vyplývá, že takový prostor nebyl vytvořen, neboť krajský soud argumentaci vedlejšího účastníka nevyhodnotil jako irelevantní z hlediska § 150 o. s. ř., v důsledku čehož nepřistoupil ani k poučení vedlejšího účastníka podle § 118a odst. 1 a 2 o. s. ř., natož aby poučil stěžovatele. Stěžovatelé tak neměli možnost se před vydáním napadeného rozhodnutí seznámit se skutečnostmi, na základě nichž hodlal krajský soud přistoupit k použití § 150 o. s. ř., reagovat na ně svými námitkami, tvrzeními a důkazními návrhy. Nemohli reagovat ani v průběhu odvolacího řízení, neboť vedlejší účastník vzal odvolání proti výroku I., tj. výroku ve věci samé, zpět, setrval na odvolání proti výroku II. rozsudku okresního soudu a okresní soud žádné důvody pro postup podle § 150 o. s. ř. neshledal. Důvody použití § 150 o. s. ř. se stěžovatelé tak dozvěděli až poté, co bylo ve věci rozhodnuto. V další části ústavní stížnosti stěžovatelé poukázali na chybné skutkové závěry krajského soudu a na nesprávnost nebo nesrozumitelnost jeho úvah při použití § 150 o. s. ř.

Ústavní soud poukázal na to, že Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v rozsudku ze dne 5. 9. 2013 ve věci *Čepek proti České republice*, stížnost č. 9815/10, uvedl, že i část civilního řízení, týkající se nákladů řízení, musí být zohledněna při určení, zda toto řízení ve svém celku vyhovělo požadavku spravedlnosti; na rozhodování o nákladech řízení je proto čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) použitelný.

Řádně vedené soudní řízení podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny či spravedlivého procesu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy zahrnuje podle Ústavního soudu, stejně jako ESLP, také právo na kontradiktorní řízení, ze kterého vyplývá právo účastníků seznámit se s každým důkazem nebo vyjádřením, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit. **Zásada kontradiktornosti řízení vyžaduje, aby soudy nezakládaly svá rozhodnutí na skutkových nebo právních otázkách, které nebyly projednány během soudního řízení, a způsobily takový obrat, že ho nemohl předpokládat ani bdělý účastník. Uvedené zásady se vztahují i na spory o nákladech řízení.** Jde sice o druhotný aspekt procesu, což může odůvodnit skutečnost, že soud není povinen umožnit projednání všech skutkových a právních skutečností určujících pro jeho rozhodování o tomto aspektu sporu. Zásada kontradiktornosti však nesmí být zcela pomínuta. I když možnost účastníků vyjádřit své stanovisko k nákladům řízení může být omezena, neměli by být překvapeni nečekaným a nepředvídaným obratem.

Zmíněný procesní prostor je podle Ústavního soudu třeba chápat v materiálním smyslu, tedy jako reálnou možnost uplatnění relevantní právní i skutkové argumentace. Splnění této podmínky je třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní průběh toho kterého soudního řízení a vzhledem k osobám

jeho účastníků (např. zda jde o osoby práva znalé nebo zda jsou kvalifikovaně zastoupeny, či nikoliv). Předpokladem jejího naplnění je, že účastník řízení musí mít možnost seznámit se s argumenty protistrany, která se uplatnění § 150 o. s. ř. domáhá; tam, kde soud zvažuje aplikaci tohoto ustanovení *ex officio*, případně má-li v úmyslu zohlednit (i) jiné skutečnosti, než které uplatnila protistrana, je nezbytné, aby účastníka (alespoň rámcově) seznámil s důvody, které jej k postupu podle uvedeného ustanovení vedou. Nelze sice vyloučit, že v některých případech postačí upozornění na možnost aplikace § 150 o. s. ř., pak se ale takové důvody (o jejichž relevanci nemůže být vážnějších pochyb) musí dostatečně zřetelně podávat z dosavadního průběhu řízení.

Ústavní soud poukázal na to, že vedlejší účastník se sice v odvolacím řízení postupu podle § 150 o. s. ř. domáhal, důvodem pro to však měla zjevně být „neúčelnost“ vynaložení nákladů na právní zastoupení s ohledem na to, že stěžovatelé jsou sami advokáty. Tato skutečnost však je rozhodná z hlediska posouzení podle § 142 odst. 1 o. s. ř., přičemž ani z napadeného usnesení neplyne, že by důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení byla jejich „neúčelnost“ (nanejvýš mohlo jít o jeden z celé řady dalších důvodů). Ústavní soud rovněž neshledal, že by stěžovatelé mohli seznat případné důvody jinak. Okresní soud se sice zabýval možností použití § 150 o. s. ř., v tomto bodě však nejenže stručně uzavřel, že žádné důvody nezjistil, ale současně poukázal na to, že od počátku řízení dal vedlejšímu účastníkovi najevo svůj právní názor a že ten přesto na žalobě setrval.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti nedospěl Ústavní soud k závěru, že by postup vedlejšího účastníka v soudním řízení mohl vést stěžovatele, a to i při zachování maximální procesní bdělosti, k uplatnění argumentace, jež by byla ve vztahu k důvodům, na nichž krajský soud použil § 150 o. s. ř. založil, relevantní. Stejně tak ani z protokolu o jednání neplyne, že by krajský soud jakýmkoliv způsobem naznačil, že by v některých skutečnostech, vyšlých v řízení najevo a odlišných od těch, na které vedlejší účastník poukázal, mohl spatřovat „*důvody zvláštního zřetele hodné*“ ve smyslu tohoto ustanovení. Poukazoval-li krajský soud na to, že stěžovatelé se na tomto jednání vyjádřili, že žádné důvody použití uvedeného ustanovení nespátřují, nepovažoval Ústavní soud samotnou tuto skutečnost za podstatnou, neboť šlo o zvláštní případ, kdy stěžovatelé důvody uplatněné krajským soudem nemohli předjímat, a tudíž se k nim nemohli ani vyjádřit.

Ústavní soud shledal námitku stěžovatelů, že nedostali potřebný procesní prostor k tomu, aby se vyjádřili k návrhu vedlejšího účastníka na postup podle § 150 o. s. ř. a aby v tomto ohledu mohli v odvolacím jednání vznášet tvrzení či důkazní návrhy, důvodnou. To se v odvolacím řízení nestalo, a to zjevně na úkor ústavně zaručeného práva na řádně vedené soudní řízení podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 38 odst. 2 Listiny.

Ústavní soud proto uzavřel, že stěžovatelům byla možnost skutkové a právní argumentace upřena, přičemž není důvod pochybovat o tom, že kdyby tomu tak nebylo, stěžovatelé by svou rozsáhlou argumentaci, jak je zahrnuta do ústavní stížnosti, uplatnili již v odvolacím řízení. Ústavní soud se přitom nepovažoval být oprávněn se její důvodností zabývat, neboť posuzování naplnění podmínek § 150 o. s. ř. náleží výlučně obecným soudům. Přitom je z výše uvedeného (zejména z argumentace ve vyjádření vedlejšího účastníka a repliky stěžovatelů) zřejmé,

že právě v důsledku tohoto procesního pochybení krajského soudu by se věc z hlediska meritorního vlastně měla řešit až v řízení před Ústavním soudem, kde byla teprve předložena argumentace, kterou měl posoudit již krajský soud. Ústavní soud proto současně upozornil, že svým rozhodnutím zásadně nemíni posouzení sporné otázky krajským soudem jakkoliv předjímat, a po skončení řízení mu věcnou správnost (zákonnost) takového posouzení přezkoumávat nepřisluší, neboť nejde o referenční hledisko ústavněprávního přezkumu.

Z uvedených důvodů **Ústavní soud ústavní stížnosti stěžovatelů vyhověl a napadený výrok II. usnesení krajského soudu**

zrušil. Vzhledem k tomu, že došlo ke „znovuotevření“ odvolacího řízení, Ústavní soud současně zrušil i jeho výrok III. o nákladech odvolacího řízení.

✦ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D., asistentka soudce Ústavního soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

Ústavní soud:

Soudní ochrana osob se zdravotním postižením před diskriminací v pracovněprávních vztazích

Splnila-li stěžovatelka svoji povinnost tvrzení a povinnost důkazní, bylo na zaměstnavateli, aby tvrdil a prokázal, že ve vztahu ke stěžovatelce neporušil zásadu rovného zacházení, resp. že se stěžovatelkou bylo zacházeno rovným způsobem jako s ostatními zaměstnanci ve srovnatelné situaci (přímá diskriminace), že existoval legitimní, nediskriminační důvod k takovému, z objektivního hlediska nerovnému zacházení (nepřímá diskriminace), a též že učinil přiměřená opatření (za účelem odstranění objektivní nevýhody stěžovatelky, spočívající ve zrakovém postižení), umožňující stěžovatelce přístup k zaměstnání ve smyslu ust. § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona. Porušení povinnosti přijmout přiměřené opatření za účelem odstranění individuálního hendikepu (nevýhody) zdravotně postižené osoby, ledaže by takové opatření pro zaměstnavatele znamenalo nepřiměřené zatížení, představuje zvláštní formu nepřímé diskriminace, již se musí obecné soudy při řádném zjišťování skutkového stavu rovněž zabývat.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2022, sp. zn. IV. ÚS 366/21

Ústavní soud vydal dne 20. 12. 2022 nález sp. zn. IV. ÚS 366/21, kterým bylo zrušeno usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020, č. j. 21 Cdo 1436/2020-759, a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 2. 2020, č. j. 19 Co 889/2019-717. Předmětnými rozhodnutími bylo porušeno základní právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Shrnutí skutkového stavu

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která působila jako pedagožka u vedlejšího účastníka. **Stěžovatelka je osobou zdravotně postiženou, která se domáhala soudní ochrany před diskriminací v pracovněprávním vztahu, a to z důvodu jejího zdravotního omezení.** Tato diskriminace spočívala ve vymezených jednáních

vedlejší účastnice, přičemž podle stěžovatelky započala s nástupem nové ředitelky. Ze strany vedlejší účastnice následně stěžovatelka obdržela výpověď z pracovního poměru pro nadbytečnost. Stěžovatelka s výpovědí nesouhlasila, a proto se obrátila na obecné soudy, kde se domáhala náhrady nemajetkové újmy a ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích pro její zdravotní postižení. **Stěžovatelka argumentovala především tím, že skutečným motivem výpovědi nebyla nadbytečnost, ale snaha vedlejší účastnice zbavit se stěžovatelky právě pro její zdravotní omezení.**

Rozhodnutí soudu prvního stupně, soudu odvolacího a soudu dovolacího

Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 25. 2. 2019, č. j. 23 C 276/2017-492, ve výroku I. uložil vedlejší účastnici zaplatit stěžovatelce částku ve výši 75 000 Kč a ve výroku II. byla žaloba co do částky ve výši 125 000 Kč zamítnuta. Soud prvního stupně po-

soudil věc po právní stránce jak podle zák. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů, tak podle zák. č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů, a to vzhledem ke zdravotnímu omezení stěžovatelky, které spočívá ve vrozené oční vadě. **Soud prvního stupně dospěl na základě provedeného dokazování k závěru, že vedlejší účastnice se dopustila vůči stěžovateli několika diskriminačních jednání ve smyslu antidiskriminačního zákona.** Soud prvního stupně jako diskriminační jednání shledal zejména výpověď danou stěžovatelce z pracovního poměru pro nadbytečnost, nepřidělování přímé pedagogické činnosti, odpírání přístupu do informačního systému vedlejší účastnice, nařízení mimořádné pracovnělékařské prohlídky pouhý den předem, a na toto navazující podání vytykácího dopisu. Soud prvního stupně věc uzavřel tak, že s ohledem na závažnost diskriminačních jednání, snížení důstojnosti stěžovatelky a utrpenou psychickou újmu přiznal stěžovateli přiměřené zadostiučinění v částce ve výši 75 000 Kč.

Krajský soud v Českých Budějovicích, jako soud odvolací, však rozsudkem ze dne 25. 2. 2020, č. j. 19 Co 889/2019-717, rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu na uložení povinnosti vedlejší účastnici zaplatit stěžovateli částku ve výši 75 000 Kč ve výroku I. zamítl. Výrok II. rozsudku soudu prvního stupně byl potvrzen. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně zaujal odlišný postoj k záměru a motivaci vedlejší účastnice zbavit se stěžovatelky pro její zdravotní omezení. Taková motivace podle něj z provedeného dokazování nevyplývala. **Vedlejší účastníci uváděné důvody vedoucí k výpovědi z pracovního poměru považoval odvolací soud za legitimní a věcně podložené, tedy nikoliv diskriminační.**

Nejvyšší soud posléze usnesením ze dne 25. 11. 2020, č. j. 21 Cdo 1436/2020-759, **dovolání stěžovatelky odmítl.** Dle stěžovatelky se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Tento však uvedl, že nemá za to, že by se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe, neboť s ohledem na skutková zjištění, na nichž je rozhodnutí odvolacího soudu založeno, jedním dílem na řešenou situaci nedopadají a druhým dílem jde o rozpor toliko zdánlivý, neboť ve skutečnosti je rozhodnutí odvolacího soudu s touto judikaturou v souladu.

Odůvodnění Ústavního soudu

V posuzované věci se stěžovatelka domáhala soudní ochrany před diskriminací v pracovněprávním vztahu z důvodu jejího zdravotního postižení, spočívající ve vymezených jednáních vedlejší účastnice.

Ústavní soud nejprve připomněl, že pro posouzení diskriminace je ústavním východiskem čl. 1, resp. čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, které upravují základní princip rovnosti jako kategorii relativní, která připouští určité zákonem založené nerovnosti, avšak pouze jsou-li pro to dány ústavně akceptovatelné a legitimní, věcné důvody. Existence takových důvodů pak musí vyplynout z poměrování mezi principem rovnosti a důvodem pro odlišné zacházení se zaměstnanci.¹

Právní úpravu principu rovnosti a zákazu diskriminace v rámci pracovněprávní úpravy nalezneme v ust. § 16 a 17 zák. práce a dále

v antidiskriminačním zákoně, který vymezuje diskriminaci, její jednotlivé formy a právní prostředky ochrany. Ohledně osob se zdravotním postižením pak zákoník práce ukládá zaměstnavateli povinnost pro tyto zaměstnance zajišťovat na svůj náklad technickými a organizačními opatřeními zejména potřebnou úpravu pracovních podmínek, úpravu pracovišť, zřízení chráněných pracovních míst, zaučení nebo zaškolení těchto zaměstnanců a zvyšování jejich kvalifikace při výkonu jejich pravidelného zaměstnání.

Definici rovného zacházení nalezneme v antidiskriminačním zákoně jako právo nebyť diskriminován z určitých vymezených důvodů, přičemž je třeba rozlišovat diskriminaci přímou a nepřímou. V ust. § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona je pak upravena zvláštní forma diskriminace, a to z důvodu zdravotního postižení, kterou představuje odmítnutí nebo opomenutí přijmout přiměřené opatření, aby měla osoba se zdravotním omezením přístup k určitému zaměstnání, k výkonu pracovní činnosti a dalším aspektům zaměstnávání, ledaže by takové opatření představovalo pro zaměstnavatele nepřiměřené zatížení. Jako vodítko pro rozhodování o nepřiměřenosti zatížení pro zaměstnavatele slouží ust. § 3 odst. 3 antidiskriminačního zákona. Tyto mohou spočívat v tom, že zaměstnavatel provede opatření, na jejichž základě si zdravotně postižená osoba udrží své zaměstnání. Jedná se rovněž o opatření organizačního nebo vzdělávacího charakteru, což odráží chápání pojmu přeměřené uspořádání ve smyslu odstranění různých překážek bránících plnému a účinnému zapojení zdravotně postižených osob do profesního života na rovnoprávném základě s ostatními pracovníky.²

Ústavní soud v tomto ohledu dále připomíná, že v diskriminačních sporech nelze opomenout, že zde dochází k uplatnění speciálního pravidla dokazování, a to přesunu důkazního břemene na stranu žalovanou, která, pakliže chce být ve sporu úspěšná, je povinna tvrdit a prokázat, že zásada rovného zacházení nebyla porušena, tedy že její rozhodnutí je odůvodněno přípustnými důvody, a nikoliv důvody diskriminačními. Toto pravidlo představuje výjimku z obecného principu dokazování obsaženou v ust. § 120 o. s. ř., dle kterého platí, že účastník nese důkazní břemeno ke skutečnostem, které tvrdí.

Ústavní soud dále judikuje, že ohledně procesu dokazování a následného hodnocení důkazů v diskriminačních sporech jsou součástí práva na soudní ochranu i určité minimální požadavky ve vztahu k hodnocení důkazů soudy nižších instancí. Skutkové závěry musí mít především rozumný základ v provedeném dokazování a důvody, na nichž takové rozhodnutí stojí, musí být patrné z odůvodnění jejich rozhodnutí. V opačném případě, tedy při nerespektování těchto požadavků, by mohl být dán závěr o porušení práva účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

V případě diskriminace z důvodu zdravotního postižení jsou tedy obecné soudy – po přenesení důkazního břemene na žalovanou podle § 133a o. s. ř. – povinny náležitě a pečlivě zvážit a hodnotit jednotlivé skutečnosti ve své úplnosti a logické návaznosti. Pakliže tedy dle Ústavního soudu splnila stěžovatelka svou povinnost tvrzení a důkazní, **bylo na vedlejší účastnici, aby v řízení tvrdila a prokázala, že ve vztahu ke stěžovateli neporušila zásadu rovného zacházení, tedy že se stěžovatelkou bylo zacházeno rovným způsobem jako s ostatními zaměstnanci ve srovnatelné pozici, že existoval legitimní (nediskriminační) důvod k takovému z objektivního hlediska nerovnému zacházení a též že učinila přiměřená opatření umožňující stěžovateli přístup k zaměstnání ve smyslu ust. § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.** Ústavní soud pak dodává, že **porušení povinnosti přijmout přiměřená opatření za účelem odstranění hendikepu zdra-**

1 Viz nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 36/93, a ze dne 8. 10. 2015, sp. zn. III. ÚS 880/15.

2 Srov. rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. 4. 2013 ve věci C-335/11 a C-337/11.

votně postižené osoby představuje zvláštní formu nepřímé diskriminace, kterou se musí obecné soudy při řádném zjišťování skutkového stavu rovněž zabývat, ledaže by takové opatření pro zaměstnavatele představovalo nepřiměřené zatížení.

Dle Ústavního soudu stěžovatelka svými tvrzeními splnila svou povinnost tvrdit, že došlo k jednání vykazujícímu objektivní znaky diskriminace, tedy k určitému nerovnému zacházení oproti jiným zaměstnancům, a to právě z důvodu zdravotního postižení. Tímto tvrzeným motivem došlo k přesunu důkazního břemene na stranu žalovanou, tedy stěžovatelka tyto skutečnosti již prokazovat nemusí, neboť se zde uplatní vyvratitelná domněnka.

Podle Ústavního soudu se však obecné soudy řádně nevypořádaly se skutečností, zda vedlejší účastnice splnila povinnost tvrzení a důkazní, a podařilo se jí tak prokázat, že v případě stěžovatelkou tvrzených diskriminačních jednání učinila ve smyslu ust. § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona vhodná opatření, umožňující stěžovatelce přístup k zaměstnání či pracovní činnosti, v návaznosti na vedlejší účastnici přijatá opatření jinak odůvodněná legitimním cílem. Ústavní soud pak v této návaznosti konstatoval, že v případě výpovědi pro nadbytečnost se obecné soudy nevypořádaly s tím, zda vedlejší účastnice prokázala, že učinila dostatečná opatření k zajištění plného zapojení stěžovatelky do pracovního procesu a před ukončením pracovního poměru výpovědi jí nabídla snížení pracovního úvazku či skončení pracovního poměru dohodou, jako tomu bylo u ostatních zaměstnanců dotčených navazujícími organizačními změnami, popř. aby prokázala legitimitu jinak nerovného zacházení.

Ohledně jednání spočívajícího v nařízení mimořádné zdravotní prohlídky pouhý den předem a v následné výtce porušení pracovních povinností pak Ústavní soud vytýká obecným soudům, že se řádně nezabývaly zjištěním, zda vedlejší účastnice, i přes včasnou a odůvodněnou omluvu stěžovatelky, prokázala, že obdobným způsobem jedná s ohledem na zachování zásady rovnosti se všemi zaměstnanci, a současně, zda učinila vhodná opatření za účelem odstranění nerovnosti mezi přístupem ke zrakově postižené stěžovatelce a ostatním zaměstnancům v souvislosti s předáním vytykáčím dopisu.

Ústavní soud v uvedeném nálezu dále zdůraznil, že z učiněných skutkových zjištění nikterak tyto skutečnosti nevyplývají, tedy přijetí, příp. opomenutí přijmout přiměřená opatření, bude třeba, pakliže je to možné, hodnotit u jednotlivých stěžovatelkou tvrzených diskriminačních jednání a až teprve v kontextu zjištěných skutečností posoudit, zda bylo se stěžovatelkou zacházeno rovným způsobem, příp. zda existoval legitimní důvod k nerovnému zacházení.

Pochybení též Ústavní soud spatřuje v nedostatečném odůvodnění napadených rozhodnutí odvolacího soudu a soudu prvního stupně, právě pokud jde o legitimitu postupu vedlejší účastnice při ukončení pracovního poměru výpovědi pro nadbytečnost. Pro úplnost je dobré rovněž připomenout, že na základě konstantní judikatury Ústavního soudu je součástí práva na soudní ochranu požadavek na řádné odůvodnění soudního rozhodnutí. Řádné a logické odůvodnění rozhodnutí má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit jakoukoliv libovůli, neboť absence takového řádného odůvodnění pak zakládá nejen nepřezkoumatelnost takového rozhodnutí, ale převážně též protiústavnost. Pakliže totiž nejsou zřejmé důvody daného rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování.³

Ústavní soud závěrem připomíná, že obecné soudy jsou v intencích

práva na soudní ochranu při hodnocení legitimitu postupu vedlejší účastnice povinny vypořádat se se vším, co v průběhu řízení vyšlo najevo a co tvrdí účastníci řízení, má-li to vztah k projednávané věci.

Ústavní soud tedy dospěl k závěru, že **v posuzované věci se obecné soudy dostatečně nevypořádaly s argumentací stěžovatelky a současně pominuly komplexní hodnocení jednotlivých skutečností ve své úplnosti a logické návaznosti, což mohlo mít vliv právě na posouzení oprávněnosti postupu vedlejší účastnice.**

Závěr

Lze tedy uzavřít, že v daném případě Ústavní soud ve svém nálezu považuje odůvodnění provedená obecnými soudy co do kritérií volby nadbytečných zaměstnanců za nedostačující a nezohledňující všechny aspekty, které v řízení vyšly najevo. Dle Ústavního soudu pak ve spojení s nedostatečným hodnocením, zda vůbec vedlejší účastnice unesla břemeno tvrzení a břemeno důkazní ve smyslu ust. § 133a o. s. ř., došlo rozhodnutí k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Komentář:

Autor, který před Ústavním soudem v této věci zastupoval stěžovatelku, se **plně ztotožňuje s názory vyslovenými Ústavním soudem**, přičemž má rovněž za to, že porušení povinnosti přijmout přiměřená opatření za účelem odstranění nevýhody zdravotně postižené osoby představuje určitou formu nepřímé diskriminace, neboť pakliže tak není činěno, je s osobou zdravotně postiženou jednáno v rozporu se zásadou rovného zacházení. S ohledem na skutečnost, že při těchto sporech dochází k přesunu důkazního břemene, je pak na samotném žalovaném, aby v řízení prokázal, že ve vztahu k žalobci nikterak neporušil shora uvedenou zásadu rovného zacházení.

Zároveň nezbývá než souhlasit, že součástí práva na soudní ochranu je požadavek na řádné a logické odůvodnění takového rozhodnutí. Dodržování této povinnosti obecnými soudy má zajistit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů, přičemž je zapotřebí vyloučit jakoukoliv jejich libovůli.

Dle autora jsou pak obecné soudy povinny pečlivě hodnotit jednotlivé skutečnosti, řádně se vypořádat jak s jednotlivými argumentačními tvrzeními účastníků řízení, tak s jednotlivými provedenými důkazy a ty jsou následně povinny v logických a racionálních souvislostech řádně v rozhodnutí odůvodnit. Není-li takové rozhodnutí řádně odůvodněno, je tím založena jeho nepřezkoumatelnost a rovněž je v rozporu s konstantní judikaturou Ústavního soudu, neboť nejsou-li řádně uvedeny důvody, na nichž je rozhodnutí postaveno; svědčí to o libovůli soudního rozhodování, která je však v právním státě nepřijatelná, avšak dle autora v praxi bohužel nikoliv výjimečná.

❖ Rozhodnutí zpracoval JUDr. MARTIN SLOBODNÍK, Ph.D., LL.M., vedoucí advokát ve společnosti Slobodník & Partners s. r. o., advokátní kancelář, a odborný asistent na Katedře managementu a práva na Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

³ Nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 4. 9. 2002, sp. zn. I. ÚS 113/02, a ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 1891/13.

Celý judikát najdete v systému NALUS na stránkách Ústavního soudu www.usoud.cz:

Nejvyšší správní soud:

Oprávnění osoby zúčastněné na řízení k podání kasační stížnosti proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu či zastavení řízení

Osoba zúčastněná na řízení nemá aktivní procesní legitimaci k podání návrhu na přezkum rozhodnutí soudu ve správním soudnictví, kterým se odmítá návrh nebo zastavuje řízení.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2023, č. j. 6 As 105/2021-72

K věci:

Jádrem sporu bylo, **zda je osoba zúčastněná na řízení ve smyslu § 34 s. ř. s. nebo osoba, která se tohoto postavení domáhá, osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.**

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 23. 4. 2020, č. j. 14 A 41/2020-111, byla zrušena mimořádná opatření odpůrce ze dne 23. 3. 2020, č. j. MZDR 12745/2020-1/MIN/KAN, ze dne 26. 3. 2020, č. j. MZDR 13361/2020-1/MIN/KAN, ze dne 15. 4. 2020, č. j. MZDR 16195/2020-1/MIN/KAN, a ze dne 17. 4. 2020, č. j. MZDR 16193/2020-2/MIN/KAN (výroky I až IV); zároveň městský soud odmítl návrh ve vztahu k mimořádným opatřením odpůrce ze dne 23. 3. 2020, č. j. MZDR 12746/2020-1/MIN/KAN, a ze dne 15. 4. 2020, č. j. MZDR 16193/2020-1/MIN/KAN (výrok V).

Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 26. 2. 2021, č. j. 6 As 114/2020-63, rozhodl, že výroky I až IV rozsudku městského soudu se zrušují a věc se v tomto rozsahu vrací městskému soudu k dalšímu řízení. Po vrácení věci tedy zůstala předmětem přezkumu mimořádná opatření odpůrce ze dne 23. 3. 2020, č. j. MZDR 12745/2020-1/MIN/KAN, ze dne 26. 3. 2020, č. j. MZDR 13361/2020-1/MIN/KAN, ze dne 15. 4. 2020, č. j. MZDR 16195/2020-1/MIN/KAN, a ze dne 17. 4. 2020, č. j. MZDR 16193/2020-2/MIN/KAN.

V dalším řízení před městským soudem požádala V. Z. o příznivé postavení osoby zúčastněné na řízení. Městský soud její žádosti nevyhověl. Tento svůj postup odůvodnil mj. hospodárností řízení za dané procesní situace, když návrh na zahájení řízení musel tak jako tak odmítnout.

Ve svém konečném rozhodnutí totiž **městský soud vyšel z toho, že nelze meritorně rozhodovat o návrhu na zrušení takového opatření obecné povahy, jež bylo v mezidobí zrušeno**, a to ani tehdy, pokud ke dni podání návrhu takové opatření obecné povahy existovalo a k jeho zániku (zrušení) došlo až v průběhu řízení před soudem. Pokud bylo opatření obecné povahy zrušeno, neexistuje předmět řízení, o němž by soud mohl rozhodnout, a návrh směřující proti takovému opatření je nutně odmítnout z důvodu neodstranitelného nedostatku podmínky řízení [§ 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s.].

Proti tomuto usnesení podala V. Z. (stěžovatelka) kasační stížnost, v níž namítla jeho nezákonnost zejména z důvodu, že s ní nebylo jednáno jako s osobou zúčastněnou na řízení, přestože se o toto své postavení přihlásila.

Šestý senát, kterému byla věc přidělena, zjistil při předběžném posouzení, že v judikatuře Nejvyššího správního soudu existují rozporné právní názory na rozhodnou otázku posuzované věci, totiž zda je osoba zúčastněná na řízení ve smyslu § 34 s. ř. s. nebo osoba, která se tohoto postavení domáhá, osobou oprávněnou k podání kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu kasační stížnost odmítl.

Z odůvodnění:

Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že je-li kasační stížností napadeno usnesení o odmítnutí návrhu či usnesení o zastavení řízení, přicházejí pro stěžovatele v úvahu z povahy věci pouze kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., spočívající v tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu či zastavení řízení (srov. rozsudek ze dne 21. 4. 2005, č. j. 3 Azs 33/2004-98, č. 625/2005 Sb. NSS, či pozdější rozsudky ze dne 5. 1. 2006, č. j. 2 As 45/2005-65, a ze dne 16. 5. 2012, č. j. 4 As 24/2012-18). Kasační námitky směřující k meritu věci jsou proto bezpředmětné. **Krajský soud se v případě odmítnutí žaloby či zastavení řízení o žalobě meritem věci vůbec nezabývá.** Jestliže jsou totiž v řízení před krajským soudem splněny podmínky pro odmítnutí návrhu či zastavení řízení, pak z povahy procesní úpravy v soudním řádu správním vyplývá, že nejsou splněny podmínky pro věcný přezkum předmětu řízení.

Jak správně poukazuje šestý senát, **v takovém případě pak ani nemůže dojít k zásahu do veřejných subjektivních práv osoby zúčastněné na řízení, ani osoby, která se tohoto postavení domáhá.** V případě odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení představuje jediný zásah do práv účastníků řízení to, že návrh nebude věcně přezkoumán a posouzen. Jedná se o zásah související s právem disponovat řízením. Jediným účastníkem, který disponuje řízením před krajským soudem, je navrhovatel. Kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. tak chrání právo domáhat se přezkumu napadeného správního aktu, tvrzené nečinnosti nebo jiného jednání či opomenutí orgánu veřejné správy soudem, a tedy svědčí pouze osobě, která se takového přezkumu domáhá (čl. 36 odst. 2 Listiny).

Osoba zúčastněná na řízení tak v případě odmítnutí návrhu pro nesplnění podmínek řízení podle § 46 s. ř. s. nebude přímo dotčena na svých veřejných subjektivních právech. Není to ona, kdo se domáhá soudní ochrany, a nepřisluší jí tak ani bránit toto vylučné právo navrhovatele.

V opačném případě by bylo možné usuzovat, že se osoba zúčastněná na řízení může bránit kasační stížností např. i v situaci, kdy by krajský soud zastavoval řízení pro zpětvzetí návrhu, navzdory explicitnímu projevu vůle navrhovatele jako osoby s právem dispozice řízením. Takový výklad by zjevně překračoval meze ochrany, kterou zákon poskytuje osobám, jež jsou samy oprávněny domáhat se přezkumu rozhodnutí orgánu veřejné správy soudem, avšak neučiní tak. Tento závěr ostatně učinil Nejvyšší správní soud v již citovaném usnesení č. j. 1 Afs 133/2008-110, byť pouze jako *obiter dictum*, ve vztahu k přezkumu zákonnosti rozhodnutí soudu o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Nezaplacení soudního poplatku přitom není ničím jiným než implicitním vyjádřením vůle osoby s právem disponovat řízením.

K postavení samotné stěžovatelky je třeba poznamenat, že pro účely posouzení přípustnosti její kasační stížnosti nebylo třeba vyřešit otázku, zda byla v řízení před krajským soudem vskutku osobou zúčastněnou na řízení. Ať již by jí byla, nebo nikoli, její kasační stížnost proti odmítnutí návrhu podané jinou osobou by byla v každém případě podána osobou k tomu zjevně neoprávněnou. Pouze na okraj proto postačí poznamenat, že pokud stěžovatelka v kasační stížnosti odvozuje své postavení osoby zúčastněné na řízení od právního zájmu na výsledku řízení, protože uplatnila nárok na náhradu nemajetkové újmy, pak taková okolnost sama o sobě nestačí. K založení postavení osoby zúčastněné na řízení zásadně nestačí existence „pouhého“ právního zájmu na výsledku soudního řízení (rozsudek NSS ze dne 29. 8. 2013, č. j. 8 As 136/2012-62). Kritériem pro založení takového postavení je pouze bezprostřední dotčení na hmotných právech a povinnostech osoby, která se jej domáhá. V rozsudcích ze dne 5. 12. 2017, č. j. 1 Afs 58/2017-42, č. 3686/2018 Sb. NSS, a ze dne 10. 7. 2018, č. j. 4 As 149/2017-121, č. 3767/2018 Sb. NSS, rozšířený senát dovozil v případě insolvenčního správce postavení osoby zúčastněné na řízení z důvodu právního zájmu. Je však třeba vzít v úvahu specifické postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení, jehož funkcí je především reprezentovat práva insolvenčních věřitelů, a proto by tato rozhodnutí neměla být vykládána jako ústup od požadavku bezprostředního dotčení na právech (shodně též T. Kocourek: § 34, in Z. Kühn, T. Kocourek a kol.: Soudní řád správní, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2019, str. 192).

Nejvyšší správní soud proto, stejně jako městský soud v řízení o návrhu na zrušení opatření obecné povahy, dále nezkoumal, zda a do jaké míry mohla být stěžovatelka napadenými opatřeními obecné povahy dotčena na právech, a zda tedy skutečně mohla být osobou zúčastněnou na řízení. Pro účely rozhodnutí o návrhu i rozhodnutí o kasační stížnosti stačilo označit ji jednoznačně jejími osobními údaji, aniž bylo nutné její procesní postavení dále specifikovat.

Osoba zúčastněná na řízení (§ 34 s. ř. s.) nemá aktivní procesní legitimaci k podání návrhu na přezkum rozhodnutí soudu ve správ-

ním soudnictví, kterým se odmítá návrh nebo zastavuje řízení. Kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu, kterým se odmítá návrh nebo zastavuje řízení [§ 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.], osobou zúčastněnou na řízení nebo osobou, která se takového postavení domáhá, je podání učiněné osobou k tomu zjevně neoprávněnou ve smyslu § 46 odst. 1 písm. c) s. ř. s.

Komentář:

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu reagoval na rozdílnou praxi senátů Nejvyššího správního soudu. Podle rozsudků Nejvyššího správního soudu č. j. 7 As 272/2014-46, 1 As 211/2017-173 a 9 As 34/2021-50 byla považována kasační stížnost osoby zúčastněné na řízení z důvodu dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. implicitně za přípustnou, na rozdíl např. od rozsudku č. j. 2 As 53/2006-79.

Rozšířený senát se přiklonil ke druhému uvedenému názoru, tedy že osoba zúčastněná na řízení není legitimována k podání kasační stížnosti proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu nebo zastavení řízení. To souvisí mj. i s rozdílným chápáním účastníků a osob zúčastněných na řízení v soudním řízení správním.

Osoby zúčastněné na řízení jsou subjekty soudního řízení správního, tedy nositeli práv a povinností, jimiž vstupují do procesních vztahů a vykonávají vliv na průběh řízení ve věcech správního soudnictví, odlišnými od účastníků řízení ve smyslu § 33 s. ř. s. Pro účastenství těchto třetích osob klade zákon dvě podmínky, které musí být splněny kumulativně. První je to, že musí jít o osobu, která je přímo dotčena ve svých právech a povinnostech vydáním napadeného správního rozhodnutí, resp. nečinností správního orgánu, a dále musí jít o osobu, která může být přímo dotčena zrušením správního rozhodnutí soudem či vydáním soudního rozhodnutí podle návrhu, byť sama není účastníkem řízení. Tuto podmínku splní ten, kdo včas výslovně oznámí, že bude v řízení práva osoby zúčastněné na řízení uplatňovat.¹

Osoba zúčastněná na řízení má poměrně obsáhlá procesní práva a povinnosti, ale např. oproti samotným účastníkům nemá právo na nařízení soudního jednání, pokud všichni účastníci řízení souhlasí s projednáním a rozhodnutím věci bez jednání a současně soud neshledá nutnost jednání nařizovat kvůli provádění dokazování (rozsudek KS v Ústí nad Labem sp. zn. 40 A 3/2012).

Vyložený názor rozšířeného senátu koresponduje s jeho judikaturou o povinnosti soudu vyrozumět o probíhající řízení osoby připadající v úvahu jako osoby zúčastněné na řízení. Tuto povinnost soud nemá, odmítá-li žalobu (rozsudek NSS sp. zn. 1 As 55/2010) **či zastavuje řízení pro zpětvzetí nebo pro nezaplacení soudního poplatku** (rozsudek NSS ze dne 12. 5. 2009, sp. zn. 8 Afs 29/2009).

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na Katedře civilního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, a Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

1 T. Blažek, J. Jirásek, P. Molek, P. Pospíšil, V. Sochorová, P. Šebek: Soudní řád správní, Online komentář, C. H. Beck, Praha 2016, komentář k § 34 s. ř. s.

Soudní dvůr EU:

Zohlednění *ex officio* v trestních věcech

Právo EU v zásadě nebrání tomu, aby bylo vnitrostátnímu soudu zakázáno zohlednit i bez návrhu porušení povinnosti neprodleně informovat podezřelého o jeho právu nevypovídat. Je však dále třeba, aby podezřelý nebyl zbaven konkrétní a účinné možnosti mít přístup k obhájci, v případě potřeby prostřednictvím právní pomoci, a aby měl – stejně jako případně jeho obhájce – právo nahlížet do spisu a namítnout toto porušení v přiměřené lhůtě.

Rozsudek SD EU ze dne 22. 6. 2023 ve věci C-660/21, K. B. a F. S.

Dvě osoby, jež se v noci nacházely poblíž nákladního vozidla na parkovišti jednoho podniku, upoutaly pozornost příslušníků kriminální policie, kteří ihned zahájili vyšetřování v souvislosti s přistižením při krádeži pohonných hmot. Tyto osoby byly na místě vyslechnuty, aniž byly poučeny o svých právech, a poté byly vzaty do vazby. Až o chvíli později obdržely tyto osoby poučení o svých právech, zejména o právu nevypovídat.

V rámci trestního řízení má Tribunal correctionnel de Villefranche-sur-Saône (trestní soud ve Villefranche-sur-Saône, Francie) za to, že z důvodu tohoto opožděného poučení o právech byla porušena práva obviněných, která jsou zaručena unijním právem. Za těchto podmínek by prohledání vozidla, zadržení podezřelých osob a všechny úkony z toho vyplývající měly být v zásadě zneplatněny. Nicméně se jeví, že francouzský Cour de cassation (Kasační soud) vyložil trestní řád v tom smyslu, že zakazuje soudcům rozhodujícím o skutkových i právních otázkách zohlednit bez návrhu porušení povinnosti neprodleně informovat podezřelého nebo obviněného o jeho právu nevypovídat. Trestní soud se proto Soudního dvora táže, zda unijní právo brání takovému zákazu zohlednění *ex officio*.

V rozsudku Soudní dvůr rozhodl, že **zákaz, aby trestní soud rozhodující o skutkových i právních otázkách i bez návrhu zohlednil dotčené porušení za účelem prohlášení neplatnosti trestního řízení, je v zásadě v souladu s právem na účinnou právní ochranu a spravedlivé projednání věci, jakož i právem na obhajobu, pokud podezřelý nebo obviněný osoby nebo jejich obhájce měly konkrétní a účinnou možnost namítnout dotyčné porušení v přiměřené lhůtě a byl jim za tímto účelem poskytnut přístup ke spisu.**

Soudní dvůr však zdůraznil, že za účelem zajištění užitečného účinku práva nevypovídat platí tento závěr **pouze tehdy, pokud**

podezřelý nebo obviněný osoby měly během lhůty, která jim je poskytnuta k uplatnění takového porušení, konkrétně a účinně právo na přístup k obhájci, jak je zakotveno unijním právem a usnadněno mechanismem právní pomoci. Soudní dvůr dále upřesnil, že i když se tyto osoby této možnosti vzdají, v zásadě jim přísluší nést případné důsledky tohoto vzdání se, pokud k němu došlo za podmínek stanovených unijním právem. Unijní právo zejména stanoví, že podezřelý nebo obviněný osobě musí být jednoduchou a přístupnou formou ústně či písemně poskytnuty jasné a dostatečné informace o obsahu práva na přístup k obhájci a případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva a že rozhodnutí vzdát se svého práva musí být učiněno dobrovolně a jednoznačně.

♣ Red.

Sledujte ČAK
na sociálních sítích:

www.twitter.com/CAK_cz
a www.linkedin.com

Mnoho dalších soudních rozhodnutí
najdete v Advokátním deníku –
advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete na stránkách Soudního dvora EU www.curia.europa.eu:

 Wolters Kluwer | ASPI

www.aspi.cz

Argumentaci pro vaše kauzy najdete díky perfektně zpracovaným judikátům v ASPI propojenými na ostatní dokumenty

Evropský soud pro lidská práva:

Ke svazkům osob stejného pohlaví

Absence zákonného uznání svazků osob stejného pohlaví je porušením Úmluvy.

Rozsudek senátu ESLP ze dne 23. 5. 2023 ve věci *Buhuceanu a další proti Rumunsku*, stížnost č. 20081/19 a 20 dalších

Z odůvodnění:

Stěžovateli je dvacet jedna párů stejného pohlaví, z nichž každému místně příslušné rumunské úřady zamítly žádost o uzavření sňatku s odůvodněním, že jejich žádost je v rozporu s ustanoveními občanského zákoníku, která stanoví, že sňatek je uzavírán mezi mužem a ženou, a dále že sňatek mezi osobami stejného pohlaví je zakázán.

Stěžovatelé před ESLP namítali porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) ve spojení s čl. 14 Úmluvy (zákaz diskriminace), jelikož v Rumunsku nemohli uzavřít žádný zákonem uznávaný svazek.

ESLP připomněl, že členské státy mají povinnost zajistit právní rámec pro uznání a ochranu partnerských svazků osob stejného pohlaví. ESLP odkázal jednak na jasný pokračující trend v členských státech a dále na rozsudek Velkého senátu ve věci *Fedotova a další proti Ruské federaci* (č. 40792/10 a 2 další), ve kterém vymezil obecné zásady týkající se pozitivních závazků členských států a jejich prostoru pro uvážení v této otázce. ESLP připomněl, že státy disponují určitou mezí uvážení, co se týče formy právní úpravy a druhu právní ochrany. S ohledem na vymezené obecné zásady ESLP zkoumal, zda rumunský stát splnil svůj pozitivní závazek uznat a chránit svazky párů stejného pohlaví.

Rumunské právo připouštělo pouze manželství mezi osobami opačného pohlaví. Několik pokusů změnit tento právní stav v parlamentu selhalo a vláda nebyla připravena rozšířit právní úpravu na jiné svazky s tím, že převládající zájem ve společnosti je neposkytovat svazkům osob stejného pohlaví ochranu ve smyslu čl. 8 Úmluvy. ESLP uvedl, že situace v mnoha členských státech v tomto ohledu byla odlišná, když jejich vnitrostátní právo poskytovalo ochranu soukromému a rodinnému životu partnerů stejného pohlaví.

ESLP zdůraznil, že jelikož svazky osob stejného pohlaví jsou v rumunském právu pouze svazky *de facto*, partneři nemají přístup k řadě sociálních a občanských práv, které požívají osoby, které uzavřely sňatek. Osoby stejného pohlaví žijící v partnerském svazku si tak nemohou upravit základní aspekty svého života v páru, včetně otázek majetkových, výživného a dědění, tak jako osoby, které uzavřely manželství a které žijí v právně uznaném svazku. ESLP poznamenal, že argument vlády, že tato práva lze přesto upravit smluvně, byl v dřívější judikatuře ESLP zamítnut.

Podle ESLP stěžovatelé měli zvláštní zájem na možnosti uzavřít formu občanského svazku nebo registrovaného partnerství tak, aby jejich vztahy byly právně uznány a chráněny bez zbytečných překážek. K tomu, proč rumunské právo neposkytuje ochranu svazkům osob stejného pohlaví, které žijí ve stabilním a oddaném vztahu, rumunská vláda namítala, že většina Rumunů nesouhlasí se svazky osob stejného pohlaví. ESLP takové argumenty odmítl s tím, že negativní, či dokonce nepřátelské postoje ze strany heterosexuální většiny nelze použít proti zájmu stěžovatelů na tom, aby jejich vztahy byly náležitě uznány a chráněny zákonem. Rumunská vláda dále namítala, že k otázce, zda by páry stejného pohlaví měly být právně uznány, se dosud nejvyšší soudní orgány v Rumunsku nepostavily kladně. Až v roce 2018 Ústavní soud shledal, že osoby stejného pohlaví, které tvořily stabilní pár, mají právo na to, aby jejich práva a povinnosti byly upraveny zákonem. Ústavní soud konstatoval, že pojem rodina je širokým právním pojmem, který zahrnuje vztahy mezi osobami stejného pohlaví.

ESLP uvedl, že žádný z argumentů předložených vládou, kterými zdůvodňuje stávající právní stav, kdy sňatky mohou uzavírat pouze osoby odlišného pohlaví, nemůže převážit nad zájmem stěžovatelů, aby byl jejich partnerský vztah právně uznán. **Podle ESLP státy mají výrazně omezený prostor pro uvážení, jedná-li se o zákonné uznání a ochranu párů stejného pohlaví. Daleko širší mezí pro uvážení státy disponují při určování konkrétního právního režimu pro osoby stejného pohlaví, který nemusí mít nutně formu manželství.** ESLP dospěl k závěru, že vzhledem k tomu, že žádný důvod ve veřejném zájmu, který předložila vláda, nemůže převážit nad zájmem stěžovatelů, aby jejich partnerský vztah byl zákonem uznán a chráněn, žalovaný stát překročil své meze uvážení a nesplnil svůj pozitivní závazek zajistit stěžovatelům právo na respektování jejich soukromého a rodinného života. ESLP tudíž shledal, poměrem hlasů pět ku dvěma, porušení čl. 8 Úmluvy, a již nepovažoval za nutné zabývat se stížností na porušení čl. 14 Úmluvy.

❖ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHAL GRÜNWARD, LL.M., Ph.D., odborná asistentka na Katedře mezinárodního práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Mnoho dalších soudních rozhodnutí najdete v Advokátním deníku – advokatnidenik.cz v rubrice Judikatura.

Celý judikát najdete v systému HUDOC na stránkách ESLP www.echr.coe.int:

**Michal Bobek, Petr Bříza,
Pavlína Hubková:
Vnitrostátní aplikace práva
Evropské unie**

C. H. Beck, Praha 2022, 2. vydání,
600 stran, 1 190 Kč.

V případě recenzované publikace je nutné úvodem upozornit, že jde již o její druhé vydání. Nicméně to první bylo publikováno už v roce 2011 a od této doby, jak ostatně konstatují sami autoři, se jak v oblasti práva mezinárodního, tak v případě práva vnitrostátního mnohé změnilo, a to zejména co se týče vývoje judikatury, takže však došlo k posunutí Listiny základních práv EU na úroveň primárního práva.

Hlavním záměrem autorů této publikace je **poskytnout čtenářům určité zobecnění judikatury Soudního dvora Evropské unie a národních vrcholných soudů (v tomto případě zejména Ústavního soudu České republiky), tudíž primárně návod pro korektní vnitrostátní aplikaci práva Evropské unie**, tedy situaci, kdy vnitrostátní orgány (správní orgány a soudy) fungují jako unijní orgány na úrovni členského státu a v rámci své činnosti používají ustanovení unijního práva (spolu s ustanoveními práva vnitrostátního či namísto nich).

Vzhledem k tomu, že se jedná nepochybně o disciplínu složitou a právníkům zabývajícím se převážně právem vnitrostátním zpravidla i poměrně vzdálenou, ráda bych „apelovala“ na ty potenciální čtenáře, které názvy jednotlivých kapitol spíše odrazují, si takovou knihu přečíst. Autoři totiž na samotný úvod publikace vtělili kapitolu s velmi výstižným názvem „*Co byste měli vědět o unijním právu (ale báli jste se zeptat)?*“, zaměřující se na otázky, co je právo EU, kde hledat jeho prameny, jak ho vykládat, kdo, kdy a proč ho má aplikovat, tedy vše, o čem je třeba mít povědomí před čtením dalších kapitol, což jistě ocení (ať již za účelem zopakování, či seznámení se s problematikou) téměř každý. V tomto úvodním „rychloukurzu“ práva EU je také možné najít odkazy na další kapitoly, které již obsahují podrobné zpracování dané problematiky.

Tyto další kapitoly je možné v krátkosti přiblížit následovně. Na úvod je pojednáno o **aplikačním rámci unijního práva**, v tomto případě jde o zcela stěžejní kapitolu. Obecně je unijní právo použitelné výlučně za situace, kdy se řešená věc

nachází v jeho aplikačním rámci, jsou zde tedy rozebírány podmínky, kdy se daná věc v tomto aplikačním rámci nachází, což není zcela jednoduché, neboť vnitrostátní a unijní právo se prolínají a v rámci unijních předpisů není tento aplikační rámec nijak vymezen, lze ho pouze dovozovat z judikatury Soudního dvora EU, zde však taktéž není zcela explicitně vymezen. V zásadě jsou zde rozebrány tři základní situace: na projednávanou věc se buď vztahuje přímo aplikovatelný předpis unijního práva (typicky nařízení), či je užíván vnitrostátní předpis, kterým se provádí některý unijní závazek (typicky směrnice), případně je užit vnitrostátní předpis, který je v rozporu s unijním právem.

V následující kapitole se autoři zabývají jedním ze základních principů práva EU, a to **předností unijního práva před právem vnitrostátním**; tento princip je jak zakotven, tak definován pouze v rámci judikatury Soudního dvora EU. V této kapitole je taktéž pojednáno o vyvažování a limitování tohoto principu jinými hodnotami, které právo EU taktéž uznává, dále i o výjimkách z principu přednosti.

Následně pozornost přechází přímo na **působení unijního práva v České republice**, je tedy pojednáno o klíčových aspektech působení práva EU v ústavní rovině, které jsou vymezeny v jednotlivých nálezech Ústavního soudu, zejména o jeho ústavních limitech, pozornosti neunikne ani čl. 10a Ústavy, který byl zakotven tzv. euronovelou Ústavy, a právě jeho prostřednictvím se právo EU dostává do českého právního řádu.

Dalším základním principem unijního práva je **přímý účinek tohoto práva**,

kterému je taktéž věnována samostatná kapitola. Jsou zde tedy rozebírány podmínky, za kterých může být unijní právo, resp. konkrétní norma, vnitrostátními orgány aplikováno na daný případ přímo. Celá kapitola je tedy zaměřena na původ a základy přímého účinku. Tyto závěry je nicméně nutné číst v souvislosti se specifickými podmínkami, za nichž mohou být jednotlivé typy aktů (zakládací smlouvy, obecné zásady, nařízení, směrnice atd.) práva EU účinné, neboť vzhledem k jejich odlišnostem se může jejich přímý účinek poněkud lišit. Následuje tedy kapitola rozebírající přímý účinek jednotlivých typů aktů práva EU.

Poté autoři logicky navazují kapitolou zaměřenou na **požadavek eurokonformního výkladu**, tj. nepřímého účinku, který byl rozvinut taktéž judikaturou Soudního dvora. Především směrnice totiž nelze aplikovat přímo, jde tak o nástroj, který zejména přispívá k účinnému vymáhání směrnic před vnitrostátními soudy, a právě na tuto problematiku se v této kapitole autoři zaměřují, speciálně pak i na meze tohoto výkladu uznávaného českým právem.

Poté následuje kapitola zabývající se jedním ze systémů odpovědnosti rozeznávaných právem EU, a to odpovědností členských států za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU, zmiňuje však v krátkosti i další tyto systémy, a to odpovědnost EU a odpovědnost fyzických a právnických osob, tj. jednotlivců. Zejména se pak zaměřuje na **odpovědnost za škodu porušením práva EU v české aplikační praxi**.

Předposlední kapitolu představuje **vymezení institucionálního a procesního rámce uplatňování unijního práva orgány členského státu**, který bude v zásadě stejný jako při aplikaci práva vnitrostátního, a to s ohledem na absenci zvláštních předpisů práva EU, nicméně budou na něj kladeny další požadavky plynoucí z práva EU, konkrétně z judikatury Soudního dvora EU, která se mj. dotýká značného množství procesních otázek. Poslední kapitola pak pojímá **problematiku ochrany základních práv EU**, která prošla výrazným vývojem. Ten je zde reflektován a v návaznosti na něj je zde popsán současný stav ochrany základních práv v unijním rámci se zaměřením zejména na Listinu základních práv EU, včetně české aplikační praxe, nicméně je zde např. zmíněna i role Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod.

Kniha tedy nepochybně provádí nejen základy vnitrostátní aplikace práva EU a poskytuje konkrétní odpovědi, jak postupovat v rámci konkrétního sporu před vnitrostátními orgány (soudy či správními orgány), kdy je aplikováno unijní právo. Tyto odpovědi mají svůj základ zejména v judikatuře Soudního dvora EU (ale i judikatuře Ústavního soudu), ve které není mnohdy jednoduché se orientovat, o to více v ní pak správně číst. Tudiž za čtenáře, který chce porozumět vnitrostátní aplikaci práva EU, autoři odvádějí většinu práce, pro lepší porozumění publikace navíc obsahuje i podrobnou kazuistiku, a stejně tak čtenář nalezne na konci každé kapitoly přehledné závěrečné poznámky a shrnutí problematiky.

Závěrem bych k této publikaci chtěla zejména uvést, že jde o knihu, která je skutečně psaná pro čtenáře, kdy se autoři upřímně snaží čtenáře touto poměrně složitou problematikou krok po kroku provést, a to navíc tak, aby celému tomuto procesu porozuměl. To se jim i velice dobře daří. Pokud si tedy nějakou publikaci týkající se této problematiky chcete přečíst, či ji alespoň mít ve své knihovně pro případ potřeby, tak rozhodně právě tuto.

♣ JUDr. MARIKA ZAHRADNÍČKOVÁ,
Právnícká fakulta
Masarykovy univerzity v Brně

Tomáš Doležal, Adam Doležal: Informovaný souhlas ve zdravotnictví. Právní a etické aspekty

Ústav státního práva AV ČR, v. v. i., Praha
2023, 392 stran, 835 Kč.

Bratři Doležalové tvoří stabilní a již osvědčenou autorskou dvojici české právní nauky, která pravidelně publikuje na poli medicínského práva. V roce 2023 se čtenářům dostává do rukou jejich nová publikace zabývající se **informovaným souhlasem ve zdravotnictví**.

Vybrané téma je zajímavé hned z několika důvodů. Tak nejprve, v oblasti zdravotnického práva snad nenajdete materii, která by více rezonovala mezi odbornými skupinami právníků a lékařů. Za druhé, předmětné dispute se objevují často právě proto, že problematika informo-

vaného souhlasu je poměrně abstraktní otázkou. Jedná se totiž o **právní konstrukt, který nabývá reálné podoby až dle subjektivních okolností**. Není proto pochyb, že samotný význam souhlasu bude dělat výkladové problémy. V neposlední řadě je zajímavé sledovat, jak zájem společnosti po širokém respektu autonomie vůle jedince může mnohdy ovlivnit negativně výkon lékařského povolání. Snahou autorů recenzované publikace je pak na některé výše položené otázky odpovědět. Začneme však přiblížením samotného díla.

Co se obsahu publikace týče, autoři se pohybují výlučně v mezích vymezených názvem díla a myšlenkově z tohoto rámce nevybočují. Úvodní dvě kapitoly se proto věnují spíše **terminologickému vymezení pojmu souhlas a historickým vývojovým anabázím dané problematiky** (kapitola první a druhá). **Eticko-filozofické pojednání nad smyslem a účelem informovaného souhlasu** čtenář nalezne v kapitole třetí. Samotný závěr této části je pak věnován stejnému tématu, nyní však z právního hlediska. V další kapitole se autoři zamýšlejí nad **podstatnými znaky informovaného souhlasu a jeho právní povahou**. Závěrečné kapitoly jsou vedeny v praktickém duchu, a to ať už se jedná o otázku **následků informovaného odmítnutí** (kapitola pátá), či **právní odpovědnosti a úpravy informovaného souhlasu** (kapitola sedmá a osmá).

Po prvotním seznámení s obsahem knihy čtenář narazí na poměrně neobvyklý způsob předání informací. Jak vyplývá z představení obsahu knihy, právní otáz-

ky autoři zprvu částečně upozadují, a to na úkor hlubšího porozumění významu informovaného souhlasu. **Autoři tím citlivě zohledňují přesah tématu do jeho eticko-filozofické roviny**. Právo sice může normativně stanovit mantinely informovaného souhlasu, samotný obsah však již bude záležet na společenském konsensu. Pro čtenáře je tak způsob výkladu, který nejprve pojednává o bioetické straně problému, dobře stravitelný. Jednotlivé praktické nuance pak autoři podrobně rozvádějí v právní části dané kapitoly.

Zvolený způsob spolupráce více vědních oborů vytváří v čtenáři **počet celistvosti textu a činí celou publikaci mimořádně čtivou**. Srozumitelnost publikace zvyšuje i skutečnost, že kapitoly obsahují na závěr přehledné grafické shrnutí.

Čtenáře na první pohled zaujme stránková obsáhlost publikace. Recenzovaná publikace obsahuje myšlenky na více než 350 stranách. Bohatý textový fond využili autoři k důkladnému propojení výše uvedeného přístupu. I přes vysokou edukaci v oblasti zdravotnické etiky autoři zůstávají především právníky, což se odráží i ve skladbě základních témat a otázek, které celé dílo provázejí. Tak např. problematika výkladu projevu vůle je pro právníky již zažitým tématem. Působí však z hlediska plynulosti textu velmi svěžím dojmem, když autoři na několika řádcích obohacují již zabředlou debatu **bioetickým úhlem pohledu**. Předpokládám, že s pojmy, jako je teorie objektivní manifestace či mentálního stavu, se řadový právník prakticky nesetká.

Výše uvedené v čtenáři zanechává pocit, že se **autoři staví čelem ke vzniklým problémům** a nemají problém se v někdy složité otázce přiklonit na tu či onu stranu barikády. Abychom se nepohybovali pouze v teoretické rovině, uvedu krátký příklad. Autoři v první třetině publikace vysvětlují, že jedním ze základních předpokladů informovaného rozhodnutí pacienta je porozumění obsahu poučení. Aby se pacient mohl kvalifikovaně rozhodnout, musí být řádně poučen. Je pak otázkou, co lze za dostatečné poučení považovat. Eticko-filozofický přístup k pochopení problému je jedna věc, čtenáře však bude zajímat, jaké právní východisko má situace, nerozuměl-li pacient podanému vysvětlení dostatečně. Jelikož se daná otázka týká i problematiky projevu vůle

a možného omylu, autoři ponechávají výše uvedené otázky až na samotný závěr publikace, který možné přístupy shrne a přikloní se dle autorů k právně nejkompromitnějšímu přístupu.

I přestože se autoři snažili text zpřístupnit co možná nejširší odborné veřejnosti, je dle mého názoru kniha myšlenkově poměrně složitá, a aby z ní čtenář načerpal maximum, je potřeba ji číst od úvodu po závěr. Přesto, dovoluji si níže jen krátce vypsat z mého osobního pohledu ta nejzajímavější témata, která by mohla oslovit každého čtenáře. Činím tak v krátkých heslech, vždy s odkazem na příslušnou část knihy. Jedná se např. o: **definice souhlasu jako vnitřní vůle x projevu takové vůle navenek** (str. 23-27), **etické přístupy k chápání autonomie člověka** (str. 129-145), **hypotetický souhlas pacienta** (str. 30-31), **historický příklon k širšímu respektu autonomie pacienta** (str. 63-91), **podrobný popis obsahu poučení, včetně problematiky nedostatečného poučení** (str. 223-241), **odpovědnost za vadné poučení poskytovatelem** (str. 353), **principy informovaného souhlasu** (str. 100-122), **model sdíleného rozhodování jako východisko pro vyvážení respektu k vůli pacienta a efektivní léčbě** (str. 166-167), **nerespektování informovaného odmítnutí** (str. 254), **zpětvzetí souhlasu pacienta** (str. 255), **udělení souhlasu nekompetentní osobou** (str. 261-273), **jakým způsobem mají být činěna rozhodnutí za pacienta** (str. 273-278), **přístup soudů k negativnímu reversu** (str. 257-261), **informovaný souhlas u dětí** (str. 280-285), **odpovědnost za služby poskytované bez souhlasu pacienta** (str. 348-252).

Není sporu, že publikace svou čtivostí a úvahovou nadstavbou díla bude velmi důstojným příspěvkem k problematice informační povinnosti v medicínských vztazích. Lze jen kvitovat závěry autorů, kteří se velmi jasně hlásí k soukromoprávním základům informovaného souhlasu a jeho pevného zakotvení v rámci občanského souhlasu. **Budoucí praxe ukáže, zda myšlenky autorů svým originálním pojetím najdou v českém právním světě své místo.**

✦ Mgr. RADOMIL KOČÍ, právník ve Fakultní nemocnici v Motole a doktorand na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Jakub Sivák: Píle a limity ochrany osobnosti nejen ve dvacátém prvním století

Wolters Kluwer ČR, Praha 2023, 296 stran, 765 Kč.

Problematika ochrany osobnosti je vysoce aktuální. V současné době jsme svědky mnoha negativních společenských jevů, které s sebou nesou více či méně intenzivní zásahy do osobnostní sféry člověka, resp. do jeho přirozených práv. Tento vývoj je v posledních desetiletích umocněn bouřlivým rozvojem možností vzájemné interakce v kyberprostoru (sociální sítě, ale také online hry, internetové diskusní skupiny atd.). Lze říci, že k tématu ochrany osobnosti lze dnes přistupovat z mnoha pohledů. A právě to je pro publikaci z pera JUDr. Jakuba Siváka, Ph.D., vydanou v nakladatelství Wolters Kluwer v rámci řady „Právní monografie“, charakteristické. Autor se totiž tématu ochrany osobnosti věnuje ve své profesní praxi dlouhodobě, což mu dává možnost nejen jistého komplexního pohledu, ale také reflexe aktuálního vývoje (tj. „nových jevů“) v rámci této problematiky.

Téměř třísetstránková publikace je rozdělena do **tří velkých částí**, které reprezentují tři možné pohledy na zkoumanou problematiku. **První část je pojata především teoreticky a je věnována ochraně osobnosti v souvislostech historických, filozofických, politických a přirozenoprávních.** Historické pasáže autor koncipuje střídavě, jejich hlavním účelem

je usnadnit čtenáři pochopení vývoje filozofických názorů, které se napříč dějinami postupně vyvíjely. Pro pochopení právního ukotvení ochrany osobnosti je samozřejmě klíčový vztah morálky a práva, což je otázka především právně-filozofická, kterou autor – v kontextu historickém – představuje v kapitole druhé na myšlenkách hlavních filozofických proudů (antické a křesťanské filozofie), jakož i význačných právních filozofů (Hart, Keslen atd.). V návaznosti na myšlení filozofické neopomíjí autor ani hodnotový žebříček názorů, které spadají do myšlenkových proudů politických (konzervatismus, liberalismus, socialismus atd.). Závěrečnou syntézu teoretické části představuje kapitola čtvrtá, v níž se autor stručně zabývá vzájemným poměrem práva pozitivního a přirozeného. Dochází-li autor k závěru o primariátu pozitivního práva, které je právem přirozeným korigováno tehdy, když pozitivní právo selhává (nechrání subjektivní práva člověka dostatečně), nelze se ubránit reminiscenci na hodnotovou orientaci občanského zákoníku, který nařizuje výklad svých ustanovení provádět způsobem ústavně konformním (a tedy také lidskoprávně konformním) a při výkladu a aplikaci se dovolává také korektivů v podobě dobrých mravů, zákazu krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské citění.

Druhá část práce, která tvoří těžiště publikace, nahlíží problematiku ochrany osobnosti prizmatem současné právní úpravy, a zejména prizmatem současných (aktuálních) jevů a situací, které jsou s to vyvolat zásah do osobnostních práv člověka. Nejprve se autor věnuje vymezení základních pojmů (osobnost člověka, předmět ochrany osobnosti, kapitoly první a druhá), záhy již přistupuje k analýze jednotlivých okruhů. Tento svůj rozsáhlý exkurs začíná autor – zcela příznačně v duchu aktuálnosti a závažnosti tohoto tématu – pojednáním o ochraně osobnosti v kyberprostoru (kapitola třetí). Právě zde naplno vyniká autorův dlouhodobý zájem o danou problematiku, a zejména jeho profesní praxe v této oblasti, neboť čtenáře seznamuje s vysoce aktuálními (a ovšem společensky nežádoucími) jevy, jako je sexting, kybergrooming, happy slapping a další. Stranou pozornosti pak nezůstávají ani jevy jako diskriminace, šikana (v různých jejích podobách, např. mezi dětmi, vůči seniorům, na pracovišti atd.),

ochrana osobních údajů, problematika změny pohlaví, interrupce a eutanazie. Autor věnuje pozornost také zásahům do osobnosti člověka v rámci užití státní moci, zejména pokud jde o omezení svéprávnosti (a podpůrných opatření při narušení schopnosti člověka právně jednat) a pokud jde o převzetí a držení člověka ve zdravotním ústavu a v zařízení sociálních služeb bez jeho souhlasu. Celá tato část je pak uzavřena třemi kapitolami, které se věnují právním prostředkům ochrany osobnosti jak z hlediska soukromého práva (kapitola dvanáctá), tak z hlediska práva veřejného, totiž trestního (kapitola třináctá) a přestupkového (kapitola čtrnáctá).

Třebaže je publikace prostoupena drobnými bezprostředními úvahami autora k dané dílčí problematice, **autorovy názory a postoje jsou koncentrovány zejména v části třetí**. První kapitola je věnována poučení z historických pochybení a jejich odškodňování (zejména pokud jde o neoprávněné sterilizace romských žen od 70. let 20. století). Těžištěm této části je ovšem kapitola druhá, kde autor jde doslova s *kůží na trh* (tak jako ve své předchozí monografii věnované náhradnímu mateřství), když se zabývá tím, zda má či naopak nemá přirozenoprávní původ problematika uznání dalšího pohlaví, práva na dítě (a v té souvislosti také související otázkou domácích porodů, kterou autor konfrontuje s hlediskem nejlepšího zájmu dítěte). Takto pak autor plynule přechází k úvahám *de lege ferenda*, zejména ohledně problematiky odstranění diskriminace a manželství vyhrazeného pouze pro muže a ženu (ovšem s otázkou v nadpisu této podkapitoly) a dalším dílčím úvahám.

Lze tak shrnout, že autor předkládá monografii, pro kterou je charakteristická syntéza různých přístupů, a to jak teoretického (především první části), tak praktického (především ve druhé části, včetně průběžných exkurzů do judikatury), ale také prezentace vlastních názorů autora (především ve třetí části). Stranou pozornosti by neměla zůstat ani skutečnost, že autor nejen komplexně analyzuje současnou právní úpravu ochrany osobnosti (ve spojení s mnoha aktuálními negativními společenskými jevy), ale zabývá se také otázkou, co – podle názoru autora – do kategorie přirozených práv člověka řadit nelze, tj. nabízí čtenáři nejen pozitivní, ale také negativní vymezení dané problema-

tiky. Předložená publikace tak má potenciál oslovit širokou odbornou veřejnost, a to jak v rovině akademické, tak v rovině praktické.

✦ doc. JUDr. ONDŘEJ FRINTA, Ph.D.,
Katedra občanského práva
Právnické fakulty
Univerzity Karlovy v Praze

Hana Nová, Nikol Höningová: Rodinné vztahy v soudní praxi. Vzory podání a soudních rozhodnutí

Nakladatelství Leges, Praha 2023,
403 stran, 730 Kč.

Na odborný právní trh se dostala praktická publikace *Rodinné vztahy v soudní praxi*, jejímiž autorkami jsou dřívější advokátka a dnes soudkyně JUDr. Bc. Nikol Höningová a emeritní soudkyně a známá autorka článků, vzorů i komentářů JUDr. Hana Nová. Kniha, vydaná nakladatelstvím Leges v edici Praktik, je to velmi potřebná a opravdu navýsost praktická. Obsahuje **42 rodinnoprávních institutů**, které jsou v justiční opatrovnické praxi nejčastěji používány, jako je např. úprava styku, nahrazení souhlasu rodiče, osvojení či sporný a nesporný rozvod. **U každého institutu zpracovaly autorky návrh na zahájení řízení a rozsudek s odůvodněním a mnohé instituty také doplnily poznámkami a judikaturou.**

Kniha je tak ideálně určena pro rodinné advokáty, opatrovnické soudce, jejich

asistenty a opatrovníky, ale dobře poslouží i obecné veřejnosti, která se z ní doví, jaké okolnosti a důkazy jsou potřebné pro řízení a nezbytné pro soudní rozhodnutí. Jednotlivá podání i rozsudky jsou psané srozumitelnou češtinou, čemuž lze v dnešní době plně obtížně pochopitelných a nicneříkajících frází jen zatleskat. U vzorů je obvyklé, že je jejich majitelé ihned po zakoupení nepřečtou jako román ani je průběžně nestudují jako monografii, že je však s oblibou přiřadí k jiným vzorům a budou opatrovat pro případ, že budou potřebovat inspiraci, radu, či dokonce „mustr“ pro formální podání. Tak tomu pravděpodobně bude i s touto knihou. Jejím držitelům však rádím, aby přece jen novinku alespoň zběžně prolistovali, než ji uloží na polici. Skutková tvrzení obsažená v návrzích i v odůvodněných rozsudcích a rozhodnutích totiž čtenáři ukáží, jak individuální je každý případ, jak podrobně je třeba skutkové okolnosti popsat a jak složitá je práce advokátů, právních zástupců i soudců. Mnoho podrobností totiž hraje roli, mnohá tvrzení je třeba zjistit od klientů, uvést do návrhu, tvrdit, prokazovat, ověřovat si, stavět na nich rozhodnutí. Recenzovaná publikace je tak výjimkou z obecného pohledu na opakující se kroky, které hrozí převzít umělá inteligence s úmyslem člověka plně nahradit. *Rodinné vztahy v soudní praxi* ukazují, že v oblasti rodinného práva algoritmy fungovat nebudou a lidský individualizovaný přístup plný empatie žádná umělá inteligence nenahradí.

Nová publikace tak vhodně doplňuje jinou odbornou knihu z dílny stejného nakladatelství – *Vzory smluv a podání* –, která vyšla v loňském roce již ve 3. aktualizovaném vydání.

Vzhledem k tomu, že recenzovaná publikace obsahuje i tak ojediněle se vyskytující instituty, jakými jsou správa majetku dítěte nebo rozhodnutí o nezájmu rodičů, bude vítaným obohacením odborné knihovničky každého rodinného advokáta či soudce.

✦ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ,
advokátka, prezidentka
Unie rodinných advokátů

Z ADVOKACIE

Z kárné praxe

Nečinnost, nepravdivé informování klienta

§ 16 odst. 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1, 2 a čl. 9 odst. 1 Etického kodexu

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že poté, co v lednu 2021 převzal zastoupení D. Č. a K. Č. ve věci uplatnění práv z vad stavby, nepodal ke Krajskému úřadu v O. návrh na přezkoumání dodatečného povolení stavby v přezkumném řízení, ačkoli klienti podání návrhu nejméně dne 8. 11. 2021 urgovali, dále do dne 5. 1. 2022 nepodal k Okresnímu soudu v P. žalobu o vrácení kupní ceny proti M. O., ačkoli v červnu 2021 se zavázal žalobu sepsat a návrh této žaloby zaslal e-mailem D. Č. v srpnu 2021, a D. Č. nepravdivě nejméně dne 25. 6. 2021 informoval, že Policii ČR ve věci podaného trestního oznámení poskytl vysvětlení detailů a předložil listiny, ačkoli žádný takový úkon neučinil.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 28. 4. 2023, sp. zn. K 1/2023

Kárné opatření – pokuta ve výši 250 000 Kč.

Nečinnost, neuplatnění nároku klienta

§ 16 odst. 1 věta první, odst. 2 zákona o advokacii

§ 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 1 Etického kodexu

Advokátka se dopustila kárného provinění tím, že poté, co byla podle ust. § 45 odst. 2 tr. řádu usnesením státní zástupkyně Okresního státního zastupitelství v B. ustanovena opatrovníkem nezletilé poškozené G. B., a to v trestním řízení vedeném proti rodičům poškozené H. B. a M. B., kteří byli následně rozsudkem Okresního soudu v B. ve spojení s usnesením Krajského soudu v P. pravomocně uznáni vinnými, a to H. B. pro přečin ohrožování výchovy dítěte podle ust. § 201 odst. 1 písm. a) a d), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku spáchaný na poškozené a M. B. pro přečin ohrožování výchovy dítěte podle ust. § 201 odst. 1 písm. a) a d), odst. 3 písm. b) tr. zákoníku a zločin pohlavního

Z odůvodnění:

Kárný senát spatřuje jistou zvýšenou míru závadnosti jednání kárně obviněného v tom, že se jednalo o situaci, kdy se **kárně obviněný** (jak ostatně sám uvádí ve svém vyjádření) **uchýlil k opakovanému lhaní a uvádění polopravd klientům s nadějí, že v budoucnu slíbené věci dodělá.** Namísto toho, aby byla věc řádně vedena, bylo jednání kárně obviněného vedeno snahou „odsunout problém a zamést stopy“. Kárný senát v souvislosti s uvažovaným kárným opatřením věnoval pozornost osobě kárně obviněného a jeho přístupu ke kárnému řízení. Vzal na vědomí, jak lze doložit matričním výpisem, že kárně obviněný je advokátem od roku 2004 a v rubrice kárných řízení má tři záznamy o předchozím kárném odsouzení, byť ve všech případech se již v souladu s ust. § 35b písm. c) zákona o advokacii na něj hledí, jako by se kárného provinění nedopustil, přesto nelze odhlédnout od skutečnosti, že byl již opakovaně kárně postížen pro porušení pravidel výkonu advokacie a z uvedeného postihu, ve dvou případech citelnými pokutami, si nevzal poučení.

Zde je nutné podotknout, že kárně obviněnému trvalo dlouhou dobu, než proběhla platba předchozí pokuty, konkrétně pokutu ve výši 100 000 Kč, pocházející z předchozí kárné věci, zaplatil kárně obviněný až v přímé časové souslednosti s blížícím se zahájením předmětného řízení, tedy až dne 13. 4. 2022. Pokud takto vysoká pokuta nesplnila v daném případě funkci a účel kárného opatření, a zároveň kárný senát dospěl k závěru, že pozastavení výkonu advokacie namísto není, rozhodl se přistoupit k navýšení již jednou použitého opatření.

Celou situaci přitom považuje kárný senát za natolik vážnou, že kárné opatření mírnější, včetně obou forem napomenutí, zde nepřicházelo v úvahu, ačkoli byla během celého kárného řízení ze strany kárně obviněného znát vysoká míra sebereflexe.

zneužití podle ust. § 187 odst. 1, 2 tr. zákoníku rovněž spáchaných na poškozené, nenavrhl jako opatrovnice poškozené nejpozději před zahájením dokazování v hlavním líčení, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovaným H. B. a M. B. nahradit poškozené v penězích jakoukoli škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozené trestným činem způsobena.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK ze dne 11. 11. 2022 a rozhodnutí odvolacího kárného senátu Odvolací kárné komise ČAK ze dne 14. 4. 2023, sp. zn. K 51/2022

Kárné opatření – pokuta ve výši 40 000 Kč.

Z odůvodnění:

Kárně obviněná v rámci obhajoby i podaného odvolání opakovaně zdůrazňovala, že se nedopustila žádného kárného provinění, tedy že skutek, pro který je kárně žalována, není kárným proviněním. Zopakovala, že výkonem své činnosti opatrovníka nezkrátila

ani neohrozila práva poškozené. Hlavním cílem její činnosti bylo dosažení co nejčasnějšího odsouzení pachatelů, aby tak byla založena důvodnost nároku na náhradu škody poškozené a byl vytvořen prostor pro následné zjištění výše nemajetkové újmy, která poškozené vznikla, a mohlo být soudy stanoveno odpovídající zadostiučinění.

Kárný senát toto hodnocení jednání kárně obviněné nesdílí, naopak má za to, že se kárně obviněná kárného provinění dopustila, a to v úmyslu nepřímém, kdy si jako právní odborník musela být vědoma rozporu svého postupu s požadavky stanovených pravidel a s jejich případným porušením byla srozuměna.

Kárně obviněná byla ustanovena opatrovníci 25. 2. 2020, dne 17. 12. 2020 prostudovala spis, 20. 1. 2021 byla vyrozuměna o obžalobě, 14. 4. 2021 se účastnila prvního hlavního líčení. Po celou tuto dobu a až do začátku druhého hlavního líčení 7. 6. 2021 měla možnost změnit svůj názor, o kterém informovala ve svých vyjádřeních a výpovědi, a měla možnost připravit návrh na náhradu škody a podat jej.

Argument, že kárně obviněná se primárně soustředila na řádné a pravomocné odsouzení rodičů poškozené (což je nicméně primární role státního zástupce, a nikoli advokáta) a na plynulost a rychlost celého procesu, nelze užít, navíc ani případný proces zahrnující i náhradu nákladů by v praxi nepředstavoval pro poškozenou zvýšenou zátěž, protože byla umístěna v ústavu, a nikoli s rodiči.

Advokát nemůže s uplatněním nároku na náhradu škody/nemajetkové újmy vyčkávat na pokyn či výzvu soudu nebo na vhodnější klima, neboť pokud není včas a řádně uplatněn, tak je šance na přiznání soudem vždy nulová a nikdy není možné s určitostí tvrdit, že i pokud by nebyla výše precizně zjištěna, tak nemohl soud alespoň částečně vyhovět. Rovněž včasné uplatnění znamená, že se bude soud v dalším řízení soustředit i na tento nárok, příslušně upraví dokazování a celkově se zlepši procesní pozice poškozené, o což by měl každý advokát usilovat.

To, že nebyl advokát ustanoven přímo opatrovníkem pro uplatnění nároku, rovněž dle názoru kárného senátu nehraje roli, ad-

vokát v roli obecného procesního opatrovníka musí obsáhnout všechny procesní kroky, které jsou s touto rolí spojené, včetně uplatnění nároku na náhradu škody/nemajetkové újmy.

Je třeba vzít v úvahu, že nezletilá poškozená v tomto případě je ve dvou kategoriích uvedených v zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, dle § 2 odst. 4 písm. a) a d) cit. zák. definována jako zvlášť zranitelná oběť trestných činů. Opatrovníkem je ten, kdo ochraňuje zájmy poškozeného. Poškozený jako strana v trestním řízení (§ 12 odst. 6 tr. řádu) disponuje dílčími oprávněními, která předurčují právo dominantní, zásadní, a to uplatnění nároku na náhradu škody či nemajetkové újmy. Základním smyslem účasti poškozeného v trestním řízení je právě jeho oprávnění (aniž by muselo proběhnout řízení občanskoprávní) požadovat náhradu škody, nemajetkové újmy.

Do určité míry zarážející je pak i postoj kárně obviněné k celé záležitosti, postoj, z něhož v žádném případě ani neprobleskuje vědomí kárně obviněné, že byla v době trestního řízení jediným kompetentním opěrným bodem nezl. poškozené, když z vyjádření OSPOD vyplynulo, že o ustanovení opatrovníka nezl. poškozené z řad advokátů bylo požádáno právě proto, že OSPOD se necítil dostatečně kompetentní v daném trestním řízení hájit řádně zájmy nezletilé.

Skutečnost, že kárně obviněná nebyla soudem první instance oslovena v intencích § 206 odst. 2 (dotaz poškozenému, zda navrhuje, aby byla obžalovanému uložena povinnost k náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích způsobené trestným činem...), neměla v daném řízení podstatný význam. Není nutné ji kritizovat za to, že se pohotově při zahájení hlavního líčení ve smyslu shora uvedeném neozvala. Tento nedostatek hlavního líčení mohl mít ten následek, že zmíněná skutečnost by s maximální pravděpodobností měla být odvolacím důvodem. Rozsudek v dané věci vynesený však již nabyl právní moci (nárok poškozeného může být uplatněn pouze před započítáním dokazování při hlavním líčení, v průběhu hlavního líčení je uplatnění nároku nepřijatelné).

Odmítnutí právní služby, v níž advokát nemá dostatek znalostí. Nábory klientů

**§ 16 odst. 2 věta před středníkem, § 17 zákona o advokacii
čl. 4 odst. 1, čl. 8 odst. 3 věta první, čl. 32 odst. 2 věty první
Etického kodexu**

Advokát se dopustil kárného provinění tím, že

1. poté, co dne 24. 3. 2021 uzavřely V. T. a dne 26. 3. 2021 T. K. se společností B., s. r. o. (dále jen „zprostředkovatel“), smlouvy o zprostředkování právní pomoci a služeb s dohledem, jejichž předmětem byl závazek zprostředkovatele zajistit právní služby advokáta pro jejich manžele, P. T. a V. K., kteří vykonávali tresty odnětí svobody v trvání 15 měsíců v Rakouské republice, k nimž byli odsouzeni pro zločin zavraždění rozsudkem Zemského soudu v E., přičemž právní služby měly spočívat v podání žádosti o předání P. T. a V. K. k výkonu trestu odnětí svobody z Rakouské republiky do České republiky a k zastupování v řízení o nich,

a poté, co se dne 30. 3. 2021 dostavily V. T. a T. K. v doprovodu pana D. V., jednatele zprostředkovatele, do sídla kanceláře kárně obviněného, uzavřel kárně obviněný s V. T. a T. K. v ústní formě smlouvy o poskytování právních služeb a přijal od nich plně

moci k zastupování jejich manželů P. T. a V. K. ve věci podání žádosti o jejich předání k výkonu trestu odnětí svobody z Rakouské republiky do České republiky a k zastupování v řízení o ní,

2. poté, co na základě plných mocí ze dne 30. 3. 2021 udělených mu V. T. a T. K. převzal zastoupení jejich manželů P. T. a V. K., kteří ode dne 7. 1. 2021 vykonávali tresty odnětí svobody v trvání 15 měsíců v Rakouské republice, k nimž byli odsouzeni pro zločin zavraždění rozsudkem Zemského soudu v E., a to ve věci podání žádosti o jejich předání k výkonu trestu odnětí svobody z Rakouské republiky do České republiky a k zastupování v řízení o ní,

podal nevědomě opožděně dne 5. 5. 2021 k Zemskému soudu v E. žádost o jejich předání k výkonu trestu odnětí svobody z Rakouské republiky do České republiky, ačkoliv podle rakouské právní úpravy musí být taková žádost podána nejpozději devět měsíců před vykonáním dvou třetin výměry uloženého trestu odnětí svobody, v důsledku čehož byla žádost P. T. a V. K. přípisem Zemského soudu v E. bez meritorního projednání odmítnuta.

Rozhodnutí kárného senátu Kárné komise ČAK, jímž byla schválena dohoda o vině a kárném opatření ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. K 69/2022

Kárné opatření – pokuta 20 000 Kč.

✦ Mgr. PETRA VRÁBLIKOVÁ, vedoucí Oddělení pro věci kárné ČAK

Je cestovní pojištění stále nezbytnou součástí vaší výbavy na dovolenou?

V době letních dovolených se setkáváme s dotazy na téma cestovního pojištění a vhodnosti jeho sjednání pro cesty do zahraničí.

Tzv. „kartička zdravotní pojišťovny“, jak ji často nazýváme, oficiálně Evropský průkaz zdravotního pojištění, je dokladem o sjednaném povinném zdravotním pojištění. Tento průkaz je nezbytnou vstupenkou do zdravotních zařízení v zemích Evropské unie a garantuje nárok na stejnou péči, jakou mají k dispozici místní obyvatelé. Při zahraničních cestách je však třeba mít na mysli, že ne vždy pokryje veškeré vynaložené náklady na nezbytnou zdravotní péči. Např. nemusí vždy pokrýt veškeré doplatky na ošetření, hospitalizaci, léky a v neposlední řadě neposkytne úhradu za případný potřebný transport zpět do vlasti. Za jednoznačně nezbytné je pak třeba považovat uzavření komerčního cestovního pojištění při cestách mimo země EU.

Jaké jsou některé z výhod sjednání cestovního pojištění?

- Garance úhrady vynaložených léčebných výloh až do výše sjednaných limitů pojistného plnění.
- Asistenční služby – operátoři jsou k dispozici 24 hodin denně a poskytnou veškerou potřebnou součinnost (doporučí místo pro ošetření, zajistí tlumočnicka, finanční záruku v nemocnici, pomohou při ztrátě zavazadel, zorganizují převoz do vlasti atd.).
- Prověřená zdravotní centra – v zájmu zajištění nejlepších služeb jsou v jednotlivých destinacích doporučována taková zařízení, která poskytují kvalitní zdravotní služby a jejichž fungování je pravidelně prověřováno.

- Možnost sjednání dalších připojištění, eliminujících nepříjemné a neočekávané situace na cestách (pojištění odpovědnosti, pojištění úrazu, pojištění zrušení/storna cesty, pojištění zavazadel, připojištění rizikových sportů atd.).

Možností uzavření cestovního pojištění je mnoho: pojištění jednorázové cesty nebo řešení pro cesty opakované (roční karty); skupinové řešení pro firmy – volba vhodného produktu bude vždy záležet na délce a druhu zahraniční cesty, destinaci, vašich plánovaných aktivitách a dalších faktorech.

Specialisté společnosti WI-ASS ČR rádi nabídnou řešení nejen pro vaše požadavky na pojištění profesní odpovědnosti, ale rádi vám poskytnou veškerou součinnost při sjednávání všech ostatních pojistných produktů.

✦ Mgr. TEREZA POLÁKOVÁ,
jednatelka WI-ASS ČR

V případě vašeho zájmu o další informace prosím kontaktuje specialisty na našich pobočkách:

Pobočka Praha Florentinum, vstup C, Na Florenci 15, 110 00 Praha				Sídlo Olomouc Ostružnická 362/3, 779 00 Olomouc	
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ing. Stanislav Pažout	Šárka Kverková	Libor Karný	Ing. Jiří Rusz
+420 605 298 336	+420 739 524 298	+420 734 166 829	+420 737 240 283	+420 730 522 520	+420 736 628 107
chovanec@wiass.cz	ludwig@wiass.cz	pazout@wiass.cz	kverkova@wiass.cz	karny@wiass.cz	rusz@wiass.cz

INFORMACE A ZAJÍMAVOSTI

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty pořádané ČAK

Vážené advokátky, vážení advokáti,
vážené koncipientky, vážení koncipienti,

semináře plánujeme převážně v prezenční podobě, případně v online nebo v kombinované podobě – podrobnosti najdete u jednotlivých seminářů na webových stránkách ČAK www.cak.cz – viz levé menu nazvané Pro advokáty/ /Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK.

Semináře pořádané ČAK v Praze

- ve středu 6. září 2023 / hotel Eurostars Thalia, Národní 13, Praha 1

Společné jmění manželů (3. část)

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- ve čtvrtek 7. září 2023 / ONLINE

Odčinění újmy na zdraví a jiné nemateriální újmy z pohledu ústavního soudce

JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

- v úterý 12. září 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Aktuální problémy veřejného stavebního práva

JUDr. Jan Mareček, advokát, předseda České společnosti pro stavební právo, spoluautor stavebněprávních předpisů

- ve čtvrtek 14. září 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Mezinárodní rodinné vztahy

Mgr. et Mgr. Alicja Leix, Ph.D., psychologka a lingvistka

- ve čtvrtek 21. září 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Odpovědnost advokáta za újmu způsobenou při výkonu advokacie

JUDr. Radim Miketa, advokát, náhradník představenstva ČAK

- od pondělí 25. září 2023 do 29. ledna 2024 / ONLINE

Právnícká angličtina pro pokročilé – 13 lekcí

Mgr. et Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a vysokoškolská pedagožka

- v úterý 26. září 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE

Akvizice a investice do start-upů

Mgr. Jana Sedláková, advokátka, specialista v oblasti práva informačních technologií a start-upů

- ve středu 4. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Vyjednávání

Ing. Vladimír Nálevka, specialista na vyjednávání (negociace)
Bc. Monika Nakládalová, specialista na rozvoj mezilidských dovedností, hlavně na oblast negociace

- ve čtvrtek 5. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Řízení před správními soudy

JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D., soudce Nejvyššího správního soudu

- ve středu 11. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Daň z příjmů se zaměřením na daň z příjmů právnických osob (judikatura, výklady)

Ing. Jiří Nesrovnal, daňový poradce, člen prezidia Komory daňových poradců ČR, vedoucí odborné sekce daně z příjmů právnických osob při KDP ČR

- ve čtvrtek 12. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE

Praktické otázky mezinárodní arbitráže

JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D., advokát, rozhodce a odborný asistent na PF UK
JUDr. René Cienčila, LL.M., advokát, rozhodce

- ve středu 18. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2 / ONLINE

Malé a střední podniky a podniky s významnou tržní silou – definice a rozdíly

JUDr. Ondřej Vondráček, Ph.D., LL.M., legislativní právník
Generálního ředitelství pro spravedlnost a spotřebitele Evropské komise

- v úterý 24. října 2023 / Myslíkova 258/8, Praha 2

Aktuální otázky advokátní praxe

JUDr. Petr Čáp, tajemník České advokátní komory, advokát

Semináře pořádané pobočkou ČAK v Brně

- v úterý 5. září 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Aktuální stav rekodifikace stavebního práva

JUDr. Alena Kliková, advokátka, odborná asistentka na Katedře správní vědy a správního práva na PF MU v Brně, členka LRV

- v úterý 12. září 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Společné jmění manželů (4. část)

Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

- ve čtvrtek 14. září 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK

Aktuální otázky advokátní praxe

JUDr. Irena Schejbalová, advokátka, ředitelka pobočky ČAK v Brně, místopředsedkyně Kontrolní rady ČAK
Mgr. Michal Zahnaš, advokát, místopředseda Kárné komise ČAK

- od pondělí 18. září do pondělí 11. prosince 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK / ONLINE

Kurz právnícké ruštiny – podzim 2023

Mgr. Vladimír Srebnitskiy, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočnick

- od pondělí 18. září až pondělí 11. prosince 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK / ONLINE

Kurz právnícké angličtiny – podzim 2023

Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

- od středy 20. září do středy 6. prosince 2023 / ONLINE

Kurz právnícké angličtiny – II. pololetí 2023

Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

- ve čtvrtek 21. září 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Povinnosti advokátů podle AML předpisů

Mgr. Illia Antonov, advokát se specializací na všeobecné korporáční právo, fúze a akvizice, bankovnictví a finance, řešení sporů a migrační právo

- v úterý 26. září 2023 / Přednášková místnost pobočky ČAK

Vývojové trendy kriminality v kybersvětě

Mgr. Tomáš Foldyna, státní zástupce NSZ
JUDr. Pavel Zeman, státní zástupce NSZ a vědecký pracovník PF MU v Brně
Mgr. Václav Stupka, Ph.D., Fakulta informatiky MU v Brně

- ve středu 4. října 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Novinky v civilním řízení soudním

JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

- ve čtvrtek 12. října 2023 / ONLINE

Aktuální otázky z právní úpravy s. r. o. a a. s.

JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na Katedře obchodního práva PF UK

- v úterý 17. října 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Průvodce zápisem vkladem a poznámkou do katastru nemovitostí

JUDr. Daniela Šustrová, LL.M., bývalá ředitelka kanceláře ředitele Katastrálního úřadu pro hl. m. Prahu

- ve středu 1. listopadu 2023 / Sál u veřejného ochránce práv

Veřejné zakázky – novela

JUDr. Michal Krenk, Ph.D., soudce Vrchního soudu v Praze, externí člen Katedry občanského práva PF UK v Praze

Občanské sdružení golfového klubu Molitorov a region Praha ČAK zvou na

1. golfový souboj o putovní pohár mezi týmem advokátů a týmem justice,

který se bude konat 24. 9. 2023 na golfovém hřišti Molitorov. Svou účast potvrďte do 15. 9. na adresu: office@judrhlavac.cz
Podrobnosti v Advokátním deníku →

26. ROČNÍK SPORTOVNÍCH HER ČESKÉ ADVOKACIE

KDY: od 29. 9. 2023 do 1. 10. 2023

KDE: Nymburk

Přihlášky zasílejte na e-mailovou adresu: nymburk@cak.cz nejpozději do 8. září 2023, spolu se zaplacením účastnického poplatku na účet č. 12432011/0100, variabilní symbol 2023, konstantní symbol 0308.

Podrobnosti najdete v Advokátním deníku →

Osobní vzpomínka na kolegu a kamaráda Pavla Čupra

Když mě naše Komora oslovila se žádostí o vzpomínku na našeho kolegu JUDr. Pavla Čupra, Ph.D. (*25. 9. 1967 +23. 6. 2023), přemýšlel jsem, jak tuto vzpomínku uchopit a pojmout.

Mám snad psát o Pavlovi vysoké odborné erudici, o jeho hrdosti na to, že je příslušníkem advokátního stavu, o jeho chápání profesní etiky, jak vždy trval na tom, že advokát musí být poctivý, čestný a slušný a jeho projevy musejí být věčné a střízlivé i v osobním životě, a nikoli pouze při výkonu advokacie, jak moc ho trápilo, když se jako předseda kárného senátu setkával s kolegy, kteří pravidla profesionální etiky nebrali příliš vážně, jak velmi si vážil dlouholetého předsedy naší Komory JUDr. Karla Čermáka, jak nesnášel každou nespravedlnost, zvláště pokud byla „legitimizována“ soudním rozhodnutím?

Mám také psát o našich diskusích o odborných tématech, jak často mne navedl na správné řešení, i když nešlo o oblast, kterou se zabýval, mám psát o jeho smyslu pro pořádek a systematickosti, o jeho pověstném deníčku formátu A5, kam si zapisoval aktuální judikaturu vyšších soudů a odborné články, které přečetl, o jeho reakci na můj odborný dotaz slovy: „Počkej, na to existuje jeden judikát“, nebo „Na to jsem četl jeden zajímavý článek“, přičemž se okamžitě chopil svého deníčku, chvíli v něm listoval a radostně zvolal: „Tady to je!“, a už mi diktoval spisovou značku nebo název článku i s číslem časopisu?

Nakonec jsem se, inspirován *Malým princem*, rozhodl jinak, protože to vše není důležité. Důležité je, že Pavel byl dobrým člověkem.

Pavla znám od malička. Když jsem jako malý kluk chodil se svými rodiči v neděli do kostela sv. Tomáše v Brně na „devátou“, stál vždy Pavel se svými rodiči a bratrem Martinem kousek od nás. Každou neděli a na stejném místě. A dodnes si vzpomínám, jak se mi jednou starší sestra cestou z kostela radostně svěřila, že se na ni ten kluk moc hezky usmál. A tento úsměv si pamatujeme všichni, kteří jsme Pavla znali.

Pavel měl v malíčku pravidla společenského chování a etikety, ve společenském kontaktu byl vždy mírný, jemný a distingovaný, ale nikdy neztratil duši dítěte a smysl pro humor. Když uviděl nějaké štěňátko, rázem se proměnil v malého chlapce, který se dětsky raduje z jeho roztomilé nešikovnosti, a to bez ohledu na to (sám jsem to kdysi zažil), že byl zrovna v přítomnosti starších dam, kolegů, kterých si velmi vážil profesionálně i lidsky a ke kterým se choval snad až s přehnanou úctou.

Pavel se uměl radovat z krásy stvoření, na konci zimy jsem vždy čekal na to, kdy mi Pavel „vtrhne“ do kanceláře se zvoláním: „Už rostou!“ Myslel tím sněženky, které se objevily na zahradě, do které měl výhled ze svého okna.

Pavel se uměl radovat z krásy stvoření, na konci zimy jsem vždy čekal na to, kdy mi Pavel „vtrhne“ do kanceláře se zvoláním: „Už rostou!“ Myslel tím sněženky, které se objevily na zahradě, do které měl výhled ze svého okna.

A nyní, když Pavel odešel, cítím prázdnotu a smutek. Vzpomínám však na slova Pavlova strýce, jezuita P. Josefa Čupra, porevolučního provinciála Tovaryšstva Ježíšova, která pronesl na pohřbu Pavlova táty, PhDr. Františka Čupra, dlouholetého předsedy Komory patentových zástupců. Nepamatuji si to doslova, ale smysl byl tento: My nejsme smutní a nepláče nad našim zesnulým bratrem, protože víme, že smrtí jeho život neskončil, a věříme, že náš Nebeský Otec přijal bratra s otevřenou náručí. Jsme smutní a pláče nad sebou, protože nám moc chybí a protože jsme ho milovali.

Jsme smutní a pláče nad sebou, protože nám moc chybí a protože jsme ho milovali.

S Pavlem jsem byl v kontaktu do posledních dnů a vím, že z tohoto světa odcházel klidný a připraven, smířen s Bohem i lidmi, s nadějí a vírou ve vzkříšení.

Závěrem své vzpomínky na Pavla si dovoluji vlastní úvahu, pravda, inspirovanou Exupéryho *Citadelou*. Náš smutek nad Pavlovým odchodem je daň za to, že odešel dobrý člověk, kterého jsme měli rádi. A jedinou obranou před tímto smutkem je stát se cyniky a nemilovat. To by pak ale náš život stál (neuměje francouzsky a už zapomíná) za „starou belu“.

Mgr. Václav Kotek

DRÁK MÁ TŘI HLAVY, ŽANE KRÁLI. TO JE ÚKOL PRO PRÁVNÍKY !

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- v roce 1684 přinutili pařížští advokáti svého kolegu, aby se vzdal advokacie kvůli sňatku s herečkou? Oním advokátem byl Florent Carton d'Ancourt (1661-1725), známý spíše jako herec a autor dramat Dancourt. Na herectví bylo za vlády Ludvíka XIV. mnohými pohlíženo s despektem, a tak sňatek s Thérèse Le Noir de La Thorillière, jež sama pocházela z herecké rodiny, byl pokládán za porušení důstojnosti advokátního stavu. Dancourt se pak věnoval již jen herectví a bohaté literární tvorbě, kterou započal v roce 1685 komedií o notáři a zpronevěřených penězích *Le Notaire obligé*, hranou později i pod názvem *Les fonds perdus*. Dancourtovi mohlo být satisfakcí, že se těšil přízni samotného Ludvíka XIV. O tom, že jeho jméno nezůstalo dodnes zapomenuto, svědčí i to, že je po něm pojmenována jedna z pařížských ulic.

- „ministerstvo vnitra dohodnuvši se s ministerstvem spravedlnosti, sdělilo výnosem ze dne 8. srpna 1901 č. 29.870 v otázce, je-li přípustno, aby k jednáním čestné rady lékařských komor přibráni byli advokáti“ kladné stanovisko? Ministerstvo dovodilo, že „advokáti jsou dle § 8 advokátního řádu nade vše pochybnost oprávněni, aby i před čestnou radou lékařských komor strany zastupovali, je-li o sobě přípustno přibrání právní pomoci před tímto forem. Dále jest rovněž

jisto, že z § 12 zákona ze dne 22. prosince 1891 z. ř. č. 6 z roku 1892, o zřízení lékařských komor, nemůže býti odvozena námitka proti vystoupení advokátů před čestnou radou.“ Na straně druhé však ministerstvo konstatovalo, že vyloučení advokátů ze zastupování v těchto věcech by mohly lékařské komory upravit v jednacím řádu, jak učinila např. hornorakouská lékařská komora. Informaci o citovaném výnosu přinesly Národní listy ze dne 19. září 1901.

- advokátem je i bývalý jihokorejský prezident v letech 2017 až 2022 Moon Jae-in? Moon Jae-in (*1953) se po právnických studiích nemohl jako účastník studentského hnutí proti Ústavě Jusin z roku 1972, která směřovala zemi k autoritářskému systému, stát soudcem, ale vydal se na dráhu advokáta se zaměřením na oblast ochrany lidských a občanských práv. Poté, kdy předchodí prezidentka Pak Kun-hje (*1952) byla dne 10. března 2017 Ústavním soudem zbavena funkce v důsledku korupční aféry, byl Moon Jae-in zvolen dvanáctým prezidentem Korejské republiky. Ve funkci setrval jedno funkční období, jeho nástupcem se stal další právník Jun Sok-jol (*1960), původní profesí prokurátor.

✦ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, Ph.D.

Zvolte si médium pro 21. století: TISK, nebo ONLINE?

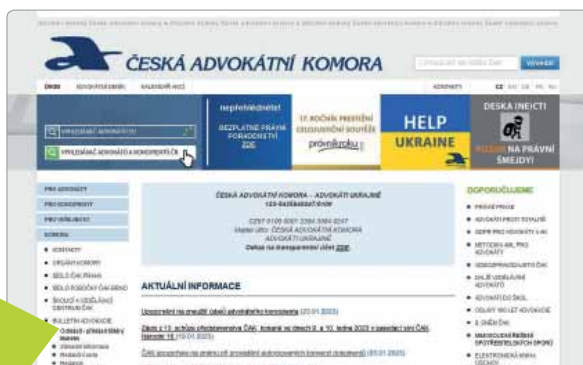
Patříte k pravidelným čtenářům Bulletinu advokacie, tradičního odborného časopisu ověřeného mnoha prestižními cenami, jehož je Česká advokátní komora mnohaletým vydavatelem a který 10x ročně dostávají advokátky/advokáti a advokátní koncipientky/koncipienti do svých schránek, resp. advokátních kanceláří?

Pak jste možná zaznamenali, že již několik let nabízí Komora jeho moderní online „listovací“ verzi. Pokud patříte k těm, jimž vyhovuje tato forma práce s informacemi, kterou Bulletin advokacie nabízí, anebo chcete z ekologických důvodů snížit počet tištěných vydání, které vaše kancelář odebírá, a rádi byste jej odhlásili, využijte k tomu náš nový jednoduchý

ONLINE ODHLAŠOVACÍ FORMULÁŘ

Formulář najdete:

- na úvodní stránce webu ČAK vlevo v hlavním menu pod rubrikou Komora/Bulletin advokacie:
- na webu Advokátního deníku, na hlavní stránce vpravo, pod bannerem Bulletin advokacie online:

POZOR! Pokud byste chtěli odhlásit zaslání Bulletinu advokacie pro více osob, např. pro více kolegů v jedné advokátní kanceláři, je zapotřebí vyplnit formulář pro každého advokáta/tku či koncipienta/tku samostatně, předejdete tak případným pochybením či nesrovnalostem.

Každý, kdo zaslání tištěného Bulletinu advokacie odhlásí, se k jeho zaslání v tištěné podobě může pochopitelně kdykoli vrátit! Využít k tomu můžete náš stejně jednoduchý online přihlašovací formulář. Ten najdete na stejném místě webu ČAK a webu Advokátního deníku jako formulář odhlašovací (viz obrázky výše).

V případě jakýchkoli dotazů nebo speciálních požadavků kontaktujte tajemnici redakce Bulletinu advokacie Evu Dvořákovou na telefonu: 273 193 165 či na e-mailu: dvorakova@cak.cz.

Vážení a milí čtenáři! Doufáme, že zůstanete Bulletinu advokacie věrni, ať ho již budete číst v elektronické, či v papírové podobě. My v redakci se budeme i nadále snažit, aby vám časopis i v budoucnu nabízel kvalitní, vysoce odborné a přitom zajímavé a aktuální příspěvky.

Získejte mezinárodně uznávaný titul

LL.M.
Master of Laws

na **Univerzitě Karlově**

V akademickém roce 2023/2024

nabízíme kurzy v českém jazyce v těchto oborech:

- **SPORTOVNÍ PRÁVO**
- **ZDRAVOTNICKÉ PRÁVO**

Třísemestrální kurz vyučovaný v kombinované formě je určen uchazečům s ukončeným vysokoškolským vzděláním, kteří mají zájem prohloubit si znalosti ve vybrané právní oblasti a rozšířit svůj profesní záběr.

Přednáší přední čeští i zahraniční odborníci z akademické sféry i praxe.

Termín podání přihlášek: 31. srpna 2023

Podmínky studia a podrobné informace:

www.prf.cuni.cz/llmcz

tel.: +420 775 854 820

e-mail: llmcz@prf.cuni.cz

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova